MILAN KUNDERA

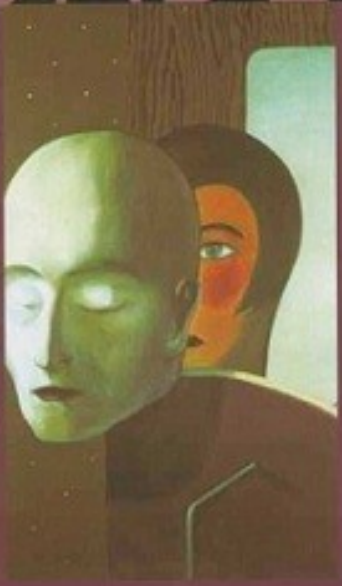

IDENTITATEA

HUMANITAS

IDENTITATEA

Milan Kundera s-a născut în 1929, în Cehoslovacia.
În 1975 s-a stabilit în Franţa.

OPERE ALE LUI MILAN KUNDERA

Scrise în cehă:
Gluma, roman
Iubiri caraghioase, nuvele
Viaţa e în altă parte, roman
Valsul de adio, roman
Cartea râsului şi a uitării, roman
Insuportabila uşurătate a fiinţei, roman
Nemurirea, roman

Scrise în franceză:
Jacques şi stăpânul său, teatru
Arta romanului, eseu
Testamente trădate, eseu
Lentoarea, roman
Ignoranţa, roman
Identitatea, roman
Cortina, eseuri

DESPRE OPERA LUI MILAN KUNDERA:
Maria Nemcova Banerjee, *Paradoxuri terminale*
Kvetoslav Chvatik, *Lumea romanescă a lui Milan Kundera*

MILAN KUNDERA

IDENTITATEA

Traducere din franceză de
EMANOIL MARCU

HUMANITAS
BUCUREŞTI

Coperta seriei
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României KUNDERA, MILAN
Identitatea / Milan Kundera; trad.: Emanoil Marcu. – Bucureşti: Humanitas, 2008
ISBN 978–973–50–2000–2

I. Marcu, Emanoil (trad.)
821.162.3–31=135.1

MILAN KUNDERA
L'IDENTITÉ
© Milan Kundera, 1997
Orice adaptare, indiferent de formă, a prezentei lucrări este interzisă.

© HUMANITAS, 2004, 2006, 2008 pentru prezenta versiune românească

1

*U*n orăşel pe litoralul normand, un hotel găsit din întâmplare într-un ghid turistic. Chantal sosi vineri seara, urmând să petreacă o noapte singură, fără Jean-Marc, care avea să vină a doua zi către prânz. Îşi lăsă valiza în cameră şi ieşi în oraş, apoi, după o scurtă plimbare pe nişte străzi necunoscute, reveni la restaurantul hotelului. La ora aceea, şapte şi jumătate, sala era aproape goală. Se aşeză la o masă şi aşteptă s-o observe cineva. În cealaltă parte a sălii, lângă uşa bucătăriei, două chelneriţe discutau cu însufleţire. Pentru că nu-i plăcea să strige, Chantal se ridică, traversă sala şi se opri lângă ele; dar chelneriţele erau prea absorbite în discuţia lor:

— Au trecut deja zece ani. Îi cunosc familia. E cumplit. Şi nicio urmă. Niciuna. S-a vorbit despre el şi la televizor.

Cealaltă întrebă:

— Dar ce i s-a putut întâmpla?

— Tocmai asta e cumplit – că nici măcar nu poţi să-ţi imaginezi.

— O crimă?

— Au scotocit peste tot.

— O răpire?

— Dar cine să-l fi răpit? Şi pentru ce? Nu era nici bogat, nici persoană importantă. I-au arătat familia la televizor. Copiii, soţia. O jale! Îţi dai seama?

Apoi o observă pe Chantal:

— Ştiţi emisiunea despre persoanele dispărute? Se cheamă *Dispărut fără urmă.*

— Da, spuse Chantal.

— Poate aţi văzut ce s-a întâmplat cu familia Bourdieu. Sunt din partea locului.

— Da, e cumplit, spuse Chantal, neştiind cum să schimbe discuţia de la o tragedie la o banală comandă de cină.

— Vreţi să mâncaţi? întrebă în sfârşit cealaltă chelneriţă.

— Da.

— Îl chem pe şeful de sală, luaţi loc. Colega adăugă:

— Vă daţi seama, un om pe care îl iubeşti dispare şi nu vei şti niciodată ce s-a întâmplat cu el! Poţi să înnebuneşti!

Chantal reveni la masa ei; după cinci minute, apăru şeful de sală; Chantal comandă o dnă rece, simplă; nu-i place să

mănânce singură; nu, pur şi simplu nu suportă să mănânce singură!

Chantal îşi taie jambonul în farfurie, dar discuţia cu cele două femei nu-i iese din gând:

Într-o lume în care orice pas ne este controlat şi înregistrat, cu supermagazine în care camerele de luat vederi ne supraveghează permanent, în care nimeni nu scapă o clipă de privirile celorlalţi, unde nici dragoste nu poţi să faci fără să fii chestionat a doua zi de cercetători şi specialişti în sondaje („unde faceţi dragoste?”, „de câte ori pe săptămână?”, „cu sau fără prezervativ?”), cum poate cineva, într-o asemenea lume, să scape de supraveghere şi să dispară fără să lase vreo urmă? Da, ştie bine emisiunea cu titlu care-i dă fiori, *Dispărut fără urmă,* singura emisiune ce i se pare dezarmantă prin sinceritatea, prin disperarea ei, de parcă o intervenţie exterioară ar fi silit televiziunea să renunţe la orice frivolitate; pe un ton grav, prezentatorul îi roagă pe spectatori să aducă mărturii ce ar putea ajuta la găsirea celui dispărut. La sfârşitul emisiunii, sunt arătate, pe rând, fotografiile dispăruţilor pomeniţi în emisiunile precedente; unii rămân de negăsit, chiar şi după unsprezece ani.

Chantal îşi imaginează că l-ar pierde astfel, într-o zi, pe Jean-Marc. Fără să ştie nimic despre el, imaginându-şi orice. Fără măcar să-şi poată pune capăt zilelor, căci sinuciderea ar fi o trădare, un refuz de a aştepta, pierderea răbdării. Condamnată să trăiască, până la capătul vieţii, într-o oroare neîntreruptă.

2

A urcat în cameră, a adormit cu greu şi s-a trezit la miezul nopţii după un vis interminabil, populat numai cu oameni din trecutul ei: maică-sa (moartă de mult) şi mai ales fostul soţ (nu l-a văzut de ani de zile şi nu semăna, ca şi cum regizorul scenei din vis ar fi greşit distribuţia); era cu sora lui, dominatoare şi energică, şi cu noua nevastă (pe care nu a văzut-o niciodată; totuşi, în vis, nu avea nicio îndoială cu privire la identitatea ei); la sfârşit, el îi făcea vagi propuneri erotice, iar noua lui soţie o săruta apăsat pe gură, încercând să-i strecoare limba printre buze. Limbile care se ling una pe alta au scârbit-o întotdeauna. În fapt, tocmai sărutul acela a trezit-o.

Tulburarea provocată de vis era atât de mare, încât a încercat să-i înţeleagă motivul. Ceea ce a răscolit-o într-o asemenea măsură, îşi spune ea, e abolirea timpului prezent operată de vis. Căci Chantal ţine enorm la prezentul ei şi, pentru nimic în lume, nu l-ar schimba nici cu trecutul, nici cu viitorul. De asta nu-i plac visele: impun o egalitate inacceptabilă între diferitele epoci ale aceleiaşi vieţi, o contemporaneitate ce nivelează toate momentele trăite vreodată de un om; nesocotesc prezentul, negându-i poziţia privilegiată. La fel ca în visul din noaptea aceasta: un întreg capitol din viaţa ei a fost abolit: Jean-Marc, apartamentul lor comun, toţi anii trăiţi împreună; în locul lor s-a lăfăit trecutul, oamenii cu care a rupt-o de mult şi care-au încercat s-o prindă în plasa unei banale seducţii sexuale. Chantal simţea pe gură buzele umede ale unei femei (deloc urâtă: alegând actriţa, regizorul fusese destul de exigent), iar asta îi provoca o asemenea scârbă, încât, în toiul nopţii, s-a dus la baie şi, minute în şir, s-a spălat şi a făcut gargară.

3

F. era un vechi prieten al lui Jean-Marc, se cunoşteau din liceu; aveau aceleaşi opinii, se înţelegeau în toate privinţele şi relaţia lor continuase până acum câţiva ani, când, brusc şi definitiv, Jean-Marc şi-l scoase din suflet şi încetă să-l mai vadă. Când află că F., grav bolnav, era internat într-un spital din Bruxelles, nu simţi nicio dorinţă să-l viziteze, însă cedă la insistenţele lui Chantal.

Întâlnirea cu fostul prieten a fost deprimantă: Jean-Marc păstrase în memorie imaginea lui din liceu – un băiat firav, totdeauna îmbrăcat impecabil, de o delicateţe naturală în faţa căreia el se simţea ca un rinocer. Trăsăturile fine, efeminate, care pe vremuri îl făceau să pară mai tânăr decât era, acum îl îmbătrâneau: obrazul părea grotesc de mic, zbârcit, smochinit, ca faţa mumificată a unei prinţese egiptene moarte cu patru mii de ani în urmă; Jean-Marc îi privea braţele: unul era sub perfuzie, imobilizat, cu un ac gros înfipt în venă, iar cu celălalt făcea gesturi largi, pentru a-şi întări spusele. Privindu-l cum gesticulează, Jean-Marc avusese întotdeauna impresia că în raport cu trupul firav braţele lui F. erau şi mai mici, de-a dreptul minuscule, nişte braţe de marionetă. Această impresie era,

acum, şi mai intensă, căci gesturile copilăreşti nu se potriveau cu gravitatea cuvintelor: F. îi vorbea despre coma în care fusese timp de câteva zile, înainte ca medicii să-l readucă la viaţă: „Cunoşti mărturiile unor oameni care au trecut prin moartea clinică. Tolstoi vorbeşte despre asta într-o nuvelă. Tunelul, iar la capătul lui o lumină. Frumuseţea vrăjită a lumii de dincolo. De fapt, îţi jur, nu e nicio lumină. Şi, cel mai rău, nici vorbă de inconştienţă. Ştii totul, auzi totul, numai că ei, doctorii, nu-şi dau seama şi vorbesc orice, chiar şi ce n-ar trebui să auzi. Că eşti pierdut. Că, gata, creierul e terminat.”

Tăcu un moment. Apoi continuă: „Nu vreau să spun că eram perfect lucid. Eram conştient de tot ce se petrecea, dar totul era puţin deformat, ca într-un vis. Din când în când, visul devenea coşmar. Doar că, în viaţă, un coşmar se termină repede, începi să ţipi şi te trezeşti, eu însă nu puteam să ţip. Ăsta era lucrul cel mai cumplit: să nu poţi scoate un sunet. Să nu poţi să ţipi în toiul coşmarului.” Tăcu iar. Apoi: „Nu m-am temut niciodată de moarte. Acum, da, mă tem. Nu pot scăpa de gândul că şi după moarte rămâi viu. Că a fi mort înseamnă a trăi un coşmar nesfârşit. În fine, să trecem peste asta. Să vorbim despre altceva.”

Înainte de a veni la spital, Jean-Marc era sigur că nu vor putea să evite, nici el, nici celălalt, amintirea rupturii lor şi că va fi silit să-i spună lui F. câteva cuvinte de împăcare nesincere. Se temuse degeaba: gândul morţii făcea ca orice alt subiect să fie derizoriu. Zadarnic încerca F. să schimbe subiectul: în fapt, continua să vorbească despre trupul lui suferind. Această confesiune îl cufundă pe Jean-Marc într-o depresie neagră, dar inima îi rămase împietrită.

4

Să fie oare chiar atât de rece, atât de insensibil? Într-o zi, cu mai mulţi ani în urmă, a aflat că F. îl trădase; o, cuvântul e mult prea romantic, cu siguranţă exagerat, şi totuşi Jean-Marc a fost răscolit: într-o şedinţă, în absenţa lui, fusese atacat de toţi (ceea ce, mai târziu, avea să-l coste postul). F. era prezent la şedinţă. Era acolo, dar nu a spus o vorbă în apărarea lui Jean-Marc. Braţele minuscule care gesticulau cu atâta plăcere nu au făcut un gest pentru prietenul său. Pentru că nu voia să se înşele,

Jean-Marc s-a informat în detaliu dacă, într-adevăr, prietenul său tăcuse. Când a fost absolut sigur, preţ de câteva secunde s-a simţit extrem de rănit; apoi a hotărât să rupă cu el definitiv; şi imediat a simţit un sentiment de uşurare, o bucurie inexplicabilă.

Terminând pomelnicul nenorocirilor sale, F. tăcu un moment, apoi chipul de mică prinţesă mumificată se lumină:

— Îţi mai aduci aminte discuţiile noastre din liceu?

— Nu prea, spuse Jean-Marc.

— Întotdeauna te ascultam ca pe un maestru, când vorbeai despre fete.

Jean-Marc încercă să-şi amintească, dar în memorie nu găsea nici urmă din discuţiile de altădată:

— Ce puteam spune eu, un mucos de şaisprezece ani, despre fete?

— Parcă mă văd: eram în faţa ta, în picioare, şi spuneam ceva despre fete, a continuat F. Îţi aminteşti, întotdeauna m-a şocat ideea că un trup superb poate fi o fabrică de secreţii; ţi-am spus că nu suport să văd o fată suflându-şi nasul. Parcă te văd; te-ai oprit, m-ai privit fix şi mi-ai spus pe un ton straniu, ştiutor, convins, apăsat: suflându-şi nasul? Mie îmi e destul să-i văd ochiul clipind, să văd mişcarea pleoapei peste cornee, ca să simt o silă aproape insuportabilă. Îţi aminteşti?

— Nu, răspunse Jean-Marc.

— Cum ai putut să uiţi? Mişcarea pleoapei. O idee atât de bizară!

Jean-Marc spunea adevărul; nu-şi amintea nimic. De altfel, nici nu încerca. Se gândea la altceva: iată adevărata şi unica raţiune de a fi a prieteniei: să ofere o oglindă în care celălalt să-şi poată privi imaginea de altădată, imagine care, fără veşnica trăncăneală între prieteni, s-ar fi pierdut de mult.

— Pleoapa. Chiar nu-ţi aminteşti?

— Nu, spuse Jean-Marc, apoi, în gând, pentru sine: chiar nu vrei să pricepi că puţin îmi pasă de oglinda pe care mi-o oferi?

Oboseala căzuse pe chipul lui F., care tăcu, de parcă amintirea istoriei cu pleoapa îl vlăguise.

— Trebuie să dormi, spuse Jean-Marc şi se ridică.

Ieşind din spital, simţi o dorinţă irezistibilă de a fi cu Chantal. Era prea obosit, altfel ar fi plecat imediat. Înainte de a sosi la Bruxelles, plănuise să ia un mic dejun copios a doua zi

dimineaţa, la hotel, apoi să plece la drum liniştit, fără grabă. După întâlnirea cu F., îşi puse ceasul deşteptător să sune la cinci dimineaţa.

5

Obosită după o noapte proastă, Chantal ieşi din hotel. În drum spre malul mării, trecu pe lângă turiştii de week-end. Grupurile lor, fără excepţie, repetau aceeaşi schemă: bărbatul împingea un cărucior cu un copil, femeia păşea lângă el; chipul bărbatului era molâu, atent, surâzător, puţin stingherit şi gata oricând să se aplece la copil, să-i şteargă mucii, să-i potolească urletele; chipul femeii era blazat, distant, arogant, uneori chiar (nu se ştie de ce) răutăcios. Chantal văzu aceeaşi schemă repetată în diferite variante: bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul şi în acelaşi timp, într-un rucsac special, în spate, mai căra un copil; bărbatul de lângă femeie împingea căruciorul, căra un copil pe umeri şi încă unul într-un rucsac de pe piept; bărbatul de lângă femeie, fără cărucior, ţinea un copil de mână şi căra alţii trei în spate, pe umeri şi pe piept. În fine, o femeie (fără soţ) împingea căruciorul; o făcea cu o vehemenţă pe care n-o regăseai la bărbaţi, astfel încât Chantal, care mergea pe acelaşi trotuar, trebui să se ferească din calea ei în ultimul moment.

Chantal îşi spuse: bărbaţii s-au „tăticizat”. Nu mai sunt taţi, sunt doar tătici, adică: taţi fără autoritate paternă. Îşi imaginează că ar flirta cu un tătic care împinge căruciorul, iar în spate şi pe piept mai cară doi copii; profitând de un moment în care soţia s-ar opri în faţa unei vitrine, i-ar propune soţului o întâlnire. El cum ar reacţiona? Ar mai întoarce capul după o necunoscută bărbatul transformat în arbore de copii? Deranjaţi de mişcarea lui, plozii atârnaţi de spate şi piept n-ar începe să urle? Ideea i se pare amuzantă şi o bine dispune. Îşi spune: trăiesc într-o lume în care bărbaţii nu vor mai întoarce capul după mine.

Apoi se pomeni pe dig, printre cei câţiva plimbăreţi matinali; era ora refluxului; câmpia nisipoasă se întindea în faţa ei pe un kilometru. Nu mai venise de mult pe litoralul normand şi nu cunoştea sporturile la modă: zmeiele şi carturile cu pânze. Zmeul: o pânză colorată întinsă pe o ramă foarte dură, înălţată în vânt; mânuit cu ajutorul a două sfori, câte una în fiecare

mână, zmeul îşi schimbă direcţia, urcă sau coboară, se răsuceşte şi scoate un zgomot fioros, ca de tăun uriaş; din când în când, cade în picaj pe nisip, ca un avion ce se zdrobeşte de sol. Chantal constată cu surprindere că posesorii zmeielor nu erau copii, nici adolescenţi, ci aproape exclusiv adulţi. Şi nicio femeie, numai bărbaţi. Într-adevăr, erau tăticii! Tăticii fără copii, cei care izbutiseră să scape de neveste! Nu fugeau la amante, alergau pe plajă, la joacă!

Îi vine, încă o dată, ideea unei seducţii perfide: să se apropie, pe la spate, de bărbatul care trage de sfori şi care, cu capul lăsat pe spate, observă zborul zgomotos al jucăriei lui; apoi, folosind cuvinte cât mai obscene, să-i şoptească la ureche o propunere erotică. Reacţia lui? Chantal nu are nicio îndoială: fără măcar s-o privească, ar şuiera: slăbeşte-mă, nu vezi că sunt ocupat!

O, nu, bărbaţii nu vor mai întoarce capul după ea niciodată.

Chantal reveni la hotel. În parcare, văzu maşina lui Jean-Marc. Recepţionista îi spuse că sosise de cel puţin o jumătate de oră şi îi întinse un bilet: *Am ajuns mai devreme. Mă duc să te caut. J.—M.*

— A plecat să mă caute, suspină Chantal. Dar unde?

— Domnul a zis că sunteţi cu siguranţă pe plajă.

6

În drum spre plajă, Jean-Marc trecu pe lângă o staţie de autobuz. În staţie nu era decât o fată în ginşi şi tricou, care, cu mişcări molatece însă foarte distincte, îşi legăna şalele ca şi cum ar fi dansat. Când ajunse chiar lângă ea, îi văzu gura căscată: căsca întruna, interminabil; gaura aceea larg deschisă era legănată încet de trupul care dansa maşinal. Jean-Marc îşi spuse: dansează şi se plictiseşte. Ajunse la dig; jos, pe plajă, văzu mai mulţi bărbaţi care, cu privirea înălţată spre cer, înălţau zmeie. O făceau cu pasiune, iar Jean-Marc îşi aminti vechea lui teorie: există trei categorii de plictiseală: plictisul pasiv: tânăra care dansează şi cască; plictisul activ: amatorii de zmeie; şi plictisul revoltat: tineretul care dă foc la maşini şi sparge vitrine.

Pe plajă, ceva mai departe, copii între doisprezece şi paisprezece ani, cu căşti mari colorate, prea grele pentru trupurile mici, se adunau în jurul unor vehicule ciudate: cadrul

din bare metalice e fixat pe trei roţi, una în faţă şi două în spate; la mijloc, într-o cutie lungă şi joasă, se poate strecura un trup în poziţie culcată; deasupra se înalţă un catarg cu o pânză. Un sport periculos, neîndoielnic. De aceea poartă căşti copiii. Totuşi, se gândi Jean-Marc, maşinăriile conduse de copii simt un pericol mai ales pentru cei care se plimbă pe plajă; ei de ce nu primesc o cască? Pentru că ei, ţinându-se deoparte de turismul organizat, sunt dezertorii marii lupte comune împotriva plictisului şi nu merită nici grijă, nici cască.

Coborând treptele înspre plajă, Jean-Marc privi atent linia retrasă a ţărmului; printre siluetele îndepărtate, încercă s-o distingă pe Chantal; până la urmă o recunoscu; se oprise şi admira valurile, bărcile cu pânze, norii.

Jean-Marc trecu pe lângă carturile în care un instructor îi aşeza pe copii şi care începeau să se rotească încet; alte carturi, în jur, goneau cu viteză. Direcţia vehiculului e dată de pânza mânuită cu ajutorul unei sfori, care-i permite pilotului, virând, să-i ocolească pe trecători. Dar poate un amator lipsit de experienţă s-o controleze cu adevărat? Şi e sigur că vehiculul răspunde, fără greş, la comenzi?

Jean-Marc privea carturile, iar când unul se îndreptă ca un bolid spre Chantal, fruntea i se crispă. În cart, ca un cosmonaut într-o rachetă, era lungit un bătrân. În poziţia asta, nu vede nimic în faţa lui! E Chantal destul de prudentă ca să se ferească? Jean-Marc bombăni, furios pe ea, pe firea ei nepăsătoare, şi grăbi pasul.

Ea se opri, făcu apoi cale întoarsă. Cu siguranţă însă că nu-l vedea pe Jean-Marc, căci continua să înainteze încet, ca o femeie cufundată în gândurile ei, fără să privească în jur. Jean-Marc ar vrea să-i strige să fie mai atentă, să se ferească de imbecilii care gonesc pe plajă. Brusc, îşi imaginează trupul ei lovit, o vede întinsă pe nisip, plină de sânge; cartul se depărtează pe plajă, iar el se vede alergând spre ea. Această imagine îl tulbură într-atât, încât începe să-i strige numele; vântul e puternic, plaja imensă şi nu-l poate auzi nimeni: poate să-şi îngăduie acest soi de teatru sentimental, poate să-şi strige, cu lacrimi în ochi, îngrijorarea pentru ea; preţ de câteva secunde, este pe cale de a trăi, cu o grimasă de plâns, cu groază, moartea fiinţei iubite.

Apoi, uimit el însuşi de această ciudată criză de isterie, o vede

în depărtare, plimbându-se fără griji, senină, calmă, fermecătoare; Jean-Marc este înduioşat până în adâncul fiinţei, iar comedia morbidă pe care o jucase îl face să surâdă; surâde fără să şi-o reproşeze, căci moartea lui Chantal îl însoţeşte din clipa când a început s-o iubească; începe să alerge făcându-i semne cu mâna. Dar ea se opreşte din nou; cu faţa spre mare, priveşte bărcile cu pânze din zare fără să-l observe pe bărbatul care-şi flutură mâinile deasupra capului.

O, în sfârşit! Întorcându-se către el, femeia pare să-l vadă; fericit, Jean-Marc ridică mâna încă o dată. Ea însă îl ignoră şi se opreşte, urmărind cu privirea valurile ce mângâie nisipul. Acum, văzând-o din profil, Jean-Marc îşi dă seama că ceea ce crezuse că este cocul lui Chantal e de fapt o eşarfă legată în jurul capului. Pe măsură ce se apropie de ea (cu un pas, dintr-odată, mult mai puţin grăbit), femeia pe care o crezuse Chantal devine o străină oarecare, bătrână şi urâtă.

7

Curând, sătulă să privească plaja, Chantal hotărî să plece de pe dig şi să-l aştepte pe Jean-Marc în cameră. Se simţea însă toropită de somn. Ca să nu strice bucuria regăsirii, vru să bea rapid o cafea. Schimbă direcţia şi se îndreptă spre o clădire mare din beton în care se aflau un restaurant, o cafenea, o sală de jocuri şi câteva buticuri.

Intră în cafenea; muzica dată la maximum o năuci. Indispusă, înaintă printre cele două rânduri de mese. În sala imensă şi goală, erau doi bărbaţi: unul tânăr, în ţinută neagră de chelner, sprijinit de tejgheaua barului; altul mai în vârstă, solid, în tricou, stând în picioare în fundul sălii. Amândoi o fixară insistent.

Cu intenţia de a se aşeza la o masă, îi spuse celui solid:

— Aţi putea să opriţi muzica?

Bărbatul se apropie de ea:

— Pardon, n-am înţeles.

Chantal îi privi braţele musculoase, tatuate: o femeie goală cu sâni enormi şi un şarpe încolăcit în jurul ei.

Chantal repetă (mai conciliantă):

— Muzica, aţi putea s-o daţi mai încet?

Bărbatul răspunse:

— Muzica? Ce, nu vă place?

Şi Chantal îl văzu pe tânăr, trecut acum în spatele barului, dând muzica mai tare.

Bărbatul tatuat era chiar lângă ea. Surâsul lui i se părea sarcastic. Chantal capitulă:

— Nu, nu am nimic cu muzica voastră!

Tatuatul:

— Eram convins că vă place. Doriţi ceva?

— Nu, nimic, spuse Chantal, voiam să arunc o privire. E plăcut aici.

— Atunci, de ce nu rămâneţi? spuse în spatele ei, cu o voce nesuferită, mieroasă, tânărul în negru care îşi schimbase iar locul: înfipt între cele două rânduri de mese, bloca singura trecere înspre ieşire.

Slugărnicia acelei voci stârneşte în ea un soi de panică. Se simte ca într-o capcană care se va închide peste câteva clipe. Trebuie să facă ceva, rapid. Ca să iasă, va trebui să treacă prin locul blocat de tânărul în negru. Hotărând parcă să rişte totul, Chantal înaintează. Vede surâsul mieros al tânărului, îşi simte inima bătând mai tare. În ultimul moment, el face un pas într-o parte şi o lasă să treacă.

8

Să confunde aparenţa fizică a iubitei cu cea a unei străine: a mai trăit senzaţia asta, o, de câte ori! De fiecare dată cu aceeaşi uimire: diferenţa dintre ea şi celelalte să fie deci atât de infimă? Cum e posibil să nu recunoască silueta celei mai iubite fiinţe, a celei pe care o consideră unică?

Jean-Marc deschide uşa camerei. În sfârşit, o vede. De data asta este ea, neîndoielnic, însă nici acum nu seamănă cu Chantal. Chipul îi este bătrân, privirea straniu de rea. Ca şi cum femeia pe care o iubeşte avea să fie înlocuită, din acest moment şi pentru vecie, cu străina căreia îi făcuse semne pe plajă. Ca şi cum Jean-Marc trebuia pedepsit pentru incapacitatea lui de a o recunoaşte.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Nimic, nimic, spune ea.

— Cum nimic? Eşti total transformată.

— Am dormit prost. Aproape că nu am dormit. Şi am avut o dimineaţă mizerabilă.

— O dimineaţă mizerabilă? De ce?
— Aşa, fără niciun motiv.
— Spune-mi adevărul.
— Zău, fără niciun motiv.
Jean-Marc insistă. Chantal sfârşeşte prin a spune:
— Bărbaţii nu mai întorc capul după mine.
O priveşte, incapabil să înţeleagă ce spune, ce vrea să spună. E nefericită pentru că bărbaţii nu mai întorc capul după ea? Jean-Marc ar vrea să-i spună: Bine, dar eu? Eu care te caut pe toată plaja, îţi strig numele plângând şi sunt în stare să alerg după tine până la capătul lumii?
Nu-i spune aceste cuvinte. În loc s-o facă, repetă încet, cu voce stinsă, cuvintele rostite de Chantal:
— Bărbaţii nu mai întorc capul după tine. De asta eşti nefericită, eşti sigură?
Chantal roşeşte. Roşeşte, aşa cum el nu a mai văzut-o de mult. Această roşeaţă pare să trădeze dorinţe nemărturisite. Dorinţe atât de violente, încât Chantal nu le poate reprima şi repetă:
— Da, bărbaţii nu mai întorc capul după mine.

9

Când Jean-Marc apăru în pragul uşii, Chantal se sili, cu toată bunăvoinţa, să fie veselă; voia să-l sărute, dar nu putea; după scena din cafenea, era încordată, crispată şi într-o dispoziţie atât de neagră, încât se temea că gestul ei de iubire ar fi putut să pară fals şi forţat.
Jean-Marc o întrebă:
— Ce s-a întâmplat?
Îi răspunse că dormise prost, că era obosită, dar nu reuşi să-l convingă şi el continuă să-i pună întrebări; încercând să scape de această inchiziţie amoroasă, Chantal vru să-i spună ceva amuzant; plimbarea matinală şi bărbaţii transformaţi în arbori plini de copii îi reveniră atunci în minte, odată cu fraza rămasă acolo ca un mic obiect uitat: „Bărbaţii nu mai întorc capul după mine.” Recurse la această frază ca să evite orice discuţie serioasă; se sili s-o spună pe tonul cel mai frivol, dar, spre surprinderea ei, glasul îi era amar şi melancolic. Această melancolie şi-o simţea lipită pe chip şi, imediat, ştiu că nu va fi

înţeleasă.

Îl văzu cum o privea, lung, grav, şi avu senzaţia că privirea aceea aprindea un foc în adâncul trupului ei. Focul se răspândea cu iuţeală în pântec, urca în piept, îi ardea obrajii în timp ce-l auzea pe Jean-Marc repetând după ea: „Bărbaţii nu mai întorc capul după tine. De asta eşti nefericită, eşti sigură?”

Simţea că arde ca un vreasc, simţea sudoarea curgându-i pe piele; ştia că această roşeaţă dădea frazei sale o importanţă exagerată; Jean-Marc credea probabil că aceste cuvinte (o, atât de banale!) o trădaseră, dezvăluindu-i dorinţele ascunse, şi că, acum, Chantal roşea de ruşine; e o neînţelegere, dar ea nu-i poate explica nimic, pentru că îl cunoaşte, de o vreme, valul acesta de foc; a refuzat să-i spună pe nume, acum însă nu se mai îndoieşte ce vrea să însemne şi tocmai de asta nu vrea, nu poate să vorbească despre el.

Valul de căldură ţinu mult şi, culme a sadismului, se etală sub ochii lui Jean-Marc; Chantal încerca disperată să se ascundă, să se acopere, să evite privirea aţintită pe ea. Tulburată în adâncul fiinţei, repetă fraza sperând că va putea îndrepta ceea ce ratase prima oară şi că va reuşi s-o pronunţe cu frivolitate, ca pe o glumă, ca pe o parodie: „Da, bărbaţii nu mai întorc capul după mine.” Osteneală deşartă, fraza suna şi mai trist.

În ochii lui Jean-Marc se aprinde brusc o luminiţă pe care ea o ştie şi care îi anunţă salvarea: „Dar eu? Cum poţi să te gândeşti la cei care nu mai întorc capul după tine, când eu alerg neîncetat pe urmele tale, oriunde-ai fi?”

Chantal se simte salvată: vocea lui Jean-Marc este vocea iubirii, vocea de care a uitat în aceste clipe de panică, vocea iubirii care o mângâie şi o împacă, dar pentru care încă nu e pregătită; e ca şi cum această voce ar veni de departe, de prea departe; ca să poată crede în ea, ar trebui s-o mai audă o vreme.

De aceea, când Jean-Marc vrea s-o cuprindă în braţe, Chantal se crispează; se teme să fie îmbrăţişată; se teme că trupul ud de sudoare îi va trăda secretul. Momentul e prea scurt, nu-i lasă timp să-şi controleze reacţia; astfel, înainte de a-şi putea reprima gestul, Chantal îl respinge, cu delicateţe, dar ferm.

A avut loc aievea această întâlnire ratată, când au fost incapabili să se îmbrăţişeze? Îşi mai aminteşte Chantal cele câteva clipe de confuzie? Dar fraza care l-a tulburat pe Jean-Marc? Câtuşi de puţin. Episodul a fost uitat, la fel ca atâtea altele. Peste vreo două ceasuri, Chantal şi Jean-Marc iau prânzul la restaurant şi vorbesc amuzaţi despre moarte. Despre moarte? Da: şeful lui Chantal i-a spus să se gândească la o campanie publicitară pentru firma de pompe funebre Lucien Du val.

— Nu e de râs, spune ea râzând.

— Dar ei, ei râd?

— Care ei?

— Colegii tăi. În sine, ideea de a face publicitate pentru moarte e cât se poate de amuzantă! Apoi, şeful tău, bătrânul troţkist! Îmi spui mereu că e foarte inteligent!

— Da, este. Logic ca un bisturiu. A citit Marx, psihanaliză, poezie modernă. Îi place să repete că în anii douăzeci, în Germania sau nu mai ştiu unde, a existat un curent de poezie a cotidianului. Publicitatea, crede el, realizează *a posteriori* acest program poetic. Transformă în poezie obiectele comune ale vieţii. Graţie ei, banalul a început să cânte.

— Şi ce ţi se pare inteligent în aceste banalităţi? — Tonul de provocare cinică pe care le spune.

— Râde sau nu când îţi spune să faci publicitate pentru moarte?

— Un surâs detaşat dă o impresie de eleganţă, şi cu cât eşti mai puternic, cu atât te simţi obligat să fii elegant. Dar surâsul lui detaşat nu are nimic în comun cu un râs ca al tău. Şi e foarte sensibil la această nuanţă.

— Atunci cum suportă râsul tău?

— Dar eu nu râd, Jean-Marc, ce credeai? Nu uita, am două chipuri. M-am deprins să le port cu o anume plăcere, însă, oricum, să ai două chipuri nu e uşor. Cere efort, cere o disciplină! Trebuie să înţelegi că tot ce fac, că-mi place sau nu, fac cu ambiţia de a face bine. Măcar ca să nu-mi pierd slujba. E foarte greu să faci ceva la perfecţie şi în acelaşi timp să dispreţuieşti ceea ce faci.

— O, tu poţi, eşti capabilă, eşti genială, spune Jean-Marc.

— Da, pot avea două chipuri, dar nu în acelaşi timp. Când sunt cu tine, port chipul ironic. Când sunt la birou, port chipul serios. Primesc dosarele celor care ne cer o slujbă. Eu trebuie

să-i recomand, ori să dau un aviz negativ. Printre ei, sunt unii care, în cererea lor, se exprimă într-un limbaj modern fără cusur, cu toate clişeele jargonului, cu tot optimismul de rigoare. Nu e nevoie să-i văd ori să vorbesc cu ei ca să-i detest. Dar ştiu că ei sunt cei care vor munci bine şi cu zel. Apoi sunt cei care, în alte vremuri, s-ar fi ocupat cu filosofia, cu istoria artei, cu predarea limbii franceze, dar care acum, în lipsă de ceva mai bun, aproape din disperare, caută o slujbă la noi. Ştiu că, în sinea lor, dispreţuiesc postul pe care-l solicită, că prin urmare sunt fraţii mei. Iar eu trebuie să decid.

— Şi cum decizi?

— O dată îl recomand pe cel care mi-e simpatic, o dată pe cel care va munci bine. Pe jumătate îmi trădez compania, pe jumătate mă trădez pe mine. Sunt de două ori trădătoare. Iar această dublă trădare eu o consider nu un eşec, ci o izbândă. Pentru că nu ştiu cât timp voi mai fi capabilă să-mi păstrez amândouă chipurile. Este epuizant! Va veni o zi când îmi va rămâne un singur chip. Cel mai rău, desigur. Cel serios. Cel resemnat. O să mă mai iubeşti, atunci?

— N-o să-ţi pierzi niciodată cele două chipuri, spune Jean-Marc.

Chantal surâde şi ridică paharul cu vin:

— Să sperăm!

Ciocnesc, beau, apoi Jean-Marc spune:

— În fond, aproape te invidiez că faci publicitate pentru moarte. Poemele despre moarte, nu ştiu de ce, mă fascinează de când eram adolescent. Ştiu o grămadă pe de rost. Pot să-ţi recit, dacă vrei. Le-ai putea folosi. De pildă, versurile lui Baudelaire, le ştii, desigur:

O, Moarte, căpitane bătrân, e vremea, du-ne
Din ţara asta unde ne plictisim, străini![1]

— Le ştiu, le ştiu, îl întrerupe Chantal. Sunt frumoase, dar nu sunt pentru noi.

— De ce nu? Bătrânul tău troţkist iubeşte poezia! Şi ce l-ar putea consola mai mult pe un muribund decât să-şi spună: ne plictisim în ţara asta! Îmi imaginez aceste cuvinte scrise cu neon

1 Traducere de Al. Philippide, în Charles Baudelaire, *Florile Răului,* ELU, 1968, p. 423. (*N.t.*)

deasupra porţii, la intrarea în cimitire. Pentru publicitate, ar fi suficient să le modifici puţin: *Lumea asta vă plictiseşte. Lucien Duval, bătrânul căpitan*, *asigură plecarea în larg*.

— Treaba mea nu e să le fiu pe plac muribunzilor. Nu ei solicită serviciile lui Lucien Duval. Iar oamenii vii care-şi îngroapă morţii vor să se bucure de viaţă, nu să celebreze moartea. Ţine minte: religia noastră este elogiul vieţii. Cuvântul „viaţă” e regele cuvintelor. Cuvântul-rege, înconjurat de alte cuvinte mari: „Aventură”! „Viitor”! Şi „speranţă”! Apropo, ştii care era numele de cod al bombei atomice de la Hiroşima? *Little Boy*! Cine l-a născocit a fost un geniu! Nu se putea găsi ceva mai bun. *Little Boy,* băieţel, puşti, ţânc! Nu există cuvânt mai afectuos, mai emoţionant, mai plin de viitor.

— Da, înţeleg, spune Jean-Marc, încântat. Deasupra Hiroşimei planează viaţa însăşi, în persoana unui *little boy* care sloboade peste ruine urina de aur a speranţei. Aşa s-a inaugurat epoca postbelică.

Ridică paharul:

— Noroc!

11

Fiul ei avea cinci ani când a murit. Mai târziu, în concedii, cumnată-sa i-a spus: „Eşti prea nefericită. Trebuie să ai un alt copil. Doar aşa o să uiţi.” La vorbele cumnatei, inima i se strânse. Un copil: o existenţă fără biografie. O umbră care se pierde rapid în succesorul său. Chantal însă nu dorea să-şi uite copilul. Îi apăra individualitatea de neînlocuit. Împotriva viitorului, ea apăra un trecut, trecutul uitat şi dispreţuit al micului răposat. Peste o săptămână, soţul ei i-a spus: „Nu vreau să te stângi de mâhnire. Trebuie să avem alt copil, repede. După aceea, o să uiţi.” O să uiţi: nici măcar nu încerca să găsească altă formulă! Atunci a încolţit în ea hotărârea de a-l părăsi.

Îi era clar că soţul, un ins mai degrabă pasiv, nu vorbea în numele lui, ci în numele intereselor mai generale ale marii familii dominate de soră-sa. Aceasta trăia atunci cu al treilea soţ şi cu cei doi copii din căsătoriile precedente; cu foştii soţi, reuşise să rămână în relaţii bune şi să-i regrupeze în jurul ei; la aceştia se adăugau fraţii şi verişoarele, cu familiile lor. În

concedii, îi aduna pe toţi într-o vilă imensă, la ţară; încercă s-o introducă în clan şi pe Chantal, s-o integreze puţin câte puţin, pe nesimţite.

Acolo, în vila aceea imensă, cumnata, apoi soţul au pistonat-o să aibă alt copil. Şi tot acolo, într-un dormitor strâmt, Chantal a refuzat să facă dragoste cu el. Fiecare dintre avansurile lui erotice îi amintea campania familială pentru o nouă sarcină, iar ideea de a face dragoste cu el ajunse să i se pară grotescă. Avea impresia că toţi membrii clanului, bunici, tătici, nepoţi, verişoare, ascultau în spatele uşii, le cercetau în ascuns aşternutul, evaluau oboseala lor matinală. Toţi se credeau îndreptăţiţi să-i ţină pântecul sub observaţie. În acest război, până şi nepoţeii erau recrutaţi ca mercenari. Unul din ei i-a spus:

— Chantal, de ce nu-ţi plac copiii?

— De ce crezi că nu-mi plac? a răspuns ea pe un ton tăios şi rece.

Copilul n-a ştiut ce să-i spună. Iritată, Chantal a continuat:

— Cine ţi-a spus că nu-mi plac copiii?

Iar sub privirea ei severă, nepotul i-a răspuns, timid, dar convins:

— Dacă ai iubi copiii, ai avea şi tu copii!

Revenind din acel concediu, Chantal acţionă cu hotărâre: mai întâi, vru să-şi reia munca. Înainte de naşterea fiului, predase la un liceu. Salariul era mic, aşa că renunţă la învăţământ (deşi îi plăcea să predea) şi optă pentru o slujbă care n-o atrăgea, dar care era de trei ori mai bine plătită. Se simţea vinovată că-şi trăda vocaţia pentru bani, dar nu avea de ales, era singura cale ca să-şi câştige independenţa. Banii însă nu erau totul. Avea nevoie de un bărbat, unul care să fie încarnarea unei vieţi noi, căci îşi dorea, cu frenezie, *şi* scape de viaţa ei de până atunci, iar altă viaţă nu ştia să-şi imagineze.

A trebuit să mai aştepte câţiva ani până le întâlnirea cu Jean-Marc. Două săptămâni mai târziu, îi spunea soţului uluit că vrea să divorţeze. Cu o admiraţie amestecată cu duşmănie, cumnata a numit-o atunci Tigroaica: „Nu face o mişcare, nimeni nu ştie ce gândeşte, şi deodată atacă.” Peste trei luni, a cumpărat un apartament în care, excluzând ideea unei căsătorii, s-a mutat cu iubitul ei.

Jean-Marc a avut un vis: se teme pentru Chantal, o caută, aleargă pe străzi şi în sfârşit, din spate, o vede mergând, îndepărtându-se. Aleargă după ea strigând-o pe nume. Mai are câţiva paşi, când ea întoarce capul, iar Jean-Marc, îngrozit, are în faţă un alt chip, un chip străin şi respingător. Nu e totuşi altcineva, este Chantal, Chantal a lui, nu are nicio îndoială, dar e Chantal cu chipul unei necunoscute şi lucrul ăsta este oribil, insuportabil. O cuprinde, o strânge la piept şi îi repetă suspinând: Chantal, micuţa mea Chantal, micuţa mea Chantal! repetă de parcă ar vrea să-i redea acelui chip schimbat vechea înfăţişare, identitatea pierdută.

Visul îl trezi. Chantal nu mai era în pat, din baie se auzeau mici zgomote matinale. Aflat încă sub impresia visului, Jean-Marc simţi nevoia s-o vadă imediat. Se sculă, merse la uşa întredeschisă. Se opri în prag şi, ca un voyeur lacom să surprindă o scenă de intimitate, o privi: da, era ea, Chantal a lui, aşa cum a ştiut-o mereu: aplecată peste chiuvetă, se spăla pe dinţi, scuipa saliva amestecată cu pastă, iar concentrarea cu care o făcea era atât de comică, de copilărească, încât Jean-Marc surâse. Simţindu-i parcă privirea, Chantal se răsuci pe călcâie, îl văzu în prag, se supără şi sfârşi prin a-l lăsa s-o sărute pe gura albă de pastă.

— Mă iei diseară de la agenţie? îl întrebă ea.

Către ora şase, Jean-Marc intră în hol, trecu pe culoar şi se opri în faţa biroului ei. Privi pe uşa întredeschisă, la fel cum, dimineaţă, privise pe uşa de la baie. Chantal discuta cu două colege. Dar nu mai era femeia de dimineaţă: vorbea cu o voce mai tare, pe care nu i-o cunoştea, gesturile îi erau mai rapide, mai tăioase, mai autoritare. Dimineaţă, în baie, Jean-Marc regăsise fiinţa pe care o pierduse în timpul nopţii şi care acum, la sfârşitul după-amiezei, se transforma din nou sub ochii lui.

Intră în birou. Ea îi surâse. Era însă un surâs îngheţat, iar Chantal părea împietrită. De vreo douăzeci de ani, pupatul pe obraji a devenit în Franţa o convenţie cvasi-obligatorie şi, din acest motiv, agasantă pentru cei care se iubesc. Dar cum să eviţi această convenţie când îţi revezi iubita sub ochii celorlalţi şi nu vrei să se creadă că v-aţi certat? Jenată, Chantal se apropie de el şi-i întinse obrajii. Gestul era artificial şi le lăsă un

gust de falsitate. Ieşiră în oraş şi abia după o vreme ea redeveni pentru el Chantal, aceea pe care o cunoştea.

Întotdeauna e la fel: între momentul revederii şi momentul când recunoaşte în ea fiinţa iubită, trebuie să treacă o vreme. Când a întâlnit-o prima oară, la munte, a avut şansa de a rămâne singur cu ea, aproape imediat. Dar dacă, înainte de acea întâlnire în doi, ani în şir, ar fi trăit în preajma ei cunoscând-o aşa cum era cu ceilalţi, ar mai fi recunoscut în ea fiinţa iubită? Dacă i-ar fi cunoscut doar chipul pe care îl arată şefilor, colegilor, subalternilor, l-ar mai fi tulburat acel chip, l-ar mai fi vrăjit? La aceste întrebări, Jean-Marc nu are răspuns.

13

Erau momente stranii, în care el era mult prea sensibil – poate că de aceea i s-a gravat în minte, atât de adânc, fraza „bărbaţii nu mai întorc capul după mine”: rostind-o, Chantal era de nerecunoscut. Fraza asta nu era genul ei. Şi nici chipul, parcă răutăcios, parcă îmbătrânit, nu-i semăna. Prima reacţie a lui Jean-Marc fu gelozia: cum se putea plânge Chantal că alţii nu-i dau atenţie, când el, chiar în dimineaţa aceea, îşi riscase viaţa pe autostradă ca să fie mai repede alături de ea? Apoi, în mai puţin de un ceas, a sfârşit prin a-şi spune: orice femeie îşi măsoară îmbătrânirea după interesul sau lipsa de interes manifestate de bărbaţi faţă de trupul ei. Ar fi ridicol să se supere pentru asta! Totuşi, chiar şi fără să se simtă jignit, Jean-Marc nu era de acord. În fond, semnele unei uşoare îmbătrâniri (Chantal are patru ani mai mult decât el), i le observase pe obraz încă din ziua primei lor întâlniri. Frumuseţea ei, care-l tulburase atunci, n-o făcea să pară mai tânără decât era; mai curând putea spune că vârsta îi făcea frumuseţea mai expresivă.

Fraza lui Chantal îi răsuna în minte şi Jean-Marc îşi imagina povestea trupului ei: era pierdut printre milioane de trupuri până în ziua când o privire aprinsă de dorinţă s-a oprit asupra lui, scoţându-l din mulţimea obscură; apoi privirile s-au înmulţit şi au incendiat acest trup care de atunci străbate lumea ca o făclie; e vremea unei glorii luminoase, numai că, în curând, privirile vor fi tot mai puţine, lumina se va stinge puţin câte puţin, până când trupul ei, devenit translucid, apoi străveziu, apoi invizibil, va păşi pe străzi ca un mic neant ambulant. Pe

drumul de la prima fază la a doua, fraza „bărbaţii nu mai întorc capul după mine” e beculeţul roşu ce semnalizează că dispariţia progresivă a trupului a început.

Degeaba i-ar spune că o iubeşte, că e frumoasă, privirea lui iubitoare nu ar putea s-o consoleze. Pentru că privirea iubirii e privirea însingurării. Jean-Marc se gândea la singurătatea iubirii a două fiinţe bătrâne, devenite invizibile pentru ceilalţi: singurătate tristă care prefigurează moartea. Nu, nu de o privire iubitoare are ea nevoie, ci de şuvoiul privirilor necunoscute, grosolane, libidinoase şi care o fixează fără afecţiune, fără alegere, fără tandreţe sau curtoazie, implacabil, inevitabil. Aceste priviri o menţin în societatea oamenilor. Privirea iubirii o smulge din ea.

Cuprins de remuşcări, Jean-Marc se gândea la începuturile extrem de rapide ale iubirii lor. Nu trebuise s-o cucerească: fusese cucerită din prima clipă. Să-şi fi întors privirea după ea?

Pentru ce? Era alături de el, în faţa lui, lângă el, de la bun început. De la bun început, el era cel puternic, iar ea cea slabă. Această inegalitate a stat la temelia iubirii lor. Inegalitate de nejustificat, inegalitate nedreaptă. Ea era mai slabă pentru că era mai în vârstă.

14

Pe la şaisprezece-şaptesprezece ani, Chantal îndrăgea o metaforă (o născocise ea însăşi, o auzise, o citise? – nu mai contează): voia să fie un parfum de trandafir, un parfum exuberant şi seducător, să treacă astfel din bărbat în bărbat, şi prin ei să cuprindă pământul întreg. Parfum exuberant de trandafir: metaforă a aventurii. Această metaforă a înflorit în pragul vieţii sale adulte ca o făgăduinţă romantică de promiscuitate suavă, ca o invitaţie la călătorie prin bărbaţi. Prin fire însă, nu era o femeie făcută să treacă din amant în amant, iar acest vis liric, ceţos, a aţipit rapid în mariajul ce promitea să fie calm şi fericit.

Mult mai târziu, la câţiva ani după ce divorţase, era pe malul mării cu Jean-Marc (trăia deja cu el de câţiva ani): au cinat afară, pe o terasă de lemn înălţată deasupra apei; Chantal păstrează amintirea unui alb intens; scândurile, mesele, scaunele, feţele de masă, totul era alb, felinarele erau vopsite în alb, becurile

vărsau o lumină albă în cerul estival care încă nu se întunecase şi pe care luna, albă şi ea, albea totul în jur. Iar în această baie de alb, ea simţea un dor insuportabil pentru Jean-Marc.

Dor? Cum să-i fie dor, când el era în faţa ei? Cum poţi să suferi de absenţa celui care este de faţă? (Jean-Marc ar putea să răspundă: poate să-ţi fie dor în prezenţa iubitului dacă întrevezi un viitor în care iubitul nu mai este; dacă moartea iubitului, nevăzută, este deja prezentă.)

În cele câteva minute de nostalgie stranie pe malul mării, Chantal îşi aminti subit copilul ei mort şi un val de fericire o inundă. Imediat, va fi îngrozită de acest sentiment, în faţa sentimentelor suntem însă neputincioşi, ele există şi nu pot fi nicicum reprimate. Ne putem reproşa un gest, un cuvânt rostit: nu şi un sentiment, pentru că pur şi simplu nu avem asupra lui nicio putere. Amintirea fiului mort o umplea de fericire, şi nu putea decât să se întrebe ce însemna asta. Răspunsul era clar: însemna că prezenţa ei lângă Jean-Marc era absolută şi că putea fi astfel datorită absenţei fiului. Era fericită că fiul ei era mort. Stând în faţa lui Jean-Marc, îi venea să i-o spună cu voce tare, dar nu îndrăznea. Nu era sigură de reacţia lui, se temea să n-o creadă un monstru.

Chantal savura totala absenţă de aventură. Aventura: un mod de a îmbrăţişa lumea. Chantal nu mai voia să îmbrăţişeze lumea. Lumea n-o mai interesa.

Savura fericirea de a trăi fără aventuri şi fără dorinţa de aventuri. Îşi aminti metafora ei şi văzu un trandafir ce se ofilea cu rapiditate, ca într-un film accelerat, până când rămânea doar o tulpină subţire, negricioasă, apoi se pierdea pentru vecie în universul alb al serii lor: trandafirul înecat în alb.

În aceeaşi seară, înainte de a adormi (Jean-Marc dormea deja), îşi aminti încă o dată copilul mort şi, încă o dată, amintirea fu însoţită de scandalosul val de fericire. Îşi spuse atunci că iubirea ei pentru Jean-Marc era un sacrilegiu, o încălcare a legilor nescrise ale comunităţii omeneşti de care se îndepărta; îşi spuse că trebuia să ascundă lipsa de măsură a iubirii ei, pentru a nu trezi indignarea veninoasă a celorlalţi.

15

În fiecare dimineaţă, Chantal iese prima din casă, deschide

cutia poştală, îşi ia scrisorile ei şi le lasă pe cele adresate lui Jean-Marc. În dimineaţa aceea, găsi două scrisori: una pe numele lui (o privi rapid: ştampila era de Bruxelles), cealaltă pe numele ei, fără adresă şi fără timbru. Probabil o adusese cineva personal. Pentru că se grăbea, o puse în poşetă fără s-o deschidă şi iuţi pasul spre autobuz. Găsi un loc liber, se aşeză, apoi deschise plicul; scrisoarea conţinea o singură frază: „Vă urmăresc ca un spion, sunteţi frumoasă, foarte frumoasă."

Primul sentiment fu unul neplăcut. Fără a-i cere voie, cineva încerca să se amestece în viaţa ei, să-i atragă atenţia (capacitatea ei de atenţie e limitată, şi nici nu are energie pentru mai multă), într-un cuvânt, s-o hărţuiască. Apoi îşi spuse că, la urma urmei, era vorba de un fleac. Care femeie nu a primit măcar o dată un asemenea mesaj? Reciti scrisoarea şi îşi dădu seama că doamna de alături putea s-o citească şi ea. O puse din nou în poşetă şi aruncă o privire în jur. Văzu pasagerii care priveau distrat pe geamul autobuzului, două fete care râdeau zgomotos, un negru tânăr lângă coborâre, înalt şi chipeş, care o privea insistent, o femeie cufundată în lectura unei cărţi şi care cu siguranţă mai avea mult de mers.

De obicei, în autobuz, Chantal nu se uită la cei din jur. Acum însă, din cauza scrisorii, se crede observată şi observă la rându-i. Oare de fiecare dată e cineva care-o priveşte fix, ca negrul de astăzi? Acesta îi surâse, parcă ar fi ştiut ce citise Chantal. Putea fi el autorul mesajului? Alungă repede această idee, prea absurdă, şi se ridică pentru a coborî la staţia următoare. Trebuia să treacă pe lângă negrul care bloca uşa, ceea ce o indispuse. Când ajunse lângă el, autobuzul frână, Chantal îşi căută o clipă echilibrul, iar negrul, care continua s-o fixeze, pufni în râs. Chantal coborî din autobuz şi îşi spuse: nu era niciun flirt, râdea pur şi simplu de ea.

Râsul acela zeflemitor îi răsună în urechi toată ziua, ca un semn rău prevestitor. La birou, privi iar scrisoarea, de două-trei ori, apoi, revenită acasă, se întrebă ce să facă. S-o păstreze? Dar pentru ce? Să i-o arate lui Jean-Marc? S-ar fi simţit jenată: putea crede că vrea să se laude cu ea! Atunci, s-o distrugă? Fireşte. Se duse la WC şi, aplecată deasupra vasului, privi suprafaţa lichidă; rupse plicul în mai multe bucăţi, le aruncă, trase apa; scrisoarea însă o împături şi o duse în camera ei. Deschise dulapul de lenjerie şi o puse sub sutiene. Făcând acest

lucru, râsul zeflemitor al negrului îi răsună iar în urechi şi Chantal se gândi că nu era decât o femeie ca toate celelalte; sutienele, dintr-odată, i se părură vulgare şi stupid feminine.

16

Sosind acasă după vreo oră, Jean-Marc îi arătă lui Chantal un ferpar:

— L-am găsit în cutie, azi-dimineaţă. R a murit.

Chantal fu aproape mulţumită că altă scrisoare, mai gravă, o făcea pe a ei să pară derizorie. Îl luă de braţ pe Jean-Marc, îl duse în salon, se aşeză în faţa lui.

Chantal:

— Eşti tulburat totuşi.

— Nu, spuse Jean-Marc, sau, dacă vrei, sunt tulburat că nu sunt tulburat.

— Nu l-ai iertat nici acum?

— L-am iertat pentru tot. Dar nu de asta e vorba. Ţi-am vorbit despre ciudatul sentiment de bucurie pe care l-am avut atunci când am hotărât s-o rup cu el. Eram rece ca un sloi de gheaţă, şi mă bucuram că sunt aşa. Sentimentul meu e acelaşi, moartea lui n-a schimbat nimic.

— Mă înspăimânţi. Zău, mă înspăimânţi.

Jean-Marc se ridică, aduse sticla de coniac şi două pahare. Apoi, după ce bău o înghiţitură: — Când l-am vizitat la spital, la sfârşit, F. a început să depene amintiri. Mi-a amintit lucruri pe care le-aş fi spus când aveam şaisprezece ani. Am înţeles atunci unica raţiune de a fi a prieteniei, aşa cum este ea practicată acum. Prietenia ne este indispensabilă pentru buna funcţionare a memoriei. Trebuie să ne reamintim trecutul, să-l purtăm în noi permanent: e poate condiţia necesară pentru a ne păstra, cum se spune, integritatea eului. Ca să nu se usuce, ca să nu se chircească, eul trebuie udat cu amintiri, ca florile în glastră; iar asta cere un contact regulat cu martorii trecutului, altfel spus cu prietenii. Ei sunt oglinda, memoria noastră; nu le cerem decât să şteargă din când în când această oglindă, ca să ne putem privi în ea. Mie însă puţin îmi pasă de ce făceam în liceu! Ceea ce mi-am dorit mereu, încă din tinereţe, din copilărie poate, a fost cu totul altceva: prietenia ca valoare mai presus de oricare alta. Îmi plăcea să spun: între adevăr şi prieten, aleg

întotdeauna prietenul. O spuneam ca o provocare, dar o gândeam la modul serios. Astăzi ştiu că această maximă e perimată. Putea fi valabilă pentru Ahile, prietenul lui Patrocle, pentru muşchetarii lui Alexandre Dumas, chiar şi pentru Sancho, care era prietenul stăpânului său, cu toate gâlcevile lor. Dar nu mai este pentru noi. Merg până-ntr-acolo cu pesimismul, încât acum sunt gata să prefer adevărul prieteniei.

Mai savură o înghiţitură, apoi continuă:

— Prietenia era pentru mine dovada că există ceva mai important decât ideologia, decât religia, decât naţiunea. În romanul lui Dumas, cei patru prieteni se află adesea în tabere opuse, siliţi să lupte unii contra celorlalţi. Însă prietenia lor nu are de suferit: ei nu încetează să se ajute, în ascuns, inventivi, râzându-şi de adevărul respectivelor tabere. Au pus prietenia mai presus de adevăr, de cauza pe care o slujesc, de ordinele ierarhice, mai presus de rege, mai presus de regină, mai presus de orice.

Chantal îi mângâie mâna şi, după o pauză, Jean-Marc continuă:

— Dumas a plasat povestea cu muşchetarii cu două secole înaintea epocii lui. Exista oare la el, deja, o nostalgie după universul pierdut al prieteniei? Sau dispariţia prieteniei este un fenomen mai recent?

— Nu ştiu să-ţi răspund. Prietenia nu e problema femeilor.

— Ce vrei să spui?

— Exact ce spun. Prietenia este problema bărbaţilor. Romantismul lor. Nu al nostru.

Jean-Marc bău o înghiţitură de coniac, apoi reveni la ideea lui:

— Cum a apărut prietenia? Desigur, ca o alianţă contra încercărilor vieţii, alianţă fără care am fi dezarmaţi în faţa duşmanilor. Dar poate că o asemenea alianţă nu mai este o nevoie vitală.

— Vor exista întotdeauna duşmani.

— Da, numai că sunt invizibili şi anonimi. Autorităţile, legile. Ce poate face pentru tine un prieten când s-a decis construirea unui aeroport sub ferestrele tale, sau când rămâi fără slujbă? Dacă primeşti vreun ajutor, e tot de la ceva anonim şi invizibil: o organizaţie de ajutor social, o asociaţie pentru protecţia consumatorilor, un cabinet de avocaţi. Prietenia nu mai poate fi dovedită în niciun fel. Nu mai ai ocazia să-ţi cauţi prietenul rănit

pe câmpul de luptă, nici să scoţi sabia ca să-l aperi de bandiţi. Trecem prin viaţă fără mari primejdii, dar şi fără prietenie.

— Dacă-i aşa, atunci ar trebui să-l poţi ierta pe F.

— Admit că F. nu mi-ar fi înţeles reproşurile, dacă i le spuneam în faţă. Când toţi s-au năpustit asupra mea, el a tăcut. E drept, şi-a considerat tăcerea un gest de curaj. S-a lăudat chiar (am aflat de la alţii) că rezistase isteriei iscate în jurul meu şi că n-a spus nimic care să-mi poată face rău. A avut conştiinţa împăcată şi cred că s-a simţit rănit atunci când, în chip inexplicabil, am rupt-o cu el. A fost greşeala mea să-i cer mai mult decât neutralitate. Dacă-mi sărea în ajutor, în mediul acela ostil şi înveninat, risca să aibă parte, şi el, de conflicte şi de mizerii. Cum am putut să-i cer aşa ceva? Cu atât mai mult cu cât era prietenul meu! A fost, din partea mea, un gest deloc prietenesc! Altfel spus: a fost nepoliticos. Golită de conţinutul ei de odinioară, prietenia a devenit un contract de menajări reciproce, pe scurt, un pact de politeţe. Or, este nepoliticos să-i ceri unui prieten ceva ce l-ar putea pune într-o situaţie incomodă sau neplăcută.

— Da, aşa este. Însă ar trebui s-o spui fără resentimente. Fără ironie.

— N-o spun cu ironie. Chiar aşa este.

— Dacă eşti lovit de ura celorlalţi, dacă eşti acuzat, sfâşiat de gloată, te poţi aştepta la două reacţii din partea celor care te cunosc: unii se vor alătura gloatei, ceilalţi, discreţi, se vor preface că nu ştiu nimic, că nu au auzit nimic, încât ai putea continua să-i întâlneşti şi să vorbeşti cu ei. Această a doua categorie, discretă, delicată, o formează prietenii. Prietenii în sensul modern al cuvântului. Ei bine, ştiu asta, Jean-Marc, o ştiu de mult.

17

Pe ecran, în prim-plan, se vede un poponeţ în poziţie orizontală, delicios, sexi. O mână îl mângâie cu duioşie, savurând pielea trupului gol, oferit, abandonat. Apoi planul se lărgeşte şi vedem trupul întreg, culcat pe un pătuţ: este un bebeluş deasupra căruia se apleacă mama lui. În secvenţa următoare, mama îl ridică, iar buzele ei întredeschise sărută gura molcuţă, umedă şi larg deschisă a sugarului. În acest

moment camera se apropie şi acelaşi sărut, izolat, în prim-plan, devine brusc un sărut senzual de iubire.

Aici, Leroy opreşte filmul:

— Suntem mereu în căutarea unei majorităţi. La fel cum sunt candidaţii la preşedinţia Statelor Unite, în timpul campaniei electorale. Plasăm un produs în cercul vrăjit al imaginilor susceptibile să câştige o majoritate de cumpărători. Căutând acele imagini, avem tendinţa de a supralicita sexualitatea. Vă pun în gardă: doar o minoritate infimă se bucură cu adevărat de viaţa sexuală.

Leroy face o pauză: vrea să savureze surpriza micului grup de colaboratori pe care, o dată pe săptămână, îl convoacă pentru a discuta o campanie publicitară, un clip, un afiş. Toţi ştiu de mult că nu acordul zelos, ci uimirea lor îl flatează pe şef. Iată de ce o doamnă distinsă, cu multe inele pe degetele îmbătrânite, îndrăzneşte să-l contrazică:

— Dar toate sondajele susţin contrariul!

— Desigur, spune Leroy. Numai că, scumpă doamnă, dacă cineva vă pune întrebări în legătură cu sexualitatea dumneavoastră, o să-i spuneţi adevărul? O să-l minţiţi oricum, chiar dacă cel care întreabă nu vă ştie numele, chiar dacă o face la telefon şi nu vă poate vedea: „Vă place să faceţi amor? – Oho! – De câte ori? – De şase ori pe zi! – Vă plac fanteziile sexuale? – La nebunie!” Dar totul e faţadă. Comercial vorbind, erotismul este un lucru ambiguu pentru că, deşi toţi jinduiesc după viaţa erotică, în acelaşi timp o urăsc: e cauza nefericirii, frustrării, geloziei, complexelor şi suferinţelor lor.

Leroy pune din nou secvenţele clipului publicitar; Chantal priveşte prim-planul cu buzele umede care ating celelalte buze umede şi îşi dă seama (e prima oară când îşi dă seama atât de clar) că ea şi Jean-Marc nu se sărută niciodată în felul acesta. Se întreabă, uimită: chiar aşa să fie? Nu s-au sărutat aşa niciodată?

Ba da. Când încă nu se cunoşteau pe nume. Întâlnirea lor se petrecuse în salonul unui hotel alpin, printre inşi care beau şi pălăvrăgeau; şi-au spus banalităţi, dar tonul vocii i-a făcut să înţeleagă că se doreau unul pe celălalt; s-au retras pe un coridor pustiu unde, fără o vorbă, s-au sărutat. Chantal a deschis gura şi, cu lăcomie, şi-a vârât limba în gura lui. Această nerăbdare nu era o necesitate senzuală, ci graba de a-şi comunica reciproc că sunt gata pentru iubire, imediat, până la capăt, frenetic şi fără a

pierde timpul. Salivele lor nu aveau nimic de-a face cu dorinţa ori cu plăcerea, erau purtătoarele unui mesaj. Pentru că nu îndrăzneau să-şi spună direct şi tare „vreau să fac dragoste cu tine, imediat, chiar acum”, lăsau salivele să vorbească pentru ei. Iar când au făcut dragoste (la câteva ore după primul sărut), probabil că gurile lor (Chantal nu-şi mai aminteşte, dar, cu trecerea timpului, este aproape sigură) nu se mai căutau una pe alta, nu se atingeau, nu se lingeau, şi nici măcar nu erau conştiente de această scandaloasă lipsă de interes reciproc.

Leroy opreşte iar clipul:

— Problema e să găseşti imaginile care menţin dorinţa erotică fără să exacerbeze frustrările. De asta ne interesează această secvenţă: imaginaţia senzuală este declanşată, apoi imediat deturnată spre domeniul maternităţii. Contactul corporal intim, absenţa de secret personal, fuziunea salivelor nu aparţin exclusiv erotismului adult, toate există şi în relaţia mamă-sugar, relaţie care este paradisul originar al tuturor plăcerilor fizice. Apropo, a fost filmat un fetus în burta viitoarei mame. Într-o poziţie acrobatică pe care ne-ar fi imposibil s-o imităm, fetusul practica felaţia propriului său organ minuscul. Vedeţi, sexualitatea nu e apanajul trupurilor tinere şi bine făcute, care stârnesc o invidie amară. Autofelaţia unui fetus va înduioşa orice mamă din lume, chiar şi pe cea mai înăcrită, mai pudibondă. Căci bebeluşul e cel mai puternic, cel mai răspândit, cel mai sigur numitor comun al oricărei majorităţi. Iar un fetus, dragi prieteni, este mai mult decât un bebeluş, este un arhi-bebeluş, un super-bebeluş!

Leroy pune clipul încă o dată şi, încă o dată, Chantal simte o silă uşoară privind cele două guri umede care se ating. Îşi aminteşte că în China şi în Japonia, din câte auzise, cultura erotică nu cunoaşte sărutul cu gura deschisă. Schimbul de salive nu e deci o fatalitate a erotismului, ci un capriciu, o deviaţie, o murdărie specific occidentală.

Proiecţia s-a terminat, iar Leroy trage concluzia:

— Saliva mamelor – iată adezivul ce va lega majoritatea din care vrem să facem clienţii mărcii Roubachoff!

Iar Chantal îşi retuşează vechea metaforă: ceea ce trece din bărbat în bărbat nu mai este un parfum de trandafir, imaterial, poetic, ci salivele materiale, prozaice, care, odată cu armata lor de microbi, trec din gura amantei în gura amantului, de la

amant la soţie, de la soţie la sugar, de la sugar la mătuşa lui, de la mătuşă, chelneriţă într-un restaurant, la clientul în supa căruia a scuipat, de la client la soţia lui, iar de acolo la alte şi alte guri, astfel încât suntem toţi cufundaţi într-un ocean de salive ce se amestecă şi fac din noi o singură comunitate de salive, o singură umanitate umedă şi unită.

18

Seara, în vacarmul de motoare şi claxoane, Chantal se întoarse obosită acasă. Nerăbdătoare să regăsească liniştea, deschise uşa imobilului, dar auzi lovituri de ciocan şi strigăte de muncitori. Liftul era stricat. Urcând scările, simţea cum o inundă odiosul val de căldură, iar loviturile ce răsunau în casa scării păreau un duruit de tobe ce însoţeau căldura, amplificând-o, exacerbând-o apoteotic. Scăldată în sudoare, se opri la uşa apartamentului şi aşteptă un minut: nu voia ca Jean-Marc s-o vadă cu masca aceea roşie.

„Focul crematoriului îmi prezintă cartea de vizită", îşi spuse ea. Nu inventase această frază; pur şi simplu îi venise în minte, nu ştia cum. Aşteptând în faţa uşii, în zgomotul care nu înceta, şi-o repetă de câteva ori. Nu-i plăcea fraza asta, caracterul ei ostentativ de macabru i se părea de prost-gust, dar nu izbuti să şi-o alunge din gând.

Într-un sfârşit, ciocanele tăcură, fierbinţeala îi mai trecu şi Chantal intră în apartament.

Jean-Marc o sărută şi începu să-i povestească ceva, dar loviturile se porniră din nou, chiar dacă puţin mai înfundate. Chantal avea senzaţia că era urmărită, că nu putea să se ascundă nicăieri. Pielea continua să-i fie jilavă şi, fără nicio legătură, spuse:

— Focul crematoriului – e singura soluţie ca să nu ne lăsăm trupul la cheremul lor.

Remarcă privirea surprinsă a lui Jean-Marc şi, dându-şi seama de bizareria vorbelor pe care le rostise, începu repede să-i vorbească despre clip, despre ce le povestise Leroy, şi în special despre fetusul filmat în pântecul matern. Un fetus care, într-o poziţie acrobatică, practică un soi de masturbare perfectă, imposibilă pentru un adult.

— Un fetus cu viaţă sexuală, imaginează-ţi! Nu are încă o

conştiinţă, o individualitate, nu percepe nimic, dar simte un impuls sexual şi, poate, plăcere. Sexualitatea precedă aşadar conştiinţa de sine. Eul nu există încă, dar dorinţa e deja prezentă. Iar ideea asta, închipuie-ţi, i-a înduioşat pe toţi colegii mei! Le-au dat lacrimile în faţa fetusului onanist!

— Dar ţie?

— Oh, mi s-a făcut silă. Da, Jean-Marc, silă!

Cu o stranie tulburare, Chantal îl sărută, se strânse la pieptul lui şi rămase nemişcată o vreme.

Apoi continuă:

— Îţi dai seama, nici în pântecul mamei, despre care spunem că-i sfânt, nu eşti la adăpost. Te filmează, te spionează, îţi monitorizează masturbarea. Sărmana ta masturbare de fetus. Nu vei scăpa de ei cât vei trăi, asta o ştim cu toţii. Dar nu le scapi nici înainte de naştere. Cum nu le vei scăpa nici după moarte. Îmi amintesc ce am citit mai demult într-un ziar: un ins care trăise sub numele unui mare aristocrat rus a fost suspectat de impostură. După moartea lui, pentru a-l demasca, au scos din mormânt rămăşiţele unei ţărănci, presupusa lui mamă. I-au disecat oasele, i-au cercetat genele. Aş vrea să ştiu ce cauză nobilă le-a dat dreptul s-o dezgroape pe biata femeie! Să-i scotocească nuditatea, nuditatea aceea absolută, supranuditatea scheletului! Ah, Jean-Marc, nu simt decât silă, da, numai silă. Povestea cu capul lui Haydn o ştii? Cadavrul care nici nu se răcise a fost decapitat pentru ca un savant ţicnit să poată să-i disece creierul şi să localizeze centrul geniului muzical. Dar povestea lui Einstein? Acesta, prevăzător, lăsase prin testament să fie incinerat. Dorinţa i-a fost respectată, însă discipolul său, fidelul şi devotatul său discipol, a refuzat să trăiască fără privirea maestrului, înainte de incinerare, a scos ochii cadavrului şi i-a pus într-un borcan cu spirt, ca să trăiască sub privirea lor până la moarte. De asta ţi-am spus că numai focul crematoriului ne poate scăpa trupul de ei. E singura moarte absolută. Şi singura pe care mi-o doresc. Da, Jean-Marc, vreau o moarte absolută!

După o pauză, loviturile de ciocan răsunară iarăşi în încăpere.

— Numai incinerată voi avea siguranţa că nu-i mai aud.

— Chantal, ce se întâmplă cu tine?

Ea îl privi, apoi se întoarse cu spatele, tulburată. Tulburată, acum, nu de ceea ce spusese, ci de vocea lui Jean-Marc, plină de

afecţiune şi grijă pentru ea.

19

A doua zi, Chantal s-a dus la cimitir (merge cel puţin o dată pe lună), la mormântul fiului ei. De fiecare dată când ajunge acolo, vorbeşte cu el; în ziua aceea, simţind parcă nevoia să se explice, să se justifice, îi zise: să nu crezi, scumpul meu, că nu te iubesc sau că nu te-am iubit, dar tocmai pentru că te-am iubit n-aş fi putut deveni aceea care sunt, dacă tu rămâneai aici. Nu poţi să ai un copil şi să dispreţuieşti lumea, lumea reală, pentru că în lumea asta l-ai adus. Din cauza copilului suntem legaţi de lume, ne gândim la viitorul ei, participăm de bunăvoie la zgomotele ei, la vânzoleala ei, îi luăm în serios prostia incurabilă. Prin moartea ta, m-ai lipsit de bucuria de a fi cu tine, dar totodată m-ai eliberat. Sunt liberă în lupta mea cu lumea asta pe care n-o iubesc. Pe care îmi pot permite să n-o iubesc tocmai pentru că tu ai plecat de aici. Gândurile mele negre nu-ţi mai pot face niciun rău. Vreau să-ţi spun acum, la atâţia ani după ce m-ai părăsit, că am înţeles moartea ta ca pe un dar, un dar cumplit, pe care am sfârşit prin a-l accepta.

20

În dimineaţa următoare, găsi în cutie un plic; recunoscu scrisul necunoscutului. Scrisoarea nu mai era inconsistentă, laconică. Părea un lung proces-verbal. „Sâmbăta trecută, scria necunoscutul, la ora 9 şi 25, aţi ieşit din casă mai devreme decât în alte zile. Am obiceiul să vă urmăresc pe drumul spre autobuz, însă de data asta aţi plecat în direcţia opusă. Aveaţi o valiză şi aţi intrat cu ea într-o spălătorie. Patroana vă cunoaşte şi, cred, vă îndrăgeşte. Am observat-o din stradă: parcă s-a trezit dintr-o letargie, chipul i s-a luminat, apoi cu siguranţă aţi glumit, căci i-am auzit râsul, un râs pe care l-aţi provocat şi în care mi s-a părut că văd, oglindit, chipul dumneavoastră. Pe urmă aţi ieşit, cu valiza plină. Nu ştiu ce era în ea: pulovere, feţe de masă, lenjerie... Oricum, valiza mi se părea ceva adăugat în chip artificial vieţii dumneavoastră". Necunoscutul îi descria rochia şi perlele din jurul gâtului. „Nu le-am mai văzut înainte. Sunt superbe. Culoarea lor roşie vă vine perfect. Vă dă

strălucire”.

Scrisoarea e semnată: C.D.B. Asta o miră. Prima scrisoare nu avea semnătură şi Chantal a putut crede că anonimatul era, cum s-ar spune, real. Un necunoscut îi face o reverenţă şi apoi dispare. O semnătură însă, fie şi numai nişte iniţiale, arată intenţia de a-şi ridica masca, pas cu pas, încet, dar inevitabil. C.D.B., îşi repetă ea surâzând: Cyrille-Didier Bourguiba. Charles-David Barberousse.

Meditează la text: pesemne că bărbatul a urmărit-o pe stradă; „vă urmăresc ca un spion”, scrisese el în prima scrisoare; prin urmare, Chantal ar fi putut să-l observe. Dar ea priveşte lumea din jur cu puţin interes, iar în ziua aceea cu şi mai puţin, pentru că Jean-Marc o însoţea. De altfel, nu ea o făcuse pe patroană să râdă, ci el, şi tot el cărase valiza. Reciteşte fraza: „valiza mi se părea ceva adăugat în mod artificial vieţii dumneavoastră”. Cum să fie, valiza, „adăugată vieţii ei”, dacă nu Chantal o căra? Nu cumva acel „ceva adăugat vieţii ei” era chiar Jean-Marc? Voise astfel necunoscutul să-l atace, indirect, pe iubitul ei? Apoi, amuzată, îşi dă seama de comicul reacţiei sale: e în stare să-l apere pe Jean-Marc chiar şi de un amant imaginar.

La fel ca prima dată, Chantal nu ştie dacă să rupă scrisoarea sau nu; baletul ezitării, cu toate fazele lui, se repetă: priveşte vasul WC-ului în care vrea s-o arunce; rupe plicul în bucăţele, trage apa şi le priveşte cum dispar; apoi împătureşte scrisoarea, o duce în camera ei, o strecoară sub sutiene. Aplecată peste raftul cu lenjerie, aude uşa care se deschide. Închide repede dulapul şi se întoarce: Jean-Marc este în prag.

Apropiindu-se încet, el o priveşte cum nu a privit-o niciodată până atunci, cu o privire supărător de concentrată; ajunge lângă ea, o apucă de coate şi, ţinând-o la vreo treizeci de centimetri de el, nu încetează s-o privească. Chantal se simte jenată, incapabilă să spună o vorbă. Când situaţia devine insuportabilă, Jean-Marc o strânge la piept şi îi spune râzând:

— Voiam să-ţi privesc pleoapa care spală corneea ca un ştergător de parbriz.

21

La asta se gândeşte, de la ultima lui întâlnire cu F.: ochiul: fereastra sufletului; centrul frumuseţii unui chip; punctul în care

se concentrează identitatea unui individ; şi totodată un instrument al vederii ce trebuie în permanenţă spălat, umezit, întreţinut cu un lichid special în care intră o doză de sare. Aşadar privirea, minunea supremă pe care o posedă un om, e întreruptă regulat de o mişcare mecanică de curăţire. La fel ca un parbriz şters de un ştergător de parbriz. De altfel, în zilele noastre viteza ştergătorului poate fi reglată astfel încât fiecare mişcare să fie urmată de o pauză de zece secunde, ceea ce corespunde, aproximativ, ritmului unei pleoape.

Jean-Marc priveşte ochii celor cu care vorbeşte şi încearcă să observe mişcarea pleoapei; constată că nu e uşor. Nu conştientizăm această mişcare, nu suntem obişnuiţi. Îşi spune: privesc tot timpul ochii celorlalţi, deci pleoapele şi mişcarea lor. Totuşi nu-mi amintesc de ea, de mişcarea aceasta. Mi-o aduc aminte ochii pe care-i am în faţă.

Îşi mai spune: meşterind în atelierul lui, Dumnezeu a ajuns, din întâmplare, la acest model de trup în care sufletele noastre sunt silite, pentru un scurt răstimp, să locuiască. Ce soartă jalnică totuşi, să fii sufletul unui trup făcut de mântuială, cu ochi care trebuie curăţaţi din zece în zece secunde! Cum să crezi că omul din faţa ta este o fiinţă liberă, independentă, stăpână pe sine? Cum să crezi că trupul este expresia fidelă a sufletului pe care-l găzduieşte? Ca s-o putem crede, a trebuit să uităm clipitul permanent al pleoapei. A trebuit să uităm atelierul de cârpaci din care provenim. A trebuit să acceptăm un pact al uitării. Dumnezeu însuşi ni l-a impus.

A existat însă cu siguranţă, între copilăria şi adolescenţa lui Jean-Marc, o scurtă perioadă când încă nu devenise conştient de acest pact al uitării şi când, uluit, privea pleoapa lunecând peste ochi: constata că ochiul nu e fereastra prin care vezi un suflet unic şi miraculos, ci un aparat făcut de mântuială şi pe care, în vremuri imemoriale, cineva l-a pus în mişcare. Acel moment de luciditate adolescentină a fost un şoc. „Te-ai oprit, îi spusese E, m-ai privit şi ai spus pe un ton apăsat, straniu: îmi e destul să-i văd ochiul clipind…” Jean-Marc nu-şi mai amintea episodul. Fusese un soc hărăzit uitării. Şi într-adevăr, l-ar fi uitat pentru vecie, dacă F. nu i-l reamintea.

Cufundat în gânduri, ajunse acasă şi deschise uşa la camera lui Chantal. Ea aranja ceva în dulap, iar Jean-Marc voia să-i vadă pleoapa curăţindu-i ochiul, ochiul care pentru el e fereastra unui

suflet inefabil. Se îndreptă spre ea, o prinse de coate şi o privi în ochi; într-adevăr, ochii clipeau, şi chiar destul de rapid, parcă Chantal ar fi ştiut că e supusă unui examen.

Jean-Marc vedea pleoapa coborând şi urcând, repede, prea repede, şi voia să-şi regăsească senzaţia, senzaţia adolescentului de şaisprezece ani care considerase acest mecanism ocular ca pe o decepţie întristătoare. Însă viteza nefirească a pleoapei şi brusca neregularitate a mişcărilor ei mai mult îl înduioşau decât îl decepţionau: vedea, în ştergătorul de parbriz al pleoapei lui Chantal, aripa sufletului ei, o aripă ce tremura, intra în panică, se zbătea. Emoţia fu violentă ca un trăsnet şi Jean-Marc o strânse pe Chantal la piept.

Apoi îi dădu drumul şi îi privi chipul, descumpănit, înfricoşat. Îi spuse:

— Voiam să-ţi privesc pleoapa care spală corneea ca un ştergător de parbriz.

— Nu înţeleg ce spui, răspunse ea liniştindu-se brusc.

Iar el îi vorbi despre episodul uitat şi reamintit de fostul prieten, cel pe care şi l-a scos din suflet.

22

— Când F. mi-a reamintit ideea pe care-aş fi emis-o în anii de liceu, am avut sentimentul că aud ceva cu totul absurd.

— Ba nu, îi spuse Chantal, aşa cum te cunosc, ai spus-o cu siguranţă. Ţi se potriveşte. Adu-ţi aminte ce spuneai despre studiile tale de medicină!

Jean-Marc nu subestima momentul magic care e pentru un bărbat alegerea meseriei. Conştient că viaţa e prea scurtă ca să poţi reveni asupra acestei opţiuni, fusese îngrozit să constate că nicio profesiune nu-l atrăgea în mod natural. Cu sufletul îndoit, examinase gama posibilităţilor care se ofereau: procurorii, care-şi consacră viaţa hăituirii celorlalţi; învăţătorii, terorizaţi de copii prost crescuţi; disciplinele tehnice, al căror progres aduce un mic avantaj şi o groază de efecte nocive; trăncăneala ştiinţelor umaniste, pe cât de sofisticată, pe-atât de găunoasă; arhitectura de interior (care îl atrăgea pentru că-i amintea de bunicul lui, tâmplar), total aservită modelor pe care el le detesta; meseria bieţilor farmacişti, ajunşi vânzători de cutii şi flacoane. Când se întreba ce meserie să-şi aleagă pentru restul

vieţii, forul său lăuntric amuţea, indecis. Până la urmă optase pentru medicină; dar nu o făcuse urmând vreo chemare secretă, ci dintr-un idealism altruist: considera medicina drept singura ocupaţie incontestabil utilă omului şi singura ale cărei progrese tehnice aduc un minimum de efecte negative.

Decepţiile nu au întârziat; în timpul celui de-al doilea an de studii, când a trebuit să lucreze în sala de disecţii, a suferit un soc din care nu şi-a revenit niciodată: era incapabil să privească moartea în faţă; ceva mai târziu, a admis că adevărul era şi mai cumplit: era incapabil să privească trupul în faţă: să-i accepte fatala, iresponsabila imperfecţiune; orologiul care-i reglează etapele descompunerii; durerea, sângele, măruntaiele.

Când îi vorbise lui F. despre repulsia pe care i-o provoca mişcarea pleoapei, avea vreo şaisprezece ani. Când se hotărâse să meargă la medicină, avea nouăsprezece; semnase, deja, pactul de uitare, nu-şi mai amintea ce-i spunea lui F. cu trei ani înainte. Păcat. Amintirea aceea ar fi putut să-l pună în gardă. L-ar fi putut ajuta să înţeleagă că opţiunea lui pentru medicină era exclusiv teoretică, făcută fără o minimă cunoaştere de sine.

După trei ani de facultate, abandona medicina cu sentimentul unui naufragiu. Ce altceva să aleagă după anii pierduţi? De ce altceva să se agate, când forul lui lăuntric era la fel de mut ca înainte? A coborât pentru ultima oară scara monumentală a facultăţii, cu sentimentul că rămâne singur pe un peron de unde toate trenurile au plecat.

23

Ca să-l identifice pe autorul mesajelor, Chantal privea în jurul ei, discret dar atent. În colţul străzii era un bistrou: locul ideal pentru cine ar vrea s-o spioneze; de acolo, se văd cele două străzi pe care trece zilnic, staţia de autobuz şi intrarea casei sale. Chantal intră, se aşează, ceru o cafea şi îi observă pe clienţi. La bar, văzu un tânăr care, la intrarea ei, îi ocoli privirea. Era un obişnuit al localului, Chantal îl ştia din vedere. Ba chiar îşi aminti că, mai demult, privirile lor se întâlniseră de câteva ori şi că, după aceea, tânărul se făcea că nu o mai vede.

Într-o zi, Chantal i-l arătase vecinei sale.

— A, e domnul Dubarreau!

— Dubarreau sau du Barreau?

Vecina nu ştia.

— Şi prenumele? Îl ştiţi?

Nu, nu-l ştia.

Du Barreau, da, se potrivea. În cazul ăsta, admiratorul nu era Charles-Didier, nici Christophe-David, D-ul putea reprezenta particula de nobleţe, iar du Barreau ar avea un singur prenume. Cyrille du Barreau. Sau, şi mai bine: Charles. Chantal îşi imaginează o familie de aristocraţi provinciali scăpătaţi, mândri până la ridicol de particula lor. Şi-l imaginează pe Charles du Barreau stând la bar, cu un aer indiferent, şi îşi spune că particula i se potriveşte, corespunde perfect purtării sale blazate.

Puţin mai târziu, Chantal merge cu Jean-Marc pe stradă, iar din faţă se apropie du Barreau. Chantal are la gât şiragul de perle roşii. E un cadou de la Jean-Marc, dar i se par prea ţipătoare şi de aceea le poartă rar. Acum, îşi dă ea seama, le-a pus pentru că du Barreau le găsea frumoase. Probabil şi el se gândeşte (pe bună dreptate) că le poartă din cauza lui, pentru el. Du Barreau îi aruncă o privire rapidă, Chantal îl priveşte la rândul ei şi, cu gândul la perle, roşeşte. Roşeşte până-n vârful sânilor şi e sigură că el şi-a dat seama. Dar du Barreau a şi trecut de ei, este deja departe, şi Jean-Marc se miră:

— Ai roşit! De ce? Ce se întâmplă?

Se miră şi ea: chiar, de ce a roşit? De ruşine că i-a dat prea multă atenţie acestui bărbat? Dar nu e decât o curiozitate banală! Dumnezeule, oare de ce, în ultimul timp, roşeşte atât de des, atât de uşor, ca o adolescentă?

Ca adolescentă, într-adevăr, roşea uşor; îşi începea parcursul fiziologic de femeie şi începea să-şi simtă corpul ca pe ceva stânjenitor, de care îi era ruşine. Ca adultă, a uitat să roşească. Apoi bufeurile i-au anunţat sfârşitul parcursului, şi iar s-a ruşinat de corpul ei. Pudoarea a revenit, şi Chantal a învăţat din nou să roşească.

24

Au urmat alte scrisori, pe care i-a fost din ce în ce mai greu să le ignore. Erau inteligente, decente, fără nimic ridicol sau deplasat. Necunoscutul nu voia nimic, nu cerea nimic, nu era deloc insistent. Avea înţelepciunea (sau viclenia) de a-şi lăsa în

umbră personalitatea, viaţa, sentimentele, dorinţele. Era un spion; nu scria decât despre ea. Erau scrisori de admiraţie, nu de seducţie. Seducţia, dacă exista, era gândită ca o cursă lungă. Ultima scrisoare era totuşi mai îndrăzneaţă: „Timp de trei zile, te-am pierdut din vedere. Când te-am revăzut, am fost vrăjit de silueta aeriană, însetată de înălţimi. Semănai cu flăcările care, ca să existe, trebuie să danseze, să se înalţe. Mai zveltă ca oricând, păşeai înconjurată de flăcări, flăcări vesele, bahice, îmbătate, sălbatice. Gândindu-mă la tine, arunc pe trupul tău gol o mantie cusută din flăcări, îţi învălui trupul alb într-o mantie purpurie de cardinal. Şi, astfel drapată, te duc într-o cameră roşie, pe un pat roşu, cardinala mea purpurie, superba mea cardinală!”

Peste câteva zile, Chantal îşi cumpără o cămaşă de noapte roşie. Era acasă şi se privea în oglindă. Se privea din toate unghiurile, ridica încet poala cămăşii şi i se părea că niciodată nu fusese mai zveltă, că niciodată nu avusese pielea mai albă.

Sosind acasă, Jean-Marc fu surprins: într-o superbă cămaşă roşie, Chantal venea spre el cu paşi senzuali, provocatori, îl ocolea, îi scăpa, îl lăsa să se apropie, fugea din nou. Lăsându-se prins în jocul ei, Jean-Marc o urmări prin tot apartamentul. Imemoriala scenă a unei femei urmărite de un bărbat prinde viaţă în faţa lui şi îl fascinează. Chantal fuge în jurul mesei mari, rotunde, îmbătată, şi ea, de imaginea femeii fugind de bărbatul care o doreşte, apoi sare în pat şi îşi trage cămaşa până la gât. În ziua aceea, el o iubeşte cu o vigoare nouă, neaşteptată, iar ea are brusc senzaţia că acolo, în cameră, e cineva care-i observă cu o concentrare de maniac; îi vede chipul, chipul lui Charles du Barreau, cel care i-a impus cămaşa roşie, cel care i-a impus acest act de iubire şi, imaginându-l, ţipă de plăcere.

Acum, amanţii respiră unul lângă celălalt; excitată de imaginea străinului care-o pândeşte, Chantal şopteşte la urechea lui Jean-Marc cuvinte despre mantia purpurie în care şi-a drapat trupul gol ca să străbată astfel, ca o cardinală superbă, catedrala plină de lume. La aceste cuvinte, el o cuprinde din nou şi, legănat de fanteziile pe care ea continuă să i le murmure în urechi, o mai iubeşte o dată.

Apoi totul se liniştеşte; în faţa ochilor, în colţul patului, rămâne doar cămaşa roşie, boţită de trupurile lor. Cu ochii pe jumătate închişi, Chantal vede cum pânza roşie se transformă

într-un răzor de trandafiri şi simte iar parfumul suav, aproape uitat, parfumul trandafirului dornic să-i înlănţuie pe toţi bărbaţii din lume.

25

A doua zi, o sâmbătă dimineaţa, Chantal deschise fereastra şi văzu cerul de un albastru superb. Se simţi fericită, veselă, şi, pe neaşteptate, îi spuse lui Jean-Marc care tocmai pleca:

— Oare ce mai face bietul meu Britannicus?

— Dar ce ţi-a venit?

— O fi la fel de libidinos? O mai fi în viaţă?

— De ce ţi-ai adus aminte de el?

— Nu ştiu. Aşa.

Jean-Marc plecă, iar ea rămase singură. Merse în baie, apoi la şifonier (avea chef să se facă frumoasă). Privi rafturile şi un amănunt îi atrase atenţia. Peste un teanc de lenjerie, era şalul ei, împăturit cu grijă; or, îşi amintea că-l aruncase acolo neglijent, cum se nimerise. Făcuse cineva ordine în lucrurile ei? Dar menajera vine o dată pe săptămână şi nu se ocupă niciodată de şifoniere. Chantal se miră că are un asemenea spirit de observaţie, apoi îşi zise că-i venea din educaţia dobândită pe vremuri, în concediile petrecute la vila cumnatei. Se simţise, acolo, atât de spionată, că învăţase să reţină felul exact în care-şi aranja lucrurile, sesizând orice schimbare adusă de o mână străină. Încântată că vremea aceea trecuse, Chantal se privi mulţumită în oglindă şi ieşi din casă. În holul de intrare, căută în cutia poştală: o aştepta o nouă misivă. O puse în poşetă şi se gândi la un loc în care s-o citească. Găsi un părculeţ şi se aşeză pe o bancă, sub uriaşa coroană autumnală a unui tei îngălbenit, luminat puternic de soare.

„...tocurile tale răsunând pe trotuar mă duc cu gândul la drumurile pe care nu am umblat şi care se bifurcă la fel ca ramurile unui arbore. Ai trezit în mine imaginea care m-a obsedat în prima tinereţe: îmi imaginam viaţa din faţa mea ca un arbore, pe care îl numeam, atunci, arborele posibilităţilor. Nu vedem viaţa în felul acesta decât un scurt moment, apoi ea ne apare ca un drum impus o dată pentru totdeauna, ca un tunel din care nu putem ieşi. Dar vechea nălucă a arborelui rămâne în noi sub forma unei nostalgii de neşters. Mi-ai readus în minte

acel arbore şi vreau, în schimb, să-ţi ofer imaginea lui, freamătul lui vrăjit.”

Chantal îşi ridică privirea. Deasupra ei, ca un tavan de aur împodobit cu păsări, se întindea coroana teiului. Părea că este arborele din scrisoare. Arborele metaforic şi vechea metaforă a trandafirului se amestecau în mintea ei. Trebuia să se întoarcă acasă. În semn de rămas-bun, îşi înălţă încă o dată privirea spre tei şi plecă.

La drept vorbind, trandafirul mitologic din adolescenţă nu i-a adus prea multe aventuri şi nu-i evocă nicio situaţie concretă – afară de amintirea mai curând comică a unui englez, mult mai în vârstă decât ea şi care cu vreo douăzeci de ani în urmă, vizitând agenţia, îi făcuse curte preţ de jumătate de oră. Abia mai târziu i-a aflat reputaţia de mare crai, de libertin. Întâlnirea a rămas fără alte urmări, cel mult a devenit subiect de glume cu Jean-Marc (care l-a poreclit Britannicus) şi i-a trezit interesul pentru câteva cuvinte care, până atunci, o lăsau rece: cuvântul orgie, bunăoară, apoi cuvântul Anglia, care pentru ea, contrar opiniei comune, reprezintă locul plăcerii şi al desfrâului.

Pe drumul de întoarcere, Chantal continuă să audă larma păsărilor din tei şi îl vede pe bătrânul englez desfrânat; în ceaţa acestor imagini, Chantal înaintează cu paşi leneşi până aproape de strada pe care locuieşte; aici, la vreo cincizeci de metri în faţă, mesele din bistrou au fost scoase pe trotuar, iar la una din ele stă tânărul ei admirator, singur, fără ziar, fără carte; are în faţă un pahar de vin roşu şi nu face nimic, priveşte în gol cu expresia unei lenevii fericite ce corespunde celei simţite de Chantal. Inima începe să-i bată mai tare. Ce diabolic se leagă totul! Cum putea el să ştie că o va întâlni chiar după ce ea îi citise scrisoarea? Tulburată, parcă ar merge goală sub o mantie roşie, Chantal păşeşte spre el, spionul intimităţilor ei. Se apropie la câţiva paşi şi aşteaptă momentul când el îi va vorbi. Ce-ar trebui să facă? Nu şi-a dorit această întâlnire! Dar nici nu poate fugi ca o adolescentă sperioasă. Încetineşte pasul, se sileşte să nu-l privească (Doamne, se poartă ca o fetiţă, chiar a îmbătrânit atât de rău?), însă, ciudat, cu o supremă indiferenţă, aşezat la masa lui, tânărul priveşte în gol şi nici nu pare s-o vadă.

Chantal a trecut deja mai departe, îşi continuă drumul spre casă. N-a îndrăznit Du Barreau? S-a stăpânit? O, nu, nici vorbă. Indiferenţa lui a fost atât de reală, încât Chantal nu se mai

îndoieşte: s-a înşelat; s-a înşelat într-un mod pur şi simplu grotesc.

26

Seara, Chantal şi Jean-Marc au mers la restaurant. La masa vecină, un cuplu se cufundase într-o tăcere fără sfârşit. Nu-i uşor să suporţi o tăcere sub ochii celorlalţi. Spre ce ar trebui să-şi îndrepte privirile cei doi? Ar fi comic să se privească în ochi fără să-şi spună nimic. Să privească în tavan? Ar părea o exhibare a mutismului lor. Să observe mesele vecine? Ar risca să întâlnească priviri amuzate de tăcerea lor, ar fi şi mai rău.

Jean-Marc îi spuse lui Chantal:

— Să nu crezi că se detestă. Sau că indiferenţa a luat locul iubirii. Nu poţi măsura afecţiunea dintre două fiinţe umane după numărul de cuvinte pe care le schimbă. Pur şi simplu nu au nimic în cap. Poate că, neavând nimic să-şi spună, refuză să vorbească din delicateţe. Contrar mătuşii mele din Périgord. Când mă văd cu ea, vorbeşte întruna. Am încercat să înţeleg cum funcţionează logoreea ei. Femeia asta repetă în vorbe tot ce vede şi tot ce face. Că s-a trezit dimineaţa, că la micul dejun a băut doar o cafea, că soţul ei a plecat să se plimbe, închipuie-ţi, Jean-Marc, apoi s-a întors, s-a uitat la televizor, închipuie-ţi, a trecut de pe un canal pe altul, în fine, sătul de televizor, a frunzărit nişte cărţi. Şi uite-aşa-sunt vorbele ei –, îi trece timpul… Ştii, Chantal, îmi plac enorm frazele astea simple, banale, şi care par definiţia unui mister. Acest „şi uite-aşa îi trece timpul” este o frază fundamentală. Problema lor e timpul – să-l facă să treacă, să treacă de la sine, singur, fără efort din partea lor, fără să fie nevoiţi să-l străbată ei înşişi, ca nişte mărşăluitori epuizaţi; de asta vorbeşte femeia – pentru că, discret, trăncăneala ei pune timpul în mişcare; când gura ei rămâne închisă, timpul încremeneşte, iese din întuneric, enorm, apăsător, şi o înfricoşează pe biata mătuşă care, panicată, caută repede pe cineva căruia să-i poată povesti că fiică-sa are necazuri cu copilul care a făcut diaree, da, Jean-Marc, diaree, diaree, şi s-a dus să-l vadă un doctor, tu nu-l ştii, stă aproape de noi, îl cunoaştem de câţiva ani buni, da, Jean-Marc, de câţiva ani buni, m-a îngrijit şi pe mine doctorul ăsta, în iarna când am făcut gripă, îţi aminteşti, Jean-Marc, am făcut o febră cumplită…

Chantal surâse şi Jean-Marc povesti o altă amintire:

— Aveam vreo paisprezece ani şi bunicul meu – nu tâmplarul, celălalt bunic – era pe moarte. Zile în şir, din gura lui ieşea doar un sunet ce nu semăna cu nimic, nici măcar cu un geamăt (pentru că nu suferea), şi nici cu o încercare nereuşită de a vorbi (nu, nu-şi pierduse graiul); pur şi simplu nu avea nimic de spus, de comunicat, niciun mesaj concret, şi nici nu avea cui să-i vorbească, nu mai era interesat de nimeni, era singur cu sunetul pe care-l emitea, un singur sunet, un *aaaaa* întrerupt doar atunci când trebuia să tragă aer în piept. L-am privit ca hipnotizat şi nu l-am uitat niciodată, căci, aşa copil cum eram, am crezut că înţeleg: era existenţa în sine confruntată cu timpul în sine; şi am înţeles că această confruntare se numeşte plictiseală. Plictiseala bunicului se exprima prin sunetul acela, prin acel *aaaaa* nesfârşit; fără el, singura lui armă împotriva timpului, acel biet *aaaaa* care nu se mai termina, timpul l-ar fi strivit.

— Vrei să spui că murea şi se plictisea?

— Da, asta vreau să spun.

Jean-Marc şi Chantal discută despre moarte, despre plictiseală, beau vin roşu, râd, se distrează, sunt fericiţi.

Apoi Jean-Marc revine la ideea lui:

— Aş zice că volumul de plictiseală, dacă plictiseala e măsurabilă, e mult mai mare astăzi decât în trecut. Pentru că meseriile de altădată, într-o bună măsură, nu erau posibile fără ataşament, fără pasiune: ţăranii îşi iubeau pământul; cizmarii ştiau pe de rost tălpile tuturor sătenilor; pădurarii, grădinarii, bunicul meu, magicianul mobilelor frumoase, toţi îşi făceau meseria cu dragoste; cred că până şi soldaţii ucideau pe atunci cu pasiune. Sensul vieţii nu era pentru ei o întrebare, sensul vieţii era cu ei, în ateliere, pe ogoare, în modul cel mai firesc. Fiecare meserie îşi crease propria mentalitate, propriul mod de a fi. Un medic nu gândea ca un ţăran, un militar nu se purta ca un învăţător. Azi suntem toţi la fel, uniţi printr-o indiferentă comună faţă de munca noastră. Indiferenţa asta a devenit pasiune. Singura mare pasiune colectivă din epoca noastră.

Chantal spuse:

— Totuşi, când erai instructor de schi, când scriai articole despre arhitectura de interior sau, mai târziu, despre medicină, sau când lucrai ca desenator într-un atelier de tâmplărie…

— …da, asta mi-a plăcut cel mai mult, numai că n-a ţinut…
— … sau când ai fost în şomaj şi nu făceai nimic, probabil că te-ai plictisit şi tu!

— Totul s-a schimbat de când te-am cunoscut. Nu pentru că micile mele slujbe au devenit mai pasionante. Ci pentru că transform tot ce se petrece în jurul meu în materie pentru discuţiile noastre.

— Am putea vorbi şi despre altele!

— Două fiinţe care se iubesc, singure, rupte de lume – da, e sublim. Dar despre ce ar putea să discute când rămân singure? Oricât de odioasă ar fi lumea, au nevoie de ea ca să-şi poată vorbi.

— Ar putea să tacă.

— Ca ăştia doi de la masa de-alături? râse Jean-Marc. O, nu, muţenia ucide orice iubire.

27

Chelnerul veni cu desertul. Jean-Marc trecu la alt subiect:

— Îl ştii pe cerşetorul care apare din când în când pe strada noastră?

— Nu.

— Ba da, precis l-ai remarcat. Insul acela de vreo patruzeci de ani, cu aer de funcţionar sau de profesor de liceu şi care, împietrit de ruşine, întinde mâna şi cere câţiva franci. Ei, îl ştii?

— Nu.

— Cum nu! Întotdeauna stă sub un platan, de altfel singurul rămas pe stradă. Îl poţi vedea şi din camera ta, pe fereastră.

Imaginea platanului, brusc, o face să şi-l amintească:

— A, da, îl ştiu!

— Am vrut foarte mult să-i vorbesc, să am cu el o discuţie, să aflu mai exact cine este, dar n-ai idee cât e de greu să te apropii de el!

Chantal nu mai aude ultimele cuvinte; şi-l imaginează pe cerşetor. Bărbatul de sub arbore. Un ins şters, de o discreţie ce sare în ochi. Totdeauna îmbrăcat impecabil, trecătorii abia înţeleg că cerşeşte. Acum câteva luni, i s-a adresat lui Chantal şi, foarte politicos, i-a cerut de pomană.

Jean-Marc continua:

— E greu, pentru că e suspicios. N-ar înţelege de ce aş vrea

să-i vorbesc. Din curiozitate? Cred că asta îl sperie. Din milă? E umilitor. Să-i ofer ceva? Dar ce să-i ofer? Am încercat să intru în pielea lui, să-mi dau seama ce ar putea aştepta de la ceilalţi. Nu am găsit nimic.

Chantal şi-l imaginează sub arbore, iar arborele o face să înţeleagă subit, într-o străfulgerare, că el e autorul scrisorilor. S-a trădat prin metafora cu arborele, el, bărbatul de sub arbore, obsedat de imaginea arborelui său.

Gândurile ei se leagă rapid: da, numai el, insul fără slujbă care are timp berechet, îi poate strecura discret o scrisoare în cutie, doar el, prea neînsemnat ca să fie luat în seamă, o poate urmări neobservat în viaţa ei de zi cu zi.

Jean-Marc continua:

— Aş putea să-i spun: am de făcut puţină ordine în pivniţă, veniţi să-mi daţi o mână de ajutor. Ar refuza, nu din lene, ci pentru că nu are haine de lucru şi trebuie să-şi păstreze costumul curat. Totuşi, as vrea enorm să stau de vorbă cu el. Pentru că este alter ego-ul meu!

Fără să-l asculte, Chantal spune:

— Ce viaţă sexuală poate avea un astfel de om?

— Viaţă sexuală? râde Jean-Marc. Nulă, zero! Visuri!

Visuri, îşi spune Chantal. Aşadar, nu e decât visul unui nefericit. Dar de ce a ales-o pe ea, tocmai pe ea?

Jean-Marc revine la ideea lui fixă: — Într-o zi, aş vrea să-i spun: vă invit să bem o cafea, sunteţi alter ego-ul meu. Trăiţi soarta de care eu am scăpat numai din întâmplare.

— Vorbeşti prostii, spune Chantal. Nu te-a ameninţat o asemenea soartă.

— Nu uit niciodată momentul când am abandonat facultatea şi când am înţeles că toate trenurile au plecat.

— Da, ştiu, ştiu, spune Chantal care i-a auzit povestea de mai multe ori, dar cum poţi să compari micul tău eşec cu mizeria reală a unui om care trăieşte din mila trecătorilor?

— Nu e un eşec să renunţi la studii, dar eu am renunţat atunci la altceva, am renunţat la ambiţii. Deodată, am devenit un om fără ambiţii. Şi, pierzându-mi ambiţiile, m-am pomenit deodată în afara lumii. Mai rău: nici nu aveam chef să fiu altundeva. Mai ales că nu mă ameninţa nicio mizerie. Dar dacă nu ai ambiţii, dacă nu eşti avid să reuşeşti, să fii recunoscut, te instalezi pe buza prăpastiei. Acolo m-am aşezat şi eu, ce-i drept, cu tot

confortul. Pe buza prăpastiei, totuşi. Mă aflu deci, fără exagerare, mai aproape de acest cerşetor decât de patronul acestui restaurant luxos unde mă simt atât de bine.

Chantal îşi spune: am devenit idolul erotic al unui cerşetor. Onoare grotescă. Apoi se corectează: în fond, de ce dorinţele unui cerşetor ar fi mai puţin respectabile decât dorinţele unui om de afaceri? Fiind fără speranţă, aceste dorinţe au o calitate nepreţuită: sunt libere şi sincere.

Pe urmă îi vine altă idee: străinul care i-a privit, care era lângă ei când făcea dragoste cu Jean-Marc, în cămaşa de noapte roşie, nu era tânărul din bistrou, ci acest cerşetor!

Într-adevăr, el i-a pus pe umeri mantia roşie, el a făcut din ea o cardinală vicioasă! Preţ de câteva clipe, ideea i se pare penibilă, jenantă, dar simţul umorului triumfă rapid şi, lăuntric, în tăcere, Chantal râde. Şi-l imaginează pe omul acela nespus de timid, cu cravata lui înduioşătoare, cu mâna întinsă, lipit de peretele camerei şi privindu-i cu o privire fixă, vicioasă, cum se iubesc în faţa lui. Îşi mai imaginează că, după scena de dragoste, se ridică, goală şi transpirată, îşi ia poşeta de pe masă, caută ceva mărunţiş şi i-l pune în mână. Simte că o pufneşte râsul, abia dacă şi-l poate stăpâni.

28

Jean-Marc o priveşte pe Chantal, îi priveşte chipul iluminat subit de o bucurie secretă. Nu simte nevoia să ştie motivul, se mulţumeşte să savureze plăcerea de a o privi. Şi în timp ce Chantal se cufundă în fanteziile ei bizare, Jean-Marc îşi spune că ea este singura lui legătură afectivă cu lumea. Degeaba îi vorbeşti despre oropsiţii lumii, despre înfometaţi, despre întemniţaţi: singurul mod de a simţi personal, dureros nefericirea lor este să şi-o imagineze în locul lor pe Chantal. Dacă-i vorbeşti despre femei violate în războaie civile, el o vede pe Chantal, violată. Chantal şi numai ea îl smulge din indiferenţă. Numai prin ea se simte capabil de compasiune.

Ar fi vrut să i-o spună, dar se temea să nu pară melodramatic. Cu atât mai mult cu cât o altă idee, total opusă, îl luă prin surprindere: ce s-ar face dacă ar pierde această unică fiinţă care-l leagă de oameni? Nu la moartea ei se gândea; era ceva mai subtil, insesizabil, un gând care-l bântuia în ultima vreme:

gândul că, într-o zi, ar putea să n-o mai recunoască; gândul că, într-o zi, ar putea înţelege că Chantal nu era Chantal cea cu care trăise, ci femeia de pe plajă pe care o luase drept Chantal; că, într-o zi, certitudinea care era Chantal pentru el s-ar putea dovedi iluzorie, că i-ar putea deveni la fel de indiferentă ca toţi ceilalţi.

Ea îl luă de mână:

— Ce ai? Iar eşti trist. De câteva zile, constat că eşti trist. Ce ai?

— Nimic, absolut nimic.

— Ba da. Spune, de ce eşti trist în clipa asta?

— Mi-am imaginat că eşti altcineva.

— Cum?

— Că eşti alta decât te cred eu. Că m-am înşelat, că identitatea ta este alta.

— Nu înţeleg.

Jean-Marc vedea un teanc de sutiene. O movilită de sutiene. Tristă, grotescă. Dincolo însă de această viziune, chipul real al lui Chantal, al adevăratei Chantal, apărea iar, de îndată. Îi simţea mâna lipită de a lui, iar senzaţia că are înainte un străin sau un trădător se risipea rapid. Jean-Marc surâdea:

— Uită ce-am spus. N-am spus nimic.

29

În timpul cinei, la restaurant, şi-l imaginase lipit de peretele camerei în care ei făceau dragoste, cu privirea fixă devorându-le trupurile goale, cu mâna întinsă. Acum, lipit cu spatele de arbore, întinde stângaci o mână spre trecători. Mai întâi, Chantal vrea să-l ignore, apoi, cu bună ştiinţă, intenţionat, cu vaga idee de a limpezi o situaţie tulbure, se opreşte în faţa lui. Fără a ridica privirea, el îşi repetă formula: „Vă rog să mă ajutaţi.”

Chantal îl priveşte: insul e înfiorător de curat, poartă cravată, părul cărunt e pieptănat pe spate. E frumos, e urât? Condiţia lui îl plasează dincolo de frumos şi de urât. Chantal ar vrea să-i spună ceva, dar nu ştie ce. Jena o împiedică să vorbească, aşa că deschide poşeta, caută ceva mărunţiş, dar în afară de câteva centime nu găseşte nimic. Bărbatul rămâne ţeapăn, neclintit, cu teribila mână întinsă spre ea, iar imobilitatea lui face tăcerea şi mai apăsătoare. Acum, Chantal nu mai poate să-i spună:

scuzaţi-mă, nu am mărunt la mine; vrea să-i dea o bancnotă, dar nu găseşte decât una de două sute de franci: o pomană exagerată, care o face să roşească: îşi imaginează că plăteşte un amant imaginar, că-l plăteşte ca să-i trimită scrisori de dragoste. Când, în locul unui bănuţ de metal rece, simte în mâini o hârtie, cerşetorul îşi înaltă ochii, iar în privirea lui se citeşte surpriza totală. Este o privire înfricoşată şi Chantal, simţindu-se prost, se depărtează rapid.

Când i-a pus bancnota în mână, Chantal încă mai credea că i-o dă admiratorului ei. Abia îndepărtându-se devine capabilă de mai multă luciditate: în ochii lui nu licărea nicio scânteie de complicitate; nicio aluzie mută la o aventură comună; doar o surpriză reală, totală; uimirea înfricoşată a unui nevoiaş. Brusc, totul devine clar: ar fi culmea absurdului să creadă că amărâtul ăsta e autorul scrisorilor.

Chantal se înfurie pe ea însăşi. De ce dă atâta atenţie unei aiureli? De ce acceptă, fie şi în imaginaţie, această comedie pusă la cale de un pierde-vară care se plictiseşte? Gândul la scrisorile ascunse sub sutiene i se pare deodată insuportabil. Îşi imaginează că de undeva, dintr-un loc secret, cineva îi observă orice mişcare, dar fără să ştie ce gândeşte.

Judecând după ceea ce vede, ar putea s-o creadă o nimfomană banală sau, şi mai rău, o femeie romantică, nătângă şi visătoare, care păstrează cu sfinţenie orice bileţel de amor.

Chantal nu mai suportă privirea zeflemitoare a observatorului nevăzut şi, de îndată ce intră în casă, merge la şifonier. Vede teancul de sutiene şi ceva îi atrage atenţia. Da, bineînţeles, şi-a dat seama încă de ieri: salul era împăturit altfel decât îl împătureşte ea. Ieri, în starea ei euforică, a uitat imediat. Acum însă nu mai poate trece cu vederea această urmă lăsată de o mână străină. Ah, e cât se poate de limpede! I-a citit scrisorile! O supraveghează! O spionează!

Furia lui Chantal are mai multe ţinte: necunoscutul care, fără să-şi ceară scuze, o sâcâie cu scrisorile lui; ea însăşi, care, ca o proastă, le ţine ascunse; Jean-Marc, care o spionează. Scoate scrisorile din şifonier şi le duce (a câta oară!) la baie. Aici, vrea să le rupă, să le arunce în WC şi să tragă apa, dar înainte le mai priveşte o ultimă oară; acum, devenită bănuitoare, scrisul i se pare suspect. Îl cercetează cu atenţie: este aceeaşi cerneală, literele sunt foarte mari, uşor înclinate spre stânga, dar diferite

de la o literă la alta, ca şi cum cel care le-a scris nu izbutise să păstreze acelaşi scris. Acest detaliu i se pare atât de straniu, încât nu rupe nici de data asta scrisorile şi, aşezându-se la masă, le reciteşte. Se opreşte la a doua scrisoare, care o descria la spălătorie: cum s-au petrecut lucrurile atunci? Era cu Jean-Marc; el îi căra valiza. Şi tot el, Chantal îşi amintea bine, tot el o făcuse pe patroană să râdă. Autorul scrisorii menţionează acest râs. Dar cum ar fi putut să-l audă? Afirmă că a privit-o din stradă. Dar cine putea s-o observe fără ca ea să-şi dea seama? Nu, nu a fost niciun du Barreau. Niciun cerşetor. A fost o singură persoană: cel care era cu ea înăuntru. Iar formula „ceva artificial adăugat vieţii dumneavoastră”, pe care ea o credea un atac stângaci la adresa lui Jean-Marc, era de fapt o cochetărie narcisistă a lui Jean-Marc însuşi. Da, s-a trădat prin narcisismul lui, un narcisism văicăreţ care voia să-i spună: de îndată ce în calea ta apare alt bărbat, eu nu mai sunt decât un obiect inutil, adăugat vieţii tale. Apoi îşi aminteşte fraza ciudată de la sfârşitul cinei, la restaurant: i-a spus că, probabil, se înşelase în ce priveşte identitatea ei. Că Chantal era, poate, altcineva! „Vă urmăresc ca un spion”, îi scria el în prima scrisoare. Prin urmare, el e spionul. O spionează, face experimente pentru a-şi dovedi că nu e cum o crede el! Îi scrie ca din partea unui necunoscut, apoi îi observă reacţiile, îi scotoceşte până şi dulapul, până şi sutienele!

Bun, dar de ce o face?

Un singur răspuns se impune: vrea să-i întindă o capcană.

De ce i-ar întinde o capcană?

Simplu, ca să scape de ea. Într-adevăr, Jean-Marc e mai tânăr, iar ea a îmbătrânit. Degeaba îşi ascunde bufeurile, a îmbătrânit şi asta se vede. Jean-Marc caută un motiv ca s-o părăsească. Nu ar putea să-i spună: ai îmbătrânit, iar eu sunt tânăr. E prea bine crescut ca s-o facă, prea delicat. Dar de îndată ce va fi sigur că ea îl înşală, că e în stare să-l înşele, o va părăsi cu aceeaşi uşurinţă, cu aceeaşi răceală cu care l-a evacuat din viaţa lui pe vechiul amic F. Această răceală, de o stranie voioşie, a înspăimântat-o întotdeauna. Acum înţelege că spaima ei era premonitorie.

Chiar la începutul cărţii de aur a iubirii lor, Jean-Marc notase roşeaţa lui Chantal. Prima lor întâlnire se petrecuse într-o sală plină de oameni, în jurul unei mese lungi pe care tronau cupe de şampanie şi farfurii cu felurite gustări. Era un hotel de munte, iar el era pe atunci instructor de schi şi, întâmplător şi doar în seara aceea, fusese invitat să se ală ture participanţilor la un colocviu care organizau în fiecare seară un cocteil. I-a fost prezentat în trecere, rapid, nici măcar nu-şi reţinuseră unul altuia numele. N-au izbutit să-şi spună mai mult de câteva cuvinte în prezenţa celorlalţi. Jean-Marc a revenit a doua zi, fără să fie invitat, doar ca s-o vadă pe ea. Zărindu-l, Chantal a roşit. Nu doar obrajii i s-au înroşit, ci şi gâtul, şi chiar mai jos, întreg decolteul, a roşit superb sub privirile tuturor, din cauza lui şi pentru el. Roşeaţa aceea a fost declaraţia ei de iubire, roşeaţa aceea a decis totul. Jumătate de oră mai târziu, au reuşit să rămână singuri în semiîntunericul unui coridor; fără să spună un cuvânt, cu lăcomie, s-au sărutat.

Faptul că ani în şir după aceea n-o mai văzuse roşind îi confirmase lui Jean-Marc caracterul de excepţie al acelei roşeţi; departe, în trecutul lor, ea strălucea ca un rubin nepreţuit. Apoi, într-o zi, Chantal i-a spus că bărbaţii nu mai întorc capul după ea. Cuvintele, insignifiante în sine, au devenit importante datorită roşeţii ce le-a însoţit. Jean-Marc nu putea rămâne surd la limbajul culorilor: era limbajul iubirii lor şi, asociat cu fraza rostită de ea, i s-a părut că trădează regretul de a îmbătrâni. Iată de ce, sub masca unui străin, Jean-Marc i-a scris: „Vă urmăresc ca un spion, sunteţi frumoasă, foarte frumoasă.”

Când i-a lăsat în cutie prima scrisoare, nu se gândea să-i trimită şi altele. Nu avea niciun plan, nu avea în vedere o continuare, voia pur şi simplu să-i facă plăcere, acum, imediat, s-o scape de gândul deprimant că bărbaţii nu se mai uită la ea. Nu încerca să-i prevadă reacţiile. Dacă totuşi ar fi încercat s-o facă, presupunea că Chantal avea să-i arate scrisoarea spunându-i: „Totuşi, uite, bărbaţii încă nu m-au uitat!”, iar el, cu toată candoarea unui îndrăgostit, şi-ar fi adăugat propriile elogii la omagiul necunoscutului. Ea însă a tăcut. În lipsa unui punct final, episodul a rămas deschis. În zilele următoare, Jean-Marc a surprins-o disperată, bântuită de gândul morţii, astfel că, vrând-nevrând, a continuat să-şi joace rolul.

Scriind a doua scrisoare, îşi spunea: devin un Cyrano; Cyrano:

bărbatul care, sub masca altuia, îşi declară iubirea femeii iubite; care, scăpat de povara numelui său, îşi vede irupând elocinţa eliberată. Iată de ce, la sfârşitul scrisorii, adăugase semnătura C.D.B. Era un cod numai pentru el. Ca şi cum ar fi vrut să lase o urmă secretă a trecerii sale. C.D.B.: Cyrano de Bergerac.

Cyrano era şi acum. Bănuind-o că încetase să creadă în farmecele ei, Jean-Marc evoca trupul lui Chantal, pentru Chantal. Încerca să-i descrie fiecare parte, chipul, nasul, gâtul, picioarele, pentru ca ea să redevină mândră de ele. Era fericit să constate că se îmbrăca, acum, cu mai multă plăcere, că era mai veselă, dar în acelaşi timp reuşita lui îl vexa: înainte, Chantal nu purta colierul de perle roşii nici dacă o ruga; de altul însă ascultase.

Cyrano nu poate trăi fără gelozie. În ziua când intrase în camera ei pe neaşteptate, în timp ce ea căuta în şifonier, îi remarcase tulburarea. S-a făcut că nu observă nimic, i-a vorbit despre pleoapa ce curăţă ochiul; abia a doua zi, rămas singur acasă, a deschis şifonierul şi sub teancul de sutiene a găsit cele două scrisori.

Gânditor, s-a întrebat atunci, încă o dată, de ce nu i le-a arătat Chantal; răspunsul i s-a părut evident. Un bărbat îi scrie unei femei pentru a pregăti terenul pe care, mai târziu, va încerca s-o cucerească. Iar femeia care ascunde scrisorile vrea ca discreţia ei de azi să apere aventura de mâine. Dacă, în plus, le păstrează înseamnă că e gata să vadă viitoarea aventură ca pe o iubire.

Jean-Marc a rămas o vreme în faţa şifonierului deschis; după aceea, de fiecare dată când punea la cutie o scrisoare, mergea să verifice dacă o regăseşte la locul ei, sub sutiene.

31

Dacă ar afla că Jean-Marc i-a fost infidel, Chantal ar suferi dar, în definitiv, se putea aştepta la aşa ceva de la el. Pe când acest spionaj, acest experiment poliţienesc nu era genul lui, nu se potrivea cu nimic din ce ştia despre el. Când s-au cunoscut, Jean-Marc nu voia să ştie nimic despre trecutul ei. Chantal a acceptat acest refuz radical. Nu avea secrete faţă de el şi nu-i ascundea decât ceea ce el nu voia să audă. Nu vede niciun motiv pentru care, subit, a început s-o bănuiască, s-o spioneze.

Brusc, îşi aminteşte fraza despre mantia roşie de cardinal

care o ameţise, şi i se face ruşine: ce uşor a înghiţit momeala! Cât de ridicolă trebuie să-i fi părut! A băgat-o în cuşcă la fel ca pe un iepuraş. Iar acum, amuzat şi răutăcios, îi observă reacţiile.

Dar dacă Chantal se înşela? Nu se mai înşelase de două ori crezând că-l descoperise pe autorul scrisorilor?

Merge să caute cele câteva scrisori pe care Jean-Marc i le-a scris mai demult şi le compară cu cele semnate C.D.B. Jean-Marc are un scris uşor aplecat înspre dreapta, cu litere destul de mici, în timp ce scrisul necunoscutului e mare şi aplecat spre stânga. Dar tocmai contrastul prea strident trădează plastografia. Cine vrea să-şi ascundă scrisul se va gândi mai întâi să-i schimbe înclinarea şi dimensiunea. Chantal încearcă să compare scrisul lui Jean-Marc cu cel din biletele necunoscutului. Constată că „f”-urile, „a”-urile şi „o”-urile, în ciuda mărimii diferite, par destul de asemănătoare. Când însă continuă să le compare, iar şi iar, îşi pierde siguranţa. Nu, nu e specialistă în grafologie şi nu poate fi sigură de nimic.

Alege o scrisoare a lui Jean-Marc şi alta semnată C.D.B.; le pune în poşetă. Cu celelalte ce să facă? Să le găsească o ascunzătoare mai bună? La ce bun? Jean-Marc le ştie, ştie şi unde le ascunde. Nu trebuie să-i dea de înţeles că se simte spionată. Le pune deci în şifonier, exact unde-au fost şi până atunci.

Puţin mai târziu, sună la uşa unui cabinet de grafologie. Un tânăr în costum închis îi deschide, o conduce pe un culoar până la un birou în care un alt bărbat, solid, într-o cămaşă cu mânecile suflecate, stă la o masă. Tânărul rămâne rezemat de perete în fundul încăperii; bărbatul solid se ridică şi îi întinde mâna.

Apoi se aşază din nou, iar Chantal ia loc în faţa lui, într-un fotoliu. Puse pe masă scrisoarea lui Jean-Marc şi pe cea semnată C.D.B.; explicându-i, stingherită, ce vrea să afle, bărbatul îi răspunde pe un ton glacial:

— Pot face analiza psihologică a unui bărbat pe care-l cunoaşteţi. Dar e greu de făcut analiza psihologică a unei plastografii.

— Nu am nevoie de o analiză psihologică. Cunosc destul de bine psihologia bărbatului care a scris, aşa cum bănuiesc, aceste scrisori.

— Dacă înţeleg bine, doriţi să aveţi certitudinea că persoana

care a scris această scrisoare – amantul sau soţul dumneavoastră – este aceeaşi cu plastrograful. Doriţi să-l daţi de gol.

— Nu, nu e chiar aşa, spune ea, jenată.

— Nu chiar, dar aproape. Numai că eu, doamnă, sunt grafolog-psiholog, nu detectiv particular, şi nici nu colaborez cu poliţia.

În cămăruţă se lasă o linişte pe care niciunul dintre cei doi bărbaţi nu încearcă s-o rupă, pentru că niciunul nu simte pentru ea vreo milă.

Chantal simte cum creste în ea un val de căldură, un val puternic, sălbatic, debordant, şi roşeşte, roşeşte cu tot corpul; cuvintele despre mantia roşie de cardinal îi trec iarăşi prin minte: într-adevăr, trupul îi e drapat acum într-o mantie somptuoasă de flăcări.

— Aţi greşit adresa, adaugă bărbatul. Nu sunteţi într-un cabinet de delaţiune.

Chantal aude cuvântul „delaţiune”, iar mantia de flăcări devine o mantie de ruşine.

Se ridică şi vrea să-şi ia scrisorile. Dar până să le ia, tânărul care-o primise la intrare se apropie de masă; stând în picioare lângă tipul solid, priveşte atent cele două scrisuri şi spune:

— Evident, e aceeaşi persoană; apoi, adresându-i-se lui Chantal, adaugă: Uitaţi-vă la „t”, uitaţi-vă la „g”!

Brusc, ea îl recunoaşte: tânărul este chelnerul din oraşul normand în care-l aşteptase pe Jean-Marc. Îl recunoaşte şi, dinlăuntrul corpului în flăcări, îşi aude propria voce care se miră: nu, nu-i adevărat, delirez, delirez, nu poate fi adevărat!

Tânărul înalţă ochii, o priveşte (vrea parcă să-i arate chipul, pentru ca ea să-l recunoască mai bine), apoi, cu un surâs pe cât de blând, pe atât de dispreţuitor, îi spune:

— Da, bineînţeles! Este acelaşi scris. Doar că e mai mare şi înclinat spre stânga.

Chantal nu mai vrea să audă nimic, cuvântul „delaţiune” a gonit toate celelalte cuvinte. Se simte ca o femeie care şi-a denunţat iubitul la poliţie, aducând ca dovadă un fir de păr găsit pe cearşaful trădării. Îşi ia scrisorile şi, fără o vorbă, se întoarce pe călcâie ca să plece. Tânărul şi-a schimbat iarăşi locul: acum e lângă ieşire şi îi deschide uşa. Până la el, are şase paşi, şase paşi care i se par nesfârşiţi. Este roşie, arde, e udă de sudoare.

Bărbatul este insolent de tânăr, şi, cu insolenţă, o măsoară din ochi. Măsoară sărmanul ei trup! Sub privirea lui, Chantal simte că îmbătrâneşte văzând cu ochii, ca într-un film rulat cu repeziciune, la lumina zilei.

I se pare că retrăieşte scena din cafeneaua de pe ţărmul normand, atunci când, cu surâsul lui mieros, tânărul îi barase calea spre uşă, iar ea se temuse că nu mai poate ieşi. Aşteaptă ca el să repete figura, dar tânărul, politicos, rămâne în picioare lângă uşa biroului, lăsând-o să iasă; cu un mers nesigur de femeie bătrână (îi simte privirea grea pe spatele ud de transpiraţie), Chantal porneşte pe culoarul ce duce spre ieşire, iar când ajunge în sfârşit pe palier are senzaţia că a scăpat de o mare primejdie.

32

Jean-Marc îşi aminteşte ziua în care, mergând împreună pe stradă, fără să-şi spună nimic, pe lângă trecători necunoscuţi, Chantal a roşit dintr-odată. De ce? Era inexplicabil. Surprins, Jean-Marc nu s-a putut stăpâni: „Ai roşit! De ce ai roşit?” Nu a primit răspuns, şi a fost tulburat văzând că în ea se petrecea ceva despre care el nu ştia nimic.

De parcă acest episod reînvia culoarea regală din cartea de aur a iubirii lui, Jean-Marc i-a scris atunci scrisoarea despre mantia roşie de cardinal. A cunoscut atunci, în rolul său de Cyrano, supremul succes: a vrăjit-o. Era mândru de scrisoarea lui, de forţa lui de seducţie, şi în acelaşi timp se simţea mai gelos ca oricând. Crea un bărbat fantomatic şi astfel, fără să vrea, testa reacţia lui Chantal la farmecul unui străin.

Gelozia lui nu semăna cu gelozia pe care o cunoscuse în tinereţe, când imaginaţia stârnea o chinuitoare fantezie erotică; acum era mai puţin dureroasă, dar mai distrugătoare: pe nesimţite, ea transforma o femeie iubită în simulacru de femeie iubită. Şi, pentru că nu mai era sigur de ea, nu mai avea un punct stabil în haosul lipsit de valori care e lumea. În faţa unei Chantal transsubstanţiate (sau de-substanţiate), îl apuca o stranie indiferentă melancolică. Nu indiferentă faţă de ea, ci indiferentă fată de toate. Dacă Chantal e un simulacru, toată viaţa lui Jean-Marc este un simulacru.

Până la urmă, iubirea a învins gelozia şi îndoielile. Sta aplecat

în faţa şifonierului deschis şi privea fix sutienele, când, fără să înţeleagă cum şi de ce, dintr-odată, s-a simţit tulburat. Tulburat de gestul imemorial al femeilor care ascund o scrisoare sub teancul de lenjerie, de gestul prin care Chantal, cea unică şi inimitabilă, intra în nesfârşitul cortegiu al suratelor sale. Până acum, nu voise să ştie nimic despre partea din viaţă pe care n-o împărţise cu ea. De ce acum ar trebui să-l intereseze, sau chiar să-l indigneze?

De altfel, se întrebă el, ce este un secret intim? Este el partea cea mai personală, mai autentică, mai misterioasă a unei fiinţe umane? Secretele lui Chantal fac din ea fiinţa unică pe care o iubeşte? Nu. Secret e tot ce poate fi mai obişnuit, mai banal, mai repetitiv şi comun tuturor: corpul şi nevoile lui, bolile, maniile, constipaţia, bunăoară, sau ciclul menstrual. Ascundem pudic aceste intimităţi nu pentru că ar fi nespus de personale, ci dimpotrivă, pentru că sunt jalnic de impersonale. Cum poate să-i reproşeze lui Chantal că aparţine sexului ei, că seamănă cu alte femei, că poartă un sutien şi odată cu el psihologia sutienului? De parcă el n-ar aparţine unei imbecilităţi etern masculine! Amândoi au ieşit din acelaşi atelier de cârpaci în care ochii le-au fost compromişi de mişcarea dezarticulată a pleoapei, iar în burtă li s-a montat o mică uzină puturoasă. Amândoi au un trup în care bietul suflet are un loc atât de strâmt. N-ar trebui să fie mai îngăduitori? N-ar trebui să treacă cu vederea micile mizerii ascunse în fundul sertarelor? Jean-Marc fu cuprins de o imensă compasiune şi, ca să pună un punct final acestei istorii, se hotărî să scrie o ultimă scrisoare.

33

Aplecat pe foaia de hârtie, Jean-Marc se gândeşte iar la ceea ce personajul său, Cyrano (e Cyrano, acum, pentru ultima oară), numea arborele posibilităţilor. Arborele posibilităţilor: viaţa aşa cum o vede omul care, uimit, ajunge în pragul vieţii adulte: un frunziş bogat, zumzăind de albine. Şi Jean-Marc crede că înţelege de ce Chantal nu i-a arătat niciodată scrisorile: voia să audă freamătul arborelui, singură, fără el, pentru că el, Jean-Marc, reprezenta abolirea tuturor posibilităţilor, era reducerea vieţii ei (chiar dacă o reducere fericită) la o singură posibilitate. Nu, nu-i putea vorbi despre scrisori: asemenea sinceritate i-ar fi

făcut să înţeleagă imediat (şi pe ea, şi pe el) că posibilităţile făgăduite de scrisori nu o interesau cu adevărat, că renunţa dinainte la arborele pierdut pe care i-l arăta el. Cum ar putea să-i reproşeze ceva? În fond, cine voise ca ea să asculte muzica frunzişului fremătând? Nu el, Jean-Marc? Ea se purtase cum dorise el. Îi făcuse pe plac.

Aplecat pe foaia de hârtie, Jean-Marc îşi spune: ecoul acestui freamăt trebuie să rămână în Chantal chiar dacă aventura scrisorilor se încheie. Îi scrie deci că o situaţie neprevăzută îl obligă să plece. Apoi îşi nuanţează afirmaţia: „E o plecare într-adevăr neprevăzută, sau, mai curând, am scris scrisorile tocmai ştiind că totul se va opri aici? Oare nu certitudinea plecării mi-a permis să vă vorbesc cu o sinceritate totală?”

Să plece. Da, e singurul deznodământ posibil, dar unde să se ducă? Se gândeşte. Să nu menţioneze destinaţia? Ar fi prea romantic, şi prea misterios. Sau nepoliticos de vag. Existenţa lui, ce-i drept, trebuie să rămână în umbră, de asta nu-i poate spune motivele plecării, ce i-ar dezvălui identitatea imaginară, profesiunea, de pildă. Totuşi, ar fi mai firesc să spună unde pleacă. Un oraş din Franţa? Nu. N-ar fi un motiv ca să întrerupă corespondenţa. Trebuie să plece departe. New York? Mexic? Japonia? Ar fi cam suspect. Trebuie să găsească un oraş străin şi totuşi apropiat, banal. Londra! Evident; i se pare atât de logic, de natural, încât îşi spune surâzând: aşa e, nu pot pleca decât la Londra. Şi imediat se întreabă: chiar, de ce tocmai Londra, de ce mi se pare o alegere atât de naturală? Atunci apare brusc amintirea bărbatului din Londra, pe seama căruia glumise adesea cu Chantal, afemeiatul care, odinioară, îi lăsase lui Chantal cartea de vizită. Englezul, britanicul, cel pe care Jean-Marc îl poreclise Britannicus. Da, bine găsit: Londra, oraşul visurilor libertine. Admiratorul necunoscut va merge acolo şi se va pierde în mulţimea desfrânaţilor, a donjuanilor, a crailor, a erotomanilor, a perverşilor, a vicioşilor; acolo va dispărea pentru vecie.

Îşi mai spune: cuvântul Londra va fi ca o semnătură, ca o urmă abia perceptibilă a discuţiilor lui cu Chantal. Jean-Marc râde, tăcut, de el însuşi: vrea să rămână necunoscut, neidentificabil, pentru că asta e regula jocului. Şi totuşi, o dorinţă contrară, dorinţă în niciun fel justificată sau justificabilă, o dorinţă iraţională, secretă, cu siguranţă stupidă, îl îndeamnă

să nu treacă total nevăzut, să lase o urmă, să ascundă undeva o semnătură cifrată după care un martor necunoscut şi extrem de lucid să-l poată identifica.

Coborând scara să pună scrisoarea la cutie, auzi nişte voci ascuţite. Ajuns jos, îi văzu: o femeie cu trei copii, în faţa soneriilor. Îndreptându-se spre cutiile poştale aflate pe peretele din faţă, trecu pe lângă ei. Când se întoarse, observă că femeia apăsa pe soneria cu numele lui şi al lui Chantal.

— Căutaţi pe cineva? întrebă el.

Femeia îi spuse un nume.

— Eu sunt!

Femeia făcu un pas înapoi şi îl privi cu o admiraţie ostentativă:

— A! Dumneavoastră eraţi! Ce fericită sunt că vă cunosc! Eu sunt cumnata lui Chantal!

34

Luat prin surprindere, nu putea decât să-i invite să urce.

— Nu vreau să vă deranjez, spuse cumnata când intrară cu toţii în apartament.

— Nu mă deranjaţi. De altfel, Chantal trebuie să apară.

Cumnata începu să vorbească; din când în când arunca o privire la copiii care stăteau liniştiţi, sfioşi, aproape buimăciţi.

— Sunt fericită că o să-i vadă Chantal, spuse ea mângâindu-l pe cap pe unul dintre ei. Nici măcar nu-i cunoaşte, s-au născut după plecarea ei. Chantal iubea enorm copiii. Vila noastră era plină de copii. Soţul ei era cam nesuferit, n-ar trebui să vorbesc aşa despre fratele meu, dar s-a recăsătorit şi nu mai trece pe la noi.

Adăugă râzând:

— Sincer, între Chantal şi soţul ei, întotdeauna am preferat-o pe ea!

Făcu un pas înapoi şi îl privi pe Jean-Marc cu o privire admirativă, dar şi provocatoare:

— Da, până la urmă, a ştiut să-şi aleagă un bărbat pe potrivă! Vreau să vă spun că sunteţi bine venit la noi. V-aş fi recunoscătoare dacă ne-aţi vizita şi ne-aţi reda-o astfel pe scumpa noastră Chantal. Casa noastră e deschisă pentru voi când doriţi. Oricând.

— Mulţumesc.

— Sunteţi înalt, o, ce-mi plac bărbaţii înalţi! Fratele meu e mai scund decât Chantal. Aveam impresia că e mama lui. Îi spunea „şoricel”, vă daţi seama, ce mai alint! Îmi imaginam (cumnata izbucni în râs) că îl ţinea în braţe şi-l legăna şoptindu-i „şoricel, şoricel!”

Schiţă câţiva paşi de dans, cu braţele întinse ca şi cum ar fi ţinut un prunc, şi repetă: „Şoricel, şoricel!” Continuă o vreme, aşteptând să i se răspundă cu un râs amuzat. Ca să-i facă pe plac, Jean-Marc surâse fals, imaginând-o pe Chantal cu un bărbat pe care-l alinta „şoricel”. Cumnata vorbea întruna, iar el nu putea scăpa de imaginea care-l oripila: Chantal spunându-i unui bărbat (mai scund decât ea) „şoricel”.

Din camera vecină se auziră zgomote. Copiii, îşi dădu seama Jean-Marc, nu mai erau lângă ei; iată strategia perfidă a invadatorilor: sub masca inocenţei, au izbutit să se strecoare în camera lui Chantal, mai întâi silenţioşi ca o armată secretă, apoi, după ce au închis discret uşa în urma lor, dezlănţuiţi ca nişte vandali.

Jean-Marc era îngrijorat, dar cumnata îl linişti: — Nu fac nimic. Sunt copii, ce vreţi? Se joacă.

— Tocmai, răspunse Jean-Marc, văd că se joacă, şi se îndreptă spre camera zgomotoasă. Cumnata i-o luă înainte. Deschise uşa: copiii transformaseră fotoliul pivotant în manej; unul se lungise pe burtă pe fotoliu şi se învârtea sub privirile celorlalţi doi, care-l încurajau cu chiote sălbatice.

— Se joacă, v-am spus, repetă cumnata închizând uşa. Apoi, făcându-i cu ochiul, complice: Sunt copii, ce vreţi? Păcat că Chantal nu-i acasă. As vrea atât de mult să-i vadă.

Zgomotul din camera vecină s-a transformat în vacarm şi Jean-Marc nu mai are chef să-i potolească pe copii. Şi-o imaginează pe Chantal, în mijlocul haosului familial, legănând în braţe un omuleţ şi spunându-i „şoricel”. La această imagine se mai adaugă una: Chantal păzind cu gelozie scrisorile unui admirator necunoscut, pentru a nu înăbuşi în faşă o posibilă aventură. Această Chantal nu seamănă cu Chantal; această Chantal nu e aceea pe care o iubeşte el; este un simulacru. Îl cuprinde o stranie pornire distructivă, iar haosul pe care-l fac copiii îl bucură. Ar vrea să-i vadă demolând casa, tot acest mic univers pe care-l iubea şi care a devenit un simulacru.

— Frate-meu, continua cumnata, era prea pirpiriu pentru ea, mă înţelegeţi, pirpiriu... (râde)... în toate sensurile cuvântului. Mă înţelegeţi, nu-i aşa? (Râde iarăşi.) De altfel, aş putea să vă dau un sfat?

— Dacă doriţi.

— Un sfat foarte intim!

Apropiindu-şi gura, îi şopti ceva lui Jean-Marc la ureche, dar i-o atinse cu buzele, iar acesta nu mai auzi nimic.

Femeia se depărtă şi râse:

— Ei, ce zici?

Jean-Marc nu pricepuse nimic, dar râse şi el.

— Vezi, ţi-a plăcut! spuse cumnata adăugând: Pot să-ţi povestesc o mulţime de chestii dintr-astea. Ştii, noi două nu aveam secrete. Dacă ai probleme cu ea, spune-mi, pot să-ţi dau sfaturi excelente! (Râde:) Ştiu cum poate fi îmblânzită!

Jean-Marc se gândeşte: întotdeauna Chantal i-a vorbit cu ostilitate despre cumnată şi ai ei. Cum e posibil să i se răspundă cu o atât de sinceră simpatie? Şi ce înseamnă, exact, că Chantal i-a detestat? Cum poţi să deteşti ceva şi totodată să te adaptezi atât de uşor la ceea ce deteşti? În camera vecină, copiii îşi făceau de cap, iar cumnata, cu un gest în direcţia lor, îi spuse surâzând:

— Văd că nu te deranjează! Semeni cu mine. Ştii, nu sunt o femeie pedantă, îmi place-n jurul meu mişcare, foială, veselie, pe scurt, îmi place viaţa!

Pe fundalul de ţipete, Jean-Marc îşi urma gândul: uşurinţa cu care Chantal se adaptează la ceea ce detestă e chiar atât de admirabilă? Chiar este o izbândă să ai două feţe? Îl bucurase ideea că, printre colegii ei din publicitate, Chantal era un intrus, un spion, un inamic mascat, un terorist potenţial. Ei bine, nu era un terorist! Ci mai curând, folosind aceeaşi terminologie politică, un colaboraţionist. Unul care slujeşte o putere odioasă fără a se identifica totuşi cu ea, care lucrează pentru ea, dar fără să i se alăture, şi care într-o zi, la judecată, va invoca în apărarea sa faptul că avea două feţe.

35

Chantal se opri în prag, uluită, şi rămase aşa aproape un minut, pentru că nici Jean-Marc, nici cumnata n-o observau. Auzea vocea stridentă pe care n-o mai auzise de mult:

— Semeni cu mine. Ştii, nu sunt o femeie pedantă, îmi place-n jurul meu mişcare, foială, veselie, pe scurt, îmi place viaţa!

În sfârşit, privirea cumnatei o descoperi:

— Chantal, strigă ea, ce surpriză, nu-i aşa?

Şi se repezi s-o sărute. Chantal îi simţi în colţul gurii buzele umede.

Momentul de stingherealã produs de apariţia ei se risipi îndată, când în cameră năvăli o fetiţă.

— E micuţa noastră Corinne, preciză cumnata. Apoi, către copil: Spune-i bună ziua mătuşii! Fetiţa însă, fără s-o bage în seamă pe Chantal, anunţă că vrea pipi. Fără vreo ezitare, parcă ştia deja apartamentul pe de rost, cumnata se îndreptă cu fetiţa spre coridor şi dispăru în sala de baie.

— Dumnezeule! murmură Chantal, profitând de absenţa cumnatei. Cum naiba ne-a găsit?

Jean-Marc ridică din umeri. Nu-şi puteau spune mare lucru – cumnata lăsase larg deschise toate uşile. Auziră urina şiroind în WC, amestecată cu vocea cumnatei care le dădea informaţii despre familie şi o mustra din când în când pe mica pişorcoasă.

Chantal îşi aminti: într-o zi, în timpul unui concediu la vilă, intrase în WC; deodată, cineva apăsă pe clanţă. Chantal nu suporta să stea la discuţii prin uşa WC-ului, aşa că nu răspunse. Din celălalt capăt al casei, cineva încercă să-l calmeze pe zorit: „Vezi că e Chantal înăuntru!” În ciuda informaţiei, acesta mai zgâlţâi clanţa de câteva ori, vrând parcă să protesteze contra mutismului cu care era tratat.

Zgomotul urinei fu urmat de cel al apei trase, dar Chantal rămâne cu gândul la vila imensă din beton în care toate sunetele se propagau fără să poţi ghici de unde provin. Era obişnuită să audă suspinele coitale ale cumnatei (sonoritatea lor inutilă se voia o provocare, nu atât sexuală, cât morală: era un refuz demonstrativ al oricărui secret); într-o zi, a auzit din nou gemetele amoroase, însă abia după un timp a înţeles că o bunică astmatică, la celălalt capăt al hardughiei sonore, respira horcăind.

Cumnata reveni în cameră.

— Hai, şterge-o! îi spuse ea fetiţei, care fugi în camera vecină, la ceilalţi copii.

Apoi i se adresă lui Jean-Marc:

— Nu-i reproşez lui Chantal că l-a părăsit pe frate-meu. Poate

că trebuia s-o facă mai devreme. Dar îi reproşez că ne-a uitat pe noi.

Şi întorcându-se spre Chantal:

— Totuşi, Chantal, suntem o parte însemnată din viaţa ta! Nu poţi să te lepezi de noi, să ne ştergi cu buretele, şi nici nu poţi să-ţi schimbi trecutul! Trecutul e cel care este. Ai fost fericită cu noi, nu poţi nega. Am venit să-i spun noului tău prieten că sunteţi bine veniţi în casa noastră, amândoi!

Chantal o auzea vorbind şi se gândea că trăise prea mult cu această familie fără să-şi manifeste diferenţa, că pe bună dreptate (sau aproape) cumnata se simţea vexată că după divorţ rupsese orice legătură cu ei. De ce făcuse atâtea compromisuri, de ce înghiţise totul în toţi anii aceia? Nici ea nu ştia cum să numească atitudinea ei de atunci. Docilitate? Ipocrizie? Indiferenţă? Disciplină?

Când trăia fiul ei, Chantal era dispusă să accepte viaţa aceea în colectivitate, sub o continuă supraveghere, cu murdăria ei colectivă, cu nudismul cvasiobligatoriu în jurul piscinei, cu promiscuitatea ei inocentă care-i îngăduia să ştie, după urme discrete şi totuşi grăitoare, cine folosise closetul înaintea ei. Îi plăcea viaţa aceea? Nici vorbă, simţea numai dezgust, dar era un dezgust benign, tăcut, necombativ, resemnat, aproape împăcat, puţin zeflemitor, nicicând revoltat. Dacă copilul n-ar fi murit, ar fi trăit aşa tot restul vieţii.

În camera lui Chantal, vacarmul spori. Cumnata strigă „Linişte!”, dar glasul ei, mai mult amuzat decât supărat, nu părea că vrea să potolească urletele, ci mai curând să se alăture distracţiei.

Chantal îşi pierde răbdarea şi intră în cameră. Copiii se caţără pe fotolii, însă Chantal nu-i vede; înmărmurită, priveşte şifonierul; uşa e larg deschisă; pe jos, chiloţii ei, sutienele ei, vraişte – iar printre ele scrisorile. Abia după aceea observă că fetiţa mai mare şi-a făcut turban dintr-un sutien, iar cupa unui sân stă pe capul ei ca un chipiu de cazac.

— Ia uitaţi-vă la ea! râde cumnata şi îl bate pe umăr, amical, pe Jean-Marc. Uitaţi-vă, uitaţi-vă! Avem un bal mascat! Chantal priveşte scrisorile azvârlite pe jos. Sângele i se urcă la cap. N-a trecut nicio oră de când a fost tratată ca o cârpă, în cabinetul grafologilor, iar ea, trădată de reacţia trupului, n-a fost în stare să-i înfrunte. Acum, s-a săturat să se mai simtă vinovată:

scrisorile nu mai sunt pentru ea un secret ridicol de care-ar trebui să-i fie ruşine; acum, ele simbolizează făţărnicia lui Jean-Marc, perfidia, trădarea lui.

Cumnata remarcă reacţia glacială a lui Chantal. Fără a înceta să vorbească şi să râdă, se apleacă spre copil, îi ia de pe cap sutienul şi începe să adune de pe jos lenjeria.

— Nu, nu, te rog, lasă, îi spune Chantal pe un ton sec.

— Cum doreşti, cum doreşti, voiam doar să…

— Da, ştiu, spune Chantal privind-o cum vine să se sprijine de umărul lui Jean-Marc; Chantal are senzaţia că cei doi se potrivesc, că formează un cuplu perfect, un cuplu de gardieni, de iscoade. Nu. N-are niciun chef să închidă şifonierul. Îl lasă deschis, dovadă a jafului. Îşi spune, mai întâi, în gând: apartamentul ăsta este al meu, şi am o mare dorinţă: să fiu singură, absolut singură, în casa mea. Apoi o spune cu voce tare:

— Apartamentul ăsta este al meu şi nimeni n-are dreptul să-mi deschidă şifonierele şi să cotrobăie în lucrurile mele intime. Nimeni. Am spus: nimeni.

Ultima frază e mai mult pentru Jean-Marc decât pentru cumnată. Dar ca să nu se trădeze în faţa intrusei, i se adresează imediat numai ei:

— Te rog să pleci.

— N-a cotrobăit nimeni prin lucrurile tale intime, spune cumnata, în defensivă.

În loc de răspuns, Chantal arată cu capul spre dulapul deschis, spre lenjeria şi scrisorile împrăştiate pe jos.

— Dumnezeule, dar sunt copii, s-au jucat! spune cumnata în timp ce copiii, parcă simţind furia din aer, păstrează o tăcere diplomatică.

— Te rog! repetă Chantal şi îi arată uşa. Unul dintre copii are în mână un măr luat dintr-un coş de pe masă.

— Pune mărul la loc, îi spune Chantal.

— Nu-mi vine să cred! strigă cumnata.

— Pune mărul la loc. Ţi l-a dat cineva?

— Îi interzice unui copil să ia un măr! Nu pot să cred!

Copilul pune mărul în coş, cumnata îl ia de mână, ceilalţi doi li se alătură şi ies cu toţii pe uşă.

Chantal rămâne cu Jean-Marc şi nu vede nicio diferenţă între el şi cei care abia au plecat.

— Aproape uitasem, spune ea, dar am cumpărat apartamentul ăsta ca să fiu în sfârşit liberă, ca să nu mai fiu spionată, ca să-mi pot pune lucrurile unde vreau şi să fiu sigură că rămân acolo unde le-am pus.

— Ţi-am spus de-atâtea ori că locul meu nu e alături de tine, ci lângă boschetarul ace la. La periferia societăţii. Pe când tu ţi-ai ales un loc în centru.

— Iar tu ai ales o periferie de lux, şi care în plus nu te costă nimic.

— Sunt gata să renunţ oricând la periferia mea de lux. Tu însă nu vei renunţa niciodată la reduta de conformism în care te-ai închis cu feţele tale multiple.

37

Cu un minut înainte, Jean-Marc voia să lămurească situaţia, să-şi mărturisească mistificarea, dar după aceste patru replici orice dialog a devenit imposibil. Nu mai are nimic de spus: într-adevăr, apartamentul este al ei; apoi, Chantal i-a spus că se complace într-o boemă de lux care nu-l costă nimic, ceea ce iarăşi este adevărat: Jean-Marc câştigă de cinci ori mai puţin decât ea, iar toată relaţia lor s-a bazat pe acordul tacit că nu vor discuta niciodată despre asta.

Erau amândoi în picioare, faţă-n faţă, de o parte şi de alta a mesei. Chantal scoase din poşetă un plic, îl desfăcu şi despături scrisoarea: ultima lui scrisoare, scrisă cu doar un ceas în urmă. Chantal nu se ascunse deloc, ba chiar făcu totul cu ostentaţie. Citi în faţa lui, fără să clipească, scrisoarea pe care ar fi trebuit s-o ţină secretă. Apoi o puse în poşetă, îi aruncă lui Jean-Marc o privire scurtă, aproape indiferentă şi, fără o vorbă, se duse în camera ei.

El se gândeşte din nou la vorbele ei: „Nimeni nu are dreptul să-mi deschidă dulapurile şi să cotrobăie în lucrurile mele intime.”

Vasăzică a înţeles, Dumnezeu ştie cum, că el ştia de scrisori şi de ascunzătoarea lor. Vrea să-i arate că ştie totul şi că-i este totuna. Că este hotărâtă să trăiască aşa cum crede ea, şi fără

să-i pese de el. Că, de acum, e gata să-şi citească în faţa lui scrisorile de dragoste. Această indiferenţă proclamă de pe-acum absenţa lui Jean-Marc. Jean-Marc nu mai este prezent, pentru ea. L-a scos deja din lumea ei.

Chantal rămase mult timp în camera ei. Jean-Marc auzea huruitul furios al aspiratorului care făcea ordine în talmeş-balmeşul lăsat de intruşi. Apoi Chantal intră în bucătărie. Peste zece minute, îl chemă. Se aşezară la masă pentru o gustare rece. Pentru întâia oară în viaţa lor comună, nu rostiră niciun cuvânt. Mestecau repede, fără să simtă niciun gust. Apoi Chantal se retrase din nou în camera ei. Neştiind ce să facă (incapabil să facă ceva), Jean-Marc îşi puse pijamaua şi se culcă în patul lor uriaş, patul în care, de obicei, dormeau împreună. În seara asta însă, Chantal nu ieşea din camera ei. Timpul trecea, iar el era incapabil să doarmă. Până la urmă, se ridică şi lipi urechea de uşă. Auzi o respiraţie regulată. Acest somn liniştit, uşurinţa cu care ea adormise îl torturau. Rămase astfel îndelung, cu urechea lipită de uşă; cel puţin, îşi spuse, era mult mai puţin vulnerabilă decât crezuse el. Şi, probabil, se înşelase când o crezuse pe ea cea slabă, şi când se crezuse, el, cel puternic.

Într-adevăr, cine era mai puternic? Când erau amândoi pe pământul iubirii, poate că era el, într-adevăr. Acum însă, după ce pământul iubirii le-a fugit de sub picioare, ea este cea puternică, şi el e cel slab.

38

În patul ei strâmt, Chantal nu dormea atât de bine pe cât credea el; era un somn întrerupt iar şi iar, bântuit de vise neplăcute şi dezlânate, absurde, meschine şi penibil erotice. De fiecare dată când se trezeşte după soiul acesta de vise, i se face ruşine. Iată, îşi spune ea, unul dintre secretele vieţii de femeie, ale oricărei femei – această promiscuitate nocturnă care aruncă umbra îndoielii peste orice jurământ de fidelitate, orice castitate, orice candoare. În veacul nostru se trece uşor peste ele, dar Chantal se gândeşte la prinţesa de Cleves, la pura Virginie a lui Bernardin de Saint-Pierre, la Sfânta Tereza din Avila, sau la Maica Tereza din zilele noastre, care, asudată, colindă lumea pentru faptele ei caritabile, şi le imaginează

ieşind din nopţile lor ca dintr-o cloacă de vicii abjecte, ambigue, imbecile, spre a redeveni, ziua, virginale şi virtuoase. Aşa i-a trecut noaptea: s-a trezit de câteva ori, de fiecare dată după orgii bizare cu bărbaţi pe care nu-i cunoştea şi care-o dezgustau.

Ca să nu recadă în acele plăceri impure, se trezi cu noaptea în cap, se îmbrăcă şi, într-o valijoară, puse obiectele necesare pentru o scurtă călătorie. Terminându-şi pregătirile, îl văzu pe Jean-Marc, în pijama, la uşa camerei ei.

— Unde pleci? o întrebă el.

— La Londra.

— Cum la Londra? Pentru ce Londra?

Chantal îi răspunse calm:

— Ştii bine pentru ce.

Jean-Marc roşi.

Ea repetă:

— Ştii foarte bine, nu-i aşa?

Şi îi privi obrazul. Ce triumf pentru ea să vadă că, de data asta, cel care s-a făcut stacojiu era el!

Cu obrajii arzând, el spuse:

— Nu, nu ştiu pentru ce Londra.

Chantal savura plăcerea de a-l vedea roşind.

— Avem un colocviu la Londra, zise ea. Am aflat ieri seară. Vezi bine, nu am avut prilejul şi nici chef să-ţi vorbesc despre asta.

Era sigură că el nu putea s-o creadă, şi se bucura că minciuna ei era atât de evidentă, de neruşinată, de sfruntată, atât de agresivă.

— Am chemat un taxi. Cobor, o să apară dintr-o clipă în alta.

Îi surâse cum îi surâzi cuiva în semn de rămas-bun sau de adio. În ultimul moment, ca şi cum n-ar fi vrut, cu un gest care parcă-i scăpase, îi atinse cu mâna dreaptă obrazul; fu un gest rapid, preţ de o secundă sau două, apoi îi întoarse spatele şi ieşi.

39

Jean-Marc îi simte mâna pe obraz, mai exact trei degete ce-i lasă o senzaţie de răceală, ca atingerea unei broaşte. Mângâierile ei erau întotdeauna încete, domoale, parcă voiau să

prelungească timpul. Acum, cele trei degete ce-i ating în fugă obrazul nu sunt o mângâiere, ci o aducere-aminte. La fel cum o persoană înghiţită de furtună, luată de un val mai are un singur gest rapid ca să spună: „Am fost, totuşi, aici! Am trecut pe aici! Să nu mă uiţi, orice va fi să se întâmple!”

Jean-Marc se îmbracă maşinal şi se gândeşte la ce şi-au spus despre Londra. „Pentru ce Londra?” întrebase el, iar Chantal i-a răspuns: „Ştii bine pentru ce Londra.” Era o aluzie clară la plecarea anunţată în ultima scrisoare. Acest „ştii bine” voia să spună: cunoşti scrisoarea. Dar această scrisoare, pe care abia o luase de la cutie, putea fi cunoscută doar de autorul ei şi de ea. Cu alte cuvinte, Chantal i-a smuls masca bietului Cyrano şi a ţinut să-i spună: chiar tu m-ai invitat la Londra, uite, îţi dau ascultare.

Dar dacă a ghicit (Dumnezeule, cum a putut ghici?) că el era autorul scrisorilor, de ce o ia aşa în tragic? De ce este atât de crudă? Dacă a ghicit totul, de ce n-a ghicit şi motivele acestei mistificări? Îl suspectează de ceva? Dincolo de toate aceste întrebări, Jean-Marc are o singură certitudine: nu înţelege ce-i în mintea ei. Nici ea, de altfel, n-a înţeles nimic. Gândurile lor au pornit în direcţii opuse şi senzaţia lui Jean-Marc este că nu se vor mai întâlni niciodată.

Jean-Marc suferă, dar nu doreşte să-şi aline durerea, din contră, vrea să răsucească cuţitul în rană şi s-o expună în văzul tuturor, ca pe o nedreptate. Nu are răbdare să aştepte întoarcerea lui Chantal ca să-i explice neînţelegerea. În sinea lui, ştie că asta ar fi singura decizie raţională, însă durerea nu ascultă de raţiune, ea îşi are propria raţiune, care nu este raţională. Iar raţiunea lui iraţională vrea ca, la întoarcere, Chantal să găsească apartamentul gol, fără el, ca să rămână, cum a declarat, singură şi fără iscoade. Jean-Marc pune în buzunar câteva bancnote, toţi banii pe care îi are, apoi ezită o clipă dacă să ia sau nu cheile. Până la urmă, le lasă pe măsuţa de la intrare. Văzându-le, Chantal va înţelege că a plecat definitiv. Câteva haine şi cămăşi în dulap, câteva cărţi în bibliotecă – e tot ce va mai rămâne aici ca amintire a trecerii lui.

Iese fără să ştie ce va face. Important e să plece din casa care nu mai este al lui. S-o părăsească înainte de a hotărî unde pleacă. Doar când va fi în stradă se va gândi la un plan.

Dar o dată ajuns în faţa imobilului, Jean-Marc are senzaţia

stranie că este în afara realităţii. Trebuie să se oprească în mijlocul trotuarului ca să poată gândi. Unde să plece? În minte îi vin idei contradictorii: să plece la ţară, în Périgord, unde trăieşte o parte din familia lui şi unde e primit întotdeauna cu plăcere; să găsească un hotel ordinar, ieftin, în Paris. În timp ce se gândeşte, un taxi opreşte la stop. Jean-Marc îi face semn.

40

În stradă, evident, n-o aştepta niciun taxi şi Chantal nu avea nicio idee unde să meargă. Hotărârea ei a fost absolut spontană, provocată de tulburarea pe care nu şi-o putea stăpâni. În clipa asta, îşi doreşte un singur lucru: să nu-l mai vadă, cel puţin o zi şi o noapte. S-a gândit să ia o cameră de hotel chiar aici, la Paris, dar imediat ideea i s-a părut prostească: şi ce să facă toată ziua? Să umble pe străzi şi să le respire duhoarea? Să se închidă în cameră? Şi ce să facă, în cameră? apoi se gândeşte să ia maşina şi să meargă la ţară, la întâmplare, să găsească un loc liniştit unde să rămână o zi sau două. Dar unde?

Fără să ştie bine cum, Chantal se pomeni lângă o staţie de autobuz. Îi veni poftă să urce în primul autobuz şi să se lase dusă până la capătul liniei. Un autobuz opri şi Chantal citi uimită inscripţia care, printre staţiile de pe traseu, menţiona şi Gara de Nord. De acolo pleacă trenurile spre Londra.

Chantal are senzaţia că totul e o conspiraţie de coincidenţe şi vrea să se convingă că o zână bună i-a venit în ajutor. Când i-a spus lui Jean-Marc că pleacă la Londra, a făcut-o doar cu un gând: să-i dea de înţeles că-l demascase. Acum, îi vine o idee: poate că el a luat în serios povestea cu Londra; poate că o va căuta la gară. Urmează altă idee, mai discretă, abia auzită, ca un ciripit de vrăbiuţă: dacă Jean-Marc va fi la gară, această neînţelegere bizară va lua sfârşit. Gândul acesta vine ca o mângâiere, dar una prea scurtă pentru că, imediat, Chantal se revoltă din nou contra lui şi refuză orice înduioşare.

Totuşi, unde să meargă, ce să facă? În fond, ce-ar fi să plece cu adevărat la Londra? Să lase minciuna să devină realitate! Îşi aminteşte că încă mai păstrează, în agendă, adresa lui Britannicus. Britannicus: ce vârstă ar putea să aibă acum? Chantal ştie că şansele de a-l întâlni sunt nule. Ei şi? Cu-atât mai bine! Va merge la Londra, se va plimba, va lua o cameră la un

hotel, iar mâine va fi înapoi la Paris.

Apoi, ideea îi displace: plecând de acasă, credea că îşi va regăsi independenţa; în realitate, se lasă manipulată de o forţă necunoscută şi necontrolată. Hotărârea asta de a pleca la Londra, inspirată de nişte întâmplări absurde, este o nebunie. De ce ar crede că-i sunt favorabile, aceste coincidente? De ce ar crede într-o zână bună? Poate că zâna e malefică şi unelteşte ca s-o piardă! Chantal îşi spune: când autobuzul va opri în staţia pentru Gara de Nord, nu se va clinti din locul ei; o să-şi continue drumul.

În staţie însă, îşi dă seama, surprinsă, că totuşi coboară. Şi, ca sorbită de un vârtej, se îndreaptă spre clădirea gării.

În holul imens, vede scara de marmură ce urcă spre sala de aşteptare pentru pasagerii cu destinaţia Londra. Vrea să privească mersul trenurilor, dar, până s-o facă, îşi aude numele, într-un cor de râsete. Se opreşte şi îşi vede colegii adunaţi lângă scară. Când înţeleg că Chantal i-a reperat, râsul lor devine şi mai zgomotos. Sunt ca nişte liceeni fericiţi că le-a reuşit o glumă bună, o lovitură de teatru perfectă.

— Acum ştim ce trebuie să facem ca să vii cu noi! Dacă ai fi ştiut că suntem aici, ai fi născocit, ca întotdeauna, o scuză! Individualistă incurabilă ce eşti!

Şi izbucnesc iarăşi în râs.

Chantal ştia că Leroy programase un colocviu la Londra, dar abia peste trei săptămâni. Cum se face că erau aici, astăzi? Din nou, are sentimentul straniu că nimic din ceea ce se petrece nu e adevărat, nu poate fi adevărat. Iar această uimire este urmată imediat de alta: indiferent ce-ar vrea ea să creadă, se simte sincer fericită regăsindu-şi colegii, le este recunoscătoare pentru această surpriză.

Urcând scara, o colegă tânără o ia de braţ şi Chantal îşi spune că Jean-Marc nu făcea decât s-o ţină departe de viaţa ce i s-ar fi potrivit. Parcă-l aude: „Ai preferat un loc în centru.” Şi: „Te-ai închis într-o redută de conformism.” Acum, Chantal îi răspunde: „Da. Şi n-o să mă opreşti tu să rămân în ea!”

Prin mulţimea de călători, tânăra colegă o conduce, la braţ, spre punctul de control aflat în faţa altei scări ce duce la peron. Cuprinsă de un soi de beţie, Chantal îşi continuă cearta mută cu Jean-Marc şi îi aruncă: „Care judecător a hotărât, mă rog, că nonconformismul e bun, iar conformismul e rău? Să te

conformezi nu înseamnă să te apropii de semeni? Conformismul nu e oare marele loc de întâlnire spre care se îndreaptă toţi, şi unde viaţa e mai bogată, mai intensă?”

De sus, de pe scară, vede trenul pentru Londra, modern şi elegant. Îşi mai spune: „Nu ştiu dacă a te naşte pe lume este o şansă ori o neşansă; dar şi într-un caz, şi în altul, cel mai bun mod de a-ţi trăi viaţa e să te laşi purtat, ca mine în acest moment, de o mulţime veselă şi gălăgioasă ce merge înainte.”

41

Urcând în taxi, Jean-Marc a spus: „La Gara de Nord!” Acela a fost momentul adevărului: a înţeles că poate să părăsească apartamentul, poate să arunce cheile în Sena, poate să doarmă în stradă, dar nu are forţa să plece de lângă ea. Aşa că merge s-o caute la gară: e un gest disperat, dar trenul de Londra e singurul indiciu, singurul pe care i l-a lăsat şi nu-şi poate permite să-l ignore, oricât de infimă ar fi probabilitatea să aibă succes.

Când ajunse la gară, trenul era tras la peron. Urcă val-vârtej scara şi cumpără un bilet; cei mai mulţi pasageri erau deja în tren; fu ultimul care coborî pe peronul supravegheat cu stricteţe; de-a lungul trenului patrulau poliţişti cu câini-lupi dresaţi să descopere explozibili; Jean-Marc urcă în vagonul lui, plin de japonezi cu aparate foto atârnate de gât; îşi găsi locul şi se aşeză.

În acel moment, absurditatea comportamentului său îi sare în ochi. Se află într-un tren în care e puţin probabil să fie cea pe care o caută. Peste trei ore va fi la Londra fără să ştie ce caută acolo; abia dacă are cu ce să-şi cumpere bilet de întoarcere. Derutat, se ridică şi coborî pe peron cu vaga dorinţă de a se întoarce acasă. Dar cum să intre fără chei? Le lăsase pe măsuţa de la intrare. Redevenind lucid, ştie acum că gestul lui era doar un teatru prost şi sentimental jucat pentru el însuşi: portăreasa are un rând de chei şi, fireşte, i le va da. Nehotărât, privi spre capătul peronului şi văzu că toate ieşirile erau închise. Opri un poliţist şi-l întrebă cum poate ieşi; nu mai era posibil, îi explică acesta; din raţiuni de securitate, cine a intrat în tren nu mai poate ieşi; toţi pasagerii rămân în tren, zălog viu că nu au plasat o bombă la bord; există terorişti islamişti, există terorişti irlandezi; şi toţi visează un masacru în tunelul submarin.

Urcă iar în tren, o femeie controlor îi surâse, tot personalul surâse, iar el se gândi: cu aceste surâsuri repetate şi amplificate este lansată în tunelul morţii racheta în care inamicii plictisului, turişti americani, germani, spanioli, coreeni, sunt dispuşi să-şi rişte viaţa pentru marea lor cauză. Jean-Marc se aşează, apoi, când trenul se puse în mişcare, îşi părăsi locul şi porni în căutarea lui Chantal.

Intră într-un vagon de clasa întâi. De o parte a culoarului de trecere erau fotolii de un loc, de cealaltă parte, fotolii de două locuri; în mijlocul vagonului, fotoliile erau dispuse faţă-n faţă, iar pasagerii discutau cu însufleţire. Chantal era printre ei. O vedea din spate: îi recunoscu, după cocul de modă veche, forma graţioasă şi aproape bizară a capului. Aşezată lângă fereastră, participa la discuţia aprinsă cu vecinii care, neîndoielnic, erau colegii ei de agenţie. Aşadar nu minţise. Oricât de incredibil părea, nu minţise, era evident.

Jean-Marc rămânea nemişcat; auzea mai multe râsete printre care şi râsul lui Chantal. Era veselă. Da, era veselă, iar asta îl mâhnea. Îi privea gesturile, de o vioiciune pe care nu i-o cunoscuse. Nu-i auzea vorbele, dar îi vedea mâna care tăia energic aerul: o mână pe care-i fu imposibil s-o recunoască; era mâna unei străine; Jean-Marc nu avea sentimentul că Chantal îl trăda, nu, era altceva: i se părea că încetase să mai existe pentru el, că plecase într-o altă lume, într-o altă viaţă, în care, dacă ar întâlni-o, nu ar mai recunoaşte-o.

42

Pe un ton bătăios, Chantal întreabă:

— Dar cum a putut un troţkist să devină credincios? Unde e logica?

— Dragă prietenă, cunoşti faimoasa formulă a lui Marx: să schimbăm lumea…

— Da, sigur.

Chantal e aşezată lângă fereastră; în faţa ei stă cea mai vârstnică dintre colegele de agenţie, doamna distinsă cu degetele pline de inele, iar lângă ea Leroy, care continuă:

— Ei bine, secolul nostru ne-a făcut să înţelegem un lucru capital: omul nu e capabil să schimbe lumea şi nu o va schimba niciodată. Este concluzia fundamentală a experienţei mele de

revoluţionar. Concluzie pe care, de altfel, au acceptat-o cu toţii, tacit. Dar mai există o concluzie, care merge şi mai departe. Este o concluzie teologică şi ea proclamă: omul nu are dreptul să schimbe ceea ce a creat Dumnezeu. Această interdicţie trebuie respectată până la capăt.

Chantal îl priveşte cu delectare: Leroy nu vorbeşte ca un moralist, ci ca un provocator. Asta îi place la el: tonul tăios al unui om care transformă tot ce face în provocare, în buna tradiţie a revoluţionarilor sau avangardiştilor; nu uită niciodată să-l „epateze pe burjui", chiar dacă debitează truisme. De altfel, adevărurile cele mai provocatoare („la zid cu burjuii!") nu devin oare cele mai convenţionale atunci când ajung la putere? Convenţia poate, oricând, să devină provocare, şi provocarea convenţie. Contează voinţa de a merge până la capăt în orice atitudine. Chantal şi-l imaginează pe Leroy la întrunirile furtunoase din timpul revoltei studenţeşti din mai 1968, rostind, în felul lui inteligent, logic şi sec, formule ce spulberau orice rezistenţă a bunului-simţ: burghezia nu are dreptul să trăiască; arta pe care clasa muncitoare n-o înţelege trebuie să dispară; ştiinţa care serveşte interesele burgheziei este nulă; cei care o predau în universităţi trebuie goniţi; nu există libertate pentru duşmanii libertăţii. Cu cât fraza pe care o profera era mai absurdă, cu atât era mai mândru, căci numai o minte sclipitoare este capabilă să insufle un sens ideilor absurde.

Chantal răspunde:

— De acord, şi eu cred că orice schimbare e nefastă. Atunci, ar fi de datoria noastră să apărăm lumea împotriva schimbărilor. Din păcate, lumea nu poate opri cursa dementă a schimbărilor…

— …în care omul nu e totuşi decât un simplu instrument, o întrerupe Leroy. Inventarea unei locomotive conţine în germene proiectul unui avion care, ineluctabil, duce la o rachetă cosmică. Această logică rezidă în lucrurile înseşi, altfel spus, face parte din proiectul divin. Poţi schimba total omenirea cu alta nouă, evoluţia care duce de la bicicletă la rachetă rămâne aceeaşi. Omul nu este autorul acestei evoluţii, ci doar un executant. Şi încă unul jalnic, pentru că nu cunoaşte sensul lucrării pe care o execută. Sensul ei nu ne aparţine, sensul îi aparţine doar lui Dumnezeu, iar noi suntem aici doar ca să-i dăm ascultare, pentru ca El să poată face ce vrea.

Chantal închide ochii: duiosul cuvânt „promiscuitate" îi vine în

minte, i-o umple; rosteşte abia auzit, pentru sine: „promiscuitate a ideilor”. Cum pot nişte atitudini atât de contradictorii să se succeadă în aceeaşi minte, ca două amante în acelaşi pat? Înainte, această promiscuitate aproape o indigna, acum însă o încântă, pentru că ştie un lucru: contradicţia dintre ce spunea Leroy odinioară şi ceea ce proclamă acum nu are nicio importanţă. Pentru că nicio idee nu preţuieşte mai mult decât alta. Pentru că toate afirmaţiile şi luările de poziţie au aceeaşi valoare, se pot lipi una de alta, se pot încăleca, încrucişa, se pot mângâia, pipăi, giugiuli, pot copula.

O voce slabă şi uşor tremurată se aude în faţa lui Chantal:

— Dar atunci, de ce mai suntem pe lume? Pentru ce trăim?

E vocea doamnei distinse de lângă Leroy (pe care-l adoră). Chantal îşi imaginează că Leroy e acum cu două femei între care va trebui să aleagă: o doamnă romantică şi una cinică; aude vocea slabă şi rugătoare ce nu vrea să renunţe la convingerile ei nobile, dar care (în imaginaţia lui Chantal) le apără cu dorinţa secretă de a le vedea călcate în picioare de diabolicul ei erou care, acum, se întoarce spre ea:

— Pentru ce trăim? Pentru a-i furniza lui Dumnezeu carne umană. Biblia, scumpă doamnă, nu ne cere să căutăm sensul vieţii. Ne cere să procreăm. Iubiţi-vă şi procreaţi. Aş vrea să înţelegeţi bine: sensul acestui „iubiţi-vă” este determinat de „procreaţi”. „Iubiţi-vă” nu înseamnă deloc iubirea caritabilă, milostivă, spirituală sau pasională, înseamnă, pur şi simplu: „Faceţi dragoste!”, „Copulaţii”… (îşi îndulceşte glasul şi se apleacă spre ea:)… „Regulaţi-vă!” (Doamna îi priveşte în ochi, supusă, ca un discipol devotat.) Este singurul sens al vieţii umane. Restul sunt fleacuri.

Judecata lui Leroy e tăioasă ca un brici, şi Chantal este de acord: iubirea ca exaltare a doi indivizi, iubirea ca fidelitate, ca ataşament pasionat pentru o singură persoană, aşa ceva nu există. Iar dacă există, e doar ca autoflagelare, ca orbire voluntară, ca fugă într-o mănăstire. Iubirea, chiar dacă există, nu trebuie să existe, îşi spune ea, iar acest gând n-o întristează, din contră, simte o fericire ce i se răspândeşte în trup. Se gândeşte la metafora trandafirului ce trece din bărbat în bărbat şi îşi spune că a trăit într-o temniţă a iubirii, dar că acum e pregătită să accepte mitul trandafirului, să fie una cu parfumul lui îmbătător. Aici, îşi aminteşte de Jean-Marc. O fi rămas acasă?

O fi plecat? Se întreabă fără nicio emoţie: la fel cum te întrebi dacă plouă la Roma sau dacă la New York e soare.

Amintirea lui Jean-Marc, oricât i-ar fi de indiferentă, o face totuşi să întoarcă capul. În fundul vagonului, vede un bărbat care se întoarce cu spatele şi trece în vagonul vecin. Are senzaţia că-l recunoaşte pe Jean-Marc care încearcă să se ascundă de privirea ei. O fi el, cu adevărat? În loc să caute răspuns, priveşte pe fereastră: peisajul e din ce în ce mai urât, câmpia tot mai cenuşie, duruită de tot mai multe construcţii din beton, de stâlpi metalici şi cabluri electrice. Un difuzor anunţă că în secundele următoare trenul va coborî sub fundul mării. Într-adevăr, Chantal vede o gaură rotundă şi neagră în care trenul se va strecura ca un şarpe.

43

— Coborâm, spuse doamna distinsă, iar vocea ei trădă o excitaţie temătoare.

— În infern, adăugă Chantal, bănuind că Leroy ar fi vrut-o şi mai naivă, şi mai uimită, şi mai temătoare. Se simţea, acum, asistenta lui diabolică. O amuza ideea să i-o vâre în pat pe doamna distinsă şi pudică, un pat pe care nu şi-l imagina într-un hotel luxos din Londra, ci pe un eşafod, printre flăcări, gemete, diavoli şi fum.

Pe geam nu mai era nimic de văzut, trenul era în tunel, iar ea avea senzaţia că lasă totul în urmă, pe cumnată, pe Jean-Marc, orice supraveghere, orice spionare, că-şi lasă în urmă viaţa, viaţa ce se ţinea scai de ea, care o apăsa; în minte îi veniră cuvintele: „dispărut fără urmă”, şi fu surprinsă că această călătorie spre neant nu era tristă, ci, sub egida trandafirului mitologic, plăcută şi veselă.

— Coborâm din ce în ce mai adânc, spuse doamna, anxioasă.

— Acolo unde este adevărul, spuse Chantal.

— Acolo, adăugă Leroy, unde se află răspunsul la întrebarea dumneavoastră: pentru ce trăim? Ce este esenţial în viaţă? (O privi fix pe doamnă:) Esenţialul, în viaţă, este să perpetuăm viaţa: e naşterea şi ceea ce o precede, coitul, şi ceea ce precede coitul, seducţia, adică săruturile, pletele fluturând în vânt, chiloţii, sutienele bine croite, apoi tot ce ne face apţi pentru coit, adică haleala – nu gastronomia, un lux pe care nu-l mai

preţuieşte nimeni, ci haleala pe care-o cumpără toţi –, şi, legat de ea, defecaţia, pentru că ştiţi, scumpă doamnă, frumoasă, adorată doamnă, ce loc ocupă în profesiunea noastră elogiul hârtiei igienice şi al scutecelor de unică folosinţă. Hârtie igienică, pamperşi, detergenţi, crăpelniţă: iată cercul sacru al omului, pe care noi avem misiunea să-l descoperim, să-l înţelegem şi să-l definim, şi chiar mai mult, să-l înfrumuseţăm, să-l prefacem în cântec. Graţie autorităţii noastre, hârtia igienică este aproape exclusiv de culoare roz, fapt foarte semnificativ şi la care, scumpă şi anxioasă doamnă, vă recomand să meditaţi.

— Dar atunci totul e o mizerie, o mizerie, spuse doamna cu un glas ce tremura ca scâncetul unei femei violate, da, mizerie cosmetizată! Suntem cosmeticienii mizeriei!

— Exact, spuse Leroy şi în acest „exact” Chantal ghici plăcerea sadică pe care i-o provoca jelania distinsei doamne.

— Şi atunci, unde e măreţia vieţii? Dacă suntem reduşi la coit, la crăpelniţă, la hârtia igienică, atunci dne suntem? Şi dacă asta e tot ce ne stă în puteri, ce mândrie mai putem găsi în faptul că am fi, cum ni se spune, fiinţe libere?

Chantal o privea pe doamnă şi se gândea că era victima ideală pentru o orgie. Îşi imagină că o dezbrăcau, că îi legau trupul uzat şi distins şi o sileau să repete adevărurile ei naive cu voce tare şi plângăcioasă în timp ce toţi se exhibau şi copulau în faţa ei…

Leroy întrerupse fanteziile lui Chantal:

— Libertatea? Trăindu-vă mizeria, puteţi alege între a fi fericită sau nefericită. În asta constă libertatea dumneavoastră. Sunteţi liberă să vă topiţi individualitatea în cazanul mulţimii cu un sentiment de înfrângere, sau dimpotrivă, cu euforie. Noi, scumpă doamnă, am ales euforia.

Chantal simţi cum pe faţă îi înflorea un surâs. Reţinu fraza lui Leroy: singura noastră libertate e să alegem între mâhnire şi plăcere. Condiţia noastră fiind micimea în toate, nu trebuie s-o purtăm ca pe o tară, ci să ştim să ne bucurăm de ea. Chantal privea chipul impasibil al lui Leroy, inteligenţa seducătoare şi perversă pe care o iradia. Îl privea cu simpatie, dar fără dorinţă, şi (măturând cu un gest al mâinii reveria dinainte) se gândi că în Leroy se operase, de mult, un soi de transsubstanţiere: toată energia lui masculină trecuse în forţa acelei logici tăioase, în autoritatea cu care-şi conducea echipa. Pe urmă se gândi ce va

face la coborârea din tren: în timp ce Leroy va continua s-o terorizeze verbal pe doamna care-l adoră, ea se va strecura discret într-o cabină telefonică, apoi va încerca să scape de grup.

44

Japonezii, americanii, spaniolii, ruşii, toţi cu aparate de fotografiat atârnate de gât, coboară din tren, iar Jean-Marc se sileşte să n-o piardă din ochi pe Chantal. Marele val uman se subţiază brusc dispărând sub peron pe o scară rulantă. În josul scării, în hol, apar în goană câţiva bărbaţi cu camere de luat vederi, urmaţi de o mulţime de curioşi care-i blochează drumul. Pasagerii din tren sunt nevoiţi să se oprească. Se aud aplauze şi strigăte în timp ce un şir de copii coboară pe o scară laterală. Toţi poartă pe cap căşti de diferite culori, pare o echipă de sportivi, mici motociclişti sau schiori. Pe ei îi filmează cameramanii. Jean-Marc se ridică pe vârfuri încercând s-o zărească, peste capetele lor, pe Chantal. Până la urmă, o vede. E dincolo de coloana copiilor, într-o cabină telefonică. Are telefonul la ureche, vorbeşte. Jean-Marc încearcă să-şi facă drum către ea. Împinge un cameraman care, furios, îi dă o lovitură de picior. Jean-Marc îl loveşte cu cotul şi insul e cât pe ce să-şi scape aparatul. Un poliţist se apropie şi îl somează pe Jean-Marc să aştepte sfârşitul filmării. Chantal iese din cabină şi atunci, preţ de două secunde, privirile lor se întâlnesc. Jean-Marc se repede iar prin mulţime. Poliţistul îi răsuceşte braţul, atât de dureros, că Jean-Marc se îndoaie din şale şi o pierde din ochi pe Chantal.

Abia după ce ultimul copil a trecut, poliţistul slăbeşte strânsoarea şi îi dă drumul. Jean-Marc priveşte spre cabina telefonică, dar cabina e goală. Lângă el s-a oprit un grup de francezi; îi recunoaşte pe colegii lui Chantal.

— Unde e Chantal? o întreabă el pe o tânără.

Ea îi răspunde pe un ton de reproş:

— Dumneavoastră ar trebui să ştiţi! Era atât de veselă! Dar când am coborât din tren, a dispărut.

Altă colegă, mai trupeşă, îl ceartă şi ea:

— Aţi fost în tren, v-am văzut, i-aţi făcut semne. Aţi stricat totul.

Îi întrerupe vocea lui Leroy:

— Gata, plecăm!

Tânăra întreabă:

— Şi Chantal?

— Ştie adresa hotelului.

— Domnul o caută şi el, spune doamna distinsă cu degetele pline de inele.

Jean-Marc ştie că Leroy îl cunoaşte din vedere, după cum şi el îl cunoaşte pe Leroy. Îi spune:

— Bună ziua.

— Bună ziua, răspunde Leroy cu un surâs. Am văzut cum v-aţi luptat. Unul împotriva tuturor.

În vocea lui Leroy, Jean-Marc crede că simte o anume simpatie. În disperarea lui, i se pare o mână întinsă pe care vrea s-o apuce; e ca o scânteie care, într-o secundă, îi dă o speranţă; speranţa că doi oameni, fără să se cunoască, doar dintr-o simpatie subită, pot fi dispuşi să se ajute. E ca şi cum un vis frumos, de demult, ar coborî peste el.

Încrezător, îi spune:

— Îmi puteţi spune numele hotelului? As vrea să telefonez, să aflu dacă Chantal e acolo.

Leroy tace, apoi îl întreabă:

— Nu vi l-a spus ea?

— Nu.

— Atunci, spune el cu amabilitate, aproape cu regret, îmi pare rău, dar nu pot să vi-l dau.

Scânteia cade, stinsă, şi Jean-Marc simte iar durerea din umăr, de la strânsoarea poliţistului. Rămas singur, iese din gară. Neştiind încotro să se ducă, porneşte la întâmplare pe străzi.

Mergând, îşi scoate banii din buzunar, îi numără încă o dată. Îi ajung pentru biletul de întoarcere, atât. Dacă se hotărăşte, ar putea pleca imediat. Diseară va fi la Paris. Evident, ar fi soluţia cea mai înţeleaptă. Ce să facă aici? Nu are nimic de făcut. Şi totuşi nu poate să plece. Nu se va hotărî niciodată să plece. Cât timp Chantal e aici, nu poate părăsi Londra.

Banii însă trebuie să-i păstreze pentru bilet, aşa că nu-şi poate plăti hotelul, nu-şi poate cumpăra de mâncare, nici măcar un sandviş. Unde o să doarmă? Subit, înţelege că în sfârşit se confirmă ceea ce i-a spus de atâtea ori lui Chantal: prin natura lui cea mai profundă, e un ratat, unul care a trăit în confort, ce-i

drept, dar numai din întâmplare şi provizoriu. Iată-l deodată aşa cum e cu adevărat, azvârlit în lumea căreia îi aparţine: printre amărâţii fără un acoperiş sub care să-şi poată adăposti declasarea.

Îşi aminteşte discuţiile cu Chantal şi simte dorinţa copilărească s-o aibă în faţa lui, doar ca să-i spună: acum vezi că aveam dreptate, că nu jucam teatru, că de fapt asta sunt, un ratat, un cerşetor, un boschetar.

45

Se lăsase noaptea şi se făcuse frig. Jean-Marc intră pe o stradă mărginită, pe o parte, de case, pe cealaltă de un parc cu gard de fier vopsit în negru. Acolo, pe trotuarul dinspre parc, era o bancă de lemn; se aşează pe ea. Se simţi obosit şi îi veni să-şi urce picioarele pe bancă, să se întindă puţin. Se gândi: aşa începe, negreşit. Într-o zi, îţi urci picioarele pe o bancă, apoi se înnoptează şi adormi. Astfel, într-o zi, îţi faci un culcuş printre boschetari şi devii unul dintre ei.

De aceea, adunându-şi puterile, îşi înfrânse oboseala şi rămase aşezat foarte drept, ca un elev model în banca lui. În spate erau arbori; în faţa lui, peste drum, case; toate la fel, albe, cu două etaje, cu două coloane la intrare şi patru ferestre la fiecare etaj. Jean-Marc se uita atent la fiecare trecător de pe strada aproape pustie, decis să rămână aici până avea s-o vadă pe Chantal. Să aştepte: era singurul lucru pe care putea să-l facă pentru ea, pentru ei amândoi.

Brusc, la vreo treizeci de metri în dreapta, toate ferestrele unei case se luminează, iar cineva, în interior, trage nişte perdele roşii. Pesemne o petrecere mondenă, îşi spune el. Se miră însă că nu văzuse pe nimeni intrând; sunt toţi acolo mai demult şi au aprins luminile abia acum? Sau poate, fără să-şi dea seama, a aţipit şi nu i-a văzut sosind? Dumnezeule, dar dacă, dormind, nu a văzut-o nici pe Chantal? Imediat, ideea unei orgii dubioase îl îngheaţă; aude fraza: „Ştii bine pentru ce Londra”; iar acest „ştii bine” îi apare brusc într-o cu totul altă lumină: Londra e oraşul englezului, al britanicului, al lui Britannicus; lui i-a telefonat Chantal din gară şi pentru el a dispărut de lângă Leroy, de lângă colegii ei, de lângă ei toţi.

Îl cuprinde o gelozie enormă şi dureroasă, nu gelozia

abstractă, mentală pe care o simţise în faţa şifonierului deschis, când îşi punea întrebarea pur teoretică dacă Chantal ar putea să-l trădeze, ci gelozia cunoscută în tinereţe, gelozia insuportabilă care sfâşie carnea, care o torturează. Şi-o imaginează pe Chantal oferindu-se unor străini, supusă, devotată, şi nu mai poate suporta. Se ridică şi fuge spre casă. Uşa albă e luminată de un bec. Apasă clanţa, uşa se deschide, intră, vede o scară acoperită cu un covor roşu, de sus aude zgomot de voci, urcă şi ajunge la primul etaj unde, pe toată lăţimea palierului, vede o garderobă improvizată – o bară metalică de care atârnă paltoane, dar şi (simte o nouă împunsătură în inimă) rochii şi câteva cămăşi bărbăteşti. Furibund, trece de ele şi ajunge la o uşă mare cu două canaturi, albă şi ea, când o mână grea se lasă brutal pe umărul dureros. Se întoarce şi simte în obraz răsuflarea unui bărbat solid, în tricou, cu braţele tatuate, care-i spune ceva în engleză.

Încearcă să scape de strânsoarea tot mai dureroasă; împins spre scară, vrea să opună rezistenţă, se dezechilibrează, şi doar în ultima clipă izbuteşte să se agate de balustradă, învins, coboară scara încet. Tatuatul îl urmează, iar când Jean-Marc, indecis, se opreşte în faţa uşii, individul îi strigă ceva în engleză şi, cu un gest imperativ, îi face semn să iasă.

46

Imaginea orgiei o bântuia pe Chantal mai demult, în visele ei confuze, în fantasmele şi chiar în discuţiile cu Jean-Marc, care într-o zi (o, atât de îndepărtată) îi spusese: mi-ar plăcea să merg cu tine la o orgie, cu o condiţie însă: în clipa orgasmului, participanţii să se prefacă în animale, care în oaie, care în capră, care în vacă, astfel încât orgia lui Dionysos să devină o pastorală în care să rămânem singuri printre animale, ca un păstor şi o păstoriţă. (Această fantezie idilică o amuza: bieţii desfrânaţi se grăbesc spre casa viciului fără să ştie că o vor părăsi transformaţi în vite.)

Este înconjurată de oameni goi şi e momentul când ar prefera oile fiinţelor umane. Nu mai vrea să vadă pe nimeni. Închide ochii: în spatele pleoapelor, continuă totuşi să-i vadă, cu mădularele care se înalţă, care descresc, care ba sunt mari, ba sunt mici. I se pare un câmp cu râme care se ridică, se îndoaie,

se răsucesc, recad. Apoi nu mai vede râme, ci şerpi; i se face silă şi totuşi continuă să fie excitată. Nu simte însă dorinţa să facă iar dragoste, din contră, cu cât e mai excitată, cu-atât e mai scârbită de excitarea care o face să înţeleagă că nu-şi aparţine, că trupul ei aparţine acestui câmp mocirlos, acestui câmp cu viermi şi cu şerpi.

Deschide ochii: o femeie vine spre ea din încăperea vecină, se opreşte în pragul uşii larg deschise şi, vrând parcă s-o smulgă din acea nerozie masculină, din acel regn de râme, o măsoară pe Chantal cu o privire languroasă. Femeia este înaltă, are un trup superb, un chip frumos încadrat de păr blond. Chantal e pe punctul de a răspunde invitaţiei mute, însă exact atunci blonda îşi ţuguie buzele, iar pe ele apare saliva; Chantal vede gura mărită parcă de o lupă puternică: saliva este albă şi plină de bule mici de aer; blonda o scoate afară, apoi o trage înapoi, vrând parcă s-o aţâţe pe Chantal, vrând parcă să-i tăgăduiască sărutări duioase şi umede în care cele două femei s-ar topi una în alta.

Chantal priveşte saliva care formează picături, tremură, alunecă pe buze, iar sila i se transformă în greaţă. Se întoarce vrând să plece discret, dar blonda, pe la spate, îi apucă mâna. Chantal se smulge şi face câţiva paşi ca să scape. Simţind iarăşi mâna blondei pe trup, începe să alerge. În spate aude răsuflarea femeii care o hărţuieşte şi care, cu siguranţă, a luat fuga ei drept un joc erotic. Chantal e prinsă în capcană: cu cât încearcă să scape, cu atât o excită pe blondă, care atrage noi urmăritori, şi toţi o hăituiesc ca pe o pradă.

Chantal o ia pe un coridor şi aude paşi în spatele ei. Trupurile care o vânează îi inspiră un dezgust care, curând, se transformă în groază: fuge de parcă ar trebui să-şi salveze viaţa. Coridorul e lung şi se termină cu o uşă deschisă pe care pătrunde într-o săliţă pardosită cu gresie; într-un colţ, vede o uşă; o deschide, apoi o trage după ea.

În întuneric, se sprijină de perete ca să-şi tragă sufletul; apoi, pe pipăite, găseşte un întrerupător şi aprinde lumina. Este o debara: un aspirator, mături, cârpe de spălat pe jos. Pe podea, pe un maldăr de cârpe, vede un câine făcut covrig. Vocile de afară nu se mai aud, iar Chantal îşi spune: a sosit momentul animalelor, sunt salvată. Cu glas tare, îl întreabă pe câine:

— Tu care eşti, dintre bărbaţii ăia?

Brusc, e tulburată de ceea ce a spus. Dumnezeule, se întreabă ea, de unde ideea asta, că la sfârşitul orgiei oamenii devin animale? Ciudat: chiar nu mai ştie de unde i-a venit ideea. Caută în memorie, dar nu găseşte nimic. Simte doar o senzaţie delicioasă care nu-i evocă nicio amintire concretă, o senzaţie enigmatică, inexplicabil de fericită, ca un salut venit de departe.

Brusc, violent, uşa se deschide. O negresă măruntă, în halat verde, intră şi îi aruncă o privire deloc surprinsă, rapidă şi dispreţuitoare. Chantal face un pas într-o parte ca să-i permită să-şi ia aspiratorul şi să plece cu el.

Fără să vrea, s-a apropiat de câinele care-şi arată colţii şi mârâie. Spaima o cuprinde din nou; iese din debara.

47

Ieşind pe coridor, Chantal avea un singur gând: să găsească garderoba unde, pe o bară metalică, erau atârnate hainele ei. Dar toate uşile pe care le încerca erau încuiate. În sfârşit, pe singura uşă deschisă, intră în salon; i se păru straniu de mare şi de gol: negresa în halat verde începuse deja să dea cu aspiratorul. Câţiva domni, singurii rămaşi dintre toţi invitaţii, discutau în picioare, cu voce scăzută; erau îmbrăcaţi şi nu-i dădeau nicio atenţie lui Chantal care, conştientă de nuditatea ei, acum inoportună, îi privea ruşinată. Un alt domn, de vreo şaptezeci de ard, în halat alb şi papuci, merse spre ei şi le vorbi.

Chantal se chinuia să afle pe unde ar putea ieşi, dar atmosfera metamorfozată şi neaşteptata dispariţie a musafirilor făceau ca poziţia camerelor să i se pară schimbată şi nu mai era capabilă să se orienteze. Văzu uşa larg deschisă a încăperii vecine, acolo unde blonda cu salivă pe buze îi făcuse avansuri; intră; încăperea era goală; se opri şi căută o uşă; nu exista niciuna.

Reveni în salon şi constată că, între timp, domnii plecaseră. De ce nu a fost mai atentă? Ar fi putut ieşi pe urmele lor! Singurul rămas era septuagenarul în halat. Privirile lor se întâlniră şi Chantal îl recunoscu; cu ardoarea unei încrederi subite, se îndreptă spre el:

— V-am telefonat, vă amintiţi? Mi-aţi spus să vin, dar când am venit nu v-am găsit!

— Ştiu, ştiu, scuzaţi-mă, nu mai particip la aceste jocuri de

copii, îi spuse el, amabil, dar fără să-i dea atenţie. Se îndreptă spre ferestre şi le deschise pe rând. Un curent puternic străbătu salonul.

— Sunt fericită să găsesc pe cineva cunoscut, spuse Chantal, agitată.

— Trebuie să aerisim, să scăpăm de duhoarea asta.

— Spuneţi-mi cum pot găsi garderoba. Toate lucrurile mele au rămas acolo.

— Aveţi răbdare, spuse el şi merse într-un colţ al salonului, unde era un scaun uitat; i-l aduse: Staţi jos. Mă ocup de dumneavoastră îndată ce termin.

Scaunul este în mijlocul salonului. Chantal se aşază, docilă. Septuagenarul merge la negresă şi dispare cu ea în cealaltă cameră. Acolo huruie, acum, aspiratorul; pe acest fundal zgomotos, Chantal aude vocea septuagenarului dând ordine, apoi nişte lovituri de ciocan. Un ciocan? se miră ea. Cine lucrează aici cu un ciocan? Nu a văzut pe nimeni. Trebuie să fi venit cineva. Dar pe unde-a intrat?

Curentul ridică perdelele roşii de la ferestre. Pe scaunul ei, Chantal e goală şi o pătrunde frigul. Aude noi lovituri de ciocan şi, îngrozită, înţelege: se bat în cuie uşile! Nu va ieşi de aici niciodată! Sentimentul unei mari primejdii pune stăpânire pe ea. Se ridică de pe scaun, face trei-patru paşi dar, neştiind unde să meargă, se opreşte. Vrea să strige după ajutor. Dar dne ar putea s-o ajute? În clipa aceea de spaimă extremă, în minte îi revine imaginea unui bărbat care se luptă cu mulţimea ca să ajungă la ea. Cineva îi răsuceşte braţul la spate. Chantal nu-i vede chipul, doar trupul îndoit. Doamne, ar vrea să şi-l amintească puţin mai precis, să-şi amintească trăsăturile lui, dar nu izbuteşte, ştie doar că e bărbatul care o iubeşte, şi e singurul lucru care contează acum pentru ea. L-a văzut aici, în oraş, nu poate fi departe. Va trebui să-l regăsească, şi asta cât mai repede. Dar cum? Uşile sunt bătute în cuie! Pe urmă vede o perdea roşie care se zbate la o fereastră. Ferestrele! Sunt deschise! Să meargă la fereastră! Să strige, s-o audă cineva din stradă! Va putea chiar să sară afară, dacă fereastra nu e prea sus! Încă o lovitură de ciocan. Şi încă una. Acum sau niciodată. Timpul trece şi îi reduce şansele. Trebuie să facă ceva, e ultima ocazie.

48

Jean-Marc reveni la banca abia vizibilă în întunericul dintre singurele două felinare, foarte depărtate unul de altul.

Vru să se aşeze şi auzi un urlet. Tresări; un individ care ocupase banca în lipsa lui îl înjură. Plecă fără să protesteze. Ei da, îşi spuse, ăsta e noul meu statut; va trebui să lupt chiar şi pentru un locşor în care să dorm.

Se opri într-un loc de unde vedea, peste drum, casa din care fusese gonit puţin mai devreme, uşa albă luminată de becul atârnat între două coloane. Se aşează pe trotuar, se sprijini cu spatele de gardul de fier ce înconjura parcul.

Apoi începu să cadă o ploaie măruntă. Îşi ridică gulerul hainei şi observă casa.

Deodată, una după alta, ferestrele se deschid. Perdelele roşii, trase în părţi, flutură în vânt şi Jean-Marc poate să vadă plafonul alb, luminat. Ce înseamnă asta? Petrecerea s-a terminat? Dar nimeni n-a ieşit din casă. În urmă cu câteva minute, Jean-Marc ardea în focul geloziei; acum, tot ce simte e teama, doar teama pentru Chantal. Ar face orice pentru ea, dar nu ştie ce trebuie să facă şi tocmai asta e cumplit: nu ştie cum s-o ajute, deşi e sigurul om care o poate ajuta, el, numai el, pentru că Chantal nu are pe altcineva, pe nimeni, nicăieri în lume.

Cu fata udă de lacrimi, se ridică, face câţiva paşi înspre casă şi o strigă pe nume.

49

Septuagenarul vine cu alt scaun în mână şi se opreşte în faţa lui Chantal:

— Unde vreţi să plecaţi?

Surprinsă, îl vede-n faţa ei: este un moment de tulburare extremă, şi din adâncul trupului ei urcă un val violent de căldură, îi umple pântecul, pieptul, îi acoperă faţa. Chantal e în flăcări. E goală-puşcă, e roşie ca focul, iar privirea aţintită pe trupul ei o face să-şi simtă fiecare părticică a goliciunii fierbinţi. Cu un gest maşinal, îşi acoperă sânul cu mâna, vrând parcă să-l ascundă. Înlăuntrul trupului, focul îi mistuie rapid curajul şi revolta. Dintr-odată, se simte obosită. Dintr-odată, se simte fără putere.

Bătrânul o ia de braţ, o duce la scaunul ei, apoi, exact în faţă, îl aşază şi pe al lui. Stau singuri, faţă-n faţă, unul lângă celălalt, în mijlocul salonului gol.

Curentul rece îi învăluie trupul gol, scăldat de sudoare; Chantal tremură şi, cu o voce subţire şi rugătoare, întreabă:

— Nu se poate ieşi de aici?

— De ce nu vrei să rămâi cu mine, Anne? o întreabă el pe un ton de reproş.

— Anne? Chantal îngheaţă de groază: De ce îmi spuneţi Anne?

— Nu e numele tău?

— Nu, eu nu sunt Anne!

— Dar este numele sub care te cunosc dintotdeauna!

Din încăperea vecină, se mai aud câteva lovituri de ciocan; bătrânul întoarce capul în direcţia lor, parcă ezită dacă să intervină sau nu. Chantal profită de acest moment încercând să înţeleagă ce se întâmplă: e goală, dar ei continuă s-o dezbrace! S-o dezbrace de eul ei! S-o dezbrace de destinul ei! I-au dat alt nume, apoi o vor abandona printre necunoscuţi cărora nu le va putea explica niciodată cine este ea.

Nu mai speră să iasă. Uşile sunt bătute în cuie. Trebuie să înceapă, modest, cu începutul. Începutul e numele ei. Mai întâi (este un minim indispensabil), vrea ca bărbatul din faţa ei s-o cheme pe nume, pe adevăratul ei nume. E primul lucru pe care i-l va cere. Imperativ. Dar abia îşi fixează acest obiectiv, că face o constatare: în mintea ei, propriul nume pare blocat; nu şi-l mai aminteşte.

Panica ei atinge paroxismul, dar ştie că viaţa îi este în joc şi că, dacă vrea să se apere, să lupte, trebuie să-şi regăsească sângele rece, neapărat; se concentrează şi încearcă să-şi amintească: are trei nume de botez, da, trei, a folosit doar unul, asta ştie, dar care erau cele trei nume şi pe care dintre ele l-a folosit? Numele ăsta, Dumnezeule, i-a răsunat de mii de ori în urechi!

Brusc, revine gândul la bărbatul care o iubea. Dacă ar fi aici, el i-ar spune pe nume. Să-şi amintească faţa lui – iar atunci poate că-şi va imagina şi gura ce-i rosteşte numele. I se pare o pistă bună: să ajungă la numele ei prin intermediul acestui bărbat. Încearcă să şi-l reamintească şi, din nou, vede o siluetă care se agită în mijlocul unei mulţimi. Este o imagine palidă,

instabilă, încearcă s-o reţină, s-o reţină şi s-o fixeze, s-o extindă înspre trecut: de unde a venit bărbatul acela? Cum a ajuns în mulţime? Pentru ce s-a luptat?

Încearcă să extindă această amintire şi vede un parc imens, o vilă plină de oameni printre care distinge un bărbat mărunt, pirpiriu, îşi aminteşte că a avut cu el un copil, un copil despre care nu ştie decât că e mort…

— Pe unde rătăceşti, Anne?

Îşi înalţă capul şi vede un bătrân care stă în faţa ei pe un scaun şi o priveşte.

— Copilul meu e mort, spune ea.

Amintirea e prea vagă; de aceea şi vorbeşte cu glas tare; crede că astfel o va face mai reală; apoi, crede că-n felul ăsta ar putea s-o reţină, ca pe un capăt de viaţă care îi scapă.

Bătrânul se apleacă spre ea, îi ia mâinile şi spune calm, cu o voce reconfortantă:

— Arme, uită copilul, uită-i pe morţi, gândeşte-te la viaţă!

Şi îi surâde. Apoi face cu mâna un gest larg, vrând parcă să arate ceva imens şi sublim:

— Viaţa! Viaţa, Arme, viaţa!

Surâsul şi gestul acesta o umplu de groază. Se ridică în picioare. Tremură. Vocea îi tremură:

— Care viaţă? Ce numiţi dumneavoastră viaţă?

Această întrebare, pe care a rostit-o fără să gândească, aduce după ea încă una: şi dacă moartea a venit deja? Dacă *asta* e moartea?

Împinge violent scaunul care lunecă prin salon şi se izbeşte de zid. Vrea să strige, dar nu găseşte niciun cuvânt. Din gura ei ţâşneşte un *aaaaa* prelung şi nearticulat.

50

— Chantal! Chantal! Chantal!

Jean-Marc îi strângea în braţe trupul cutremurat de strigăt.

— Trezeşte-te! E doar un coşmar!

Ea tremura în braţele lui, iar el îi repeta iar şi iar că nu e adevărat.

— Da. E doar un coşmar, e doar un coşmar, repeta Chantal după el şi, încet, foarte încet, se liniştea.

Iar eu mă întreb: cine a visat? Cine a visat această poveste?

Cine a imaginat-o? Ea? El? Amândoi? Unul pentru celălalt? Şi când s-a transformat viaţa lor reală într-o fantasmă otrăvită, când, din care moment? Când trenul a intrat sub Canalul Mânecii? Mai înainte? În dimineaţa când ea l-a anunţat că pleacă la Londra? Şi mai înainte? În ziua când, în cabinetul de grafologie, l-a întâlnit pe chelnerul care o hărţuise în cafeneaua din orăşelul normand? Sau şi mai înainte? Când Jean-Marc i-a trimis prima scrisoare? Dar oare i le-a trimis, cu adevărat, scrisorile acelea? Sau le-a scris doar în mintea lui? Care-i momentul precis când realul s-a transformat în ireal şi realitatea în vis? Unde era hotarul dintre ele? Unde este hotarul?

51

Le văd capetele, din profil, luminate de veioza de pe noptieră: capul lui Jean-Marc, cu ceafa pe o pernă; capul lui Chantal, deasupra lui, mai sus cu vreo zece centimetri.

Chantal spunea:

— N-o să te mai scap din priviri. O să te privesc în fiecare clipă.

Şi, după un timp:

— Mi se face teamă când îmi clipeşte ochiul. Teamă că în secunda când privirea mea se stinge în locul tău s-ar putea strecura un şarpe, un şobolan, un alt bărbat.

El încerca să se ridice puţin, s-o atingă cu buzele.

Ea clătina din cap:

— Nu, vreau doar să te privesc.

Apoi:

— O să las lumina aprinsă toată noaptea. În fiecare noapte.

Terminat în Franţa, 1996, toamna.

Redactor
VLAD RUSSO

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Corector
IOANA CUCU

Apărut 2008